

SODUR

SÕJANDUSLIK AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 29—30 — 1940.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
Sõjavägede Juhataja kindralmajor G. Jonsoni kõne sõjaväelaste koosolekul Kadrioru kontsertväljakul 16. juulil 1940 . . .	659	Discours du Commandant de l'armée, général de brigade G. Jonson, à l'assemblée militaire sur le champ de concerts à Kadriorg, le 16 juillet 1940	659
Sõjaväe Poliitilise Peajuhi P. Keerdo kõne sõjaväelaste koosolekul Kadrioru kontsertväljakul 16. juulil 1940	660	Discours du Chef politique général de l'armée Paul Keerdo à l'assemblée militaire sur le champ concerts à Kadriorg, le 16 juillet 1940	660
TRT: Lahing Prantsusmaa pärast	664	TRT: La bataille de France	664
Kolonelleitnant R. Tomback: Uus sõjapoliitiline olukord Vahemere piirkonnas	666	Lieut.-colonel R. Tomback: La nouvelle situation militaire dans la Méditerranée	666
A.: Eriväeliikide osatähtsus lahingus	668	A.: Le rôle des spécialités d'arme au combat	668
Leitnant V. Aasoja: Tangitõrjerelvade ja tangitõrjesüsteemide tuleproov Läänerindel	674	Lieutenant V. Aasoja: Epreuve des armes antichar et des systèmes de défense antichar sur le front Ouest	674
S.: Lendamine suurtel kõrgustel	680	S.: Le vol de grande altitude	680
Leitnant E. Raendi: Märkmeid õhukaitse-suurtükkide tulejuhtimisvahendeist.		Lieutenant E. Raendi: Remarques sur les moyens de conduite de tir des canons DCA.	
Nooremleitnant V. Rannik: Kk-jagu kaitsel	682	Sous-lieut. V. Rannik: Le groupe FM en défensive	682
BIBLIOGRAAFIA.			
—ms—: Praegusaja kaitse	686	BIBLIOGRAPHIE.	
—L. E.: Peaväeliikide osatähtsus enne ja nüüd	689	—ms—: La défense actuelle	686
—a—: Uut lennavae tegevusvõtetes	690	—L. E.: L'importance des armes principales dans le passé et aujourd'hui	689
—r.: Leegiheitjaga relvastatud tankidest	691	—a—: Nouvelles méthodes d'application de l'aviation	690
—a—: Saatesuurtüki kasutamisest metsas	692	—r.: Les chars à lance-flammes	691
—A. R-k.: NSVL 1939. a. rahvaloenduse andmeid	693	—a—: Emploi du canon d'accompagnement dans les bois	692
—Sõjaväelisi teateid välisriigist	694	—A. R-k.: Les données du recensement de l'URSS en 1939	693
SÕJAVÄE ELU.			
—Lõpetajaid Sõjakoolist ja Sv. Tehnikakoolist	695	—Informations militaires de l'étranger	
Perekondlikke teateid.		VIE MILITAIRE.	
Male.		—La promotion à l'Ecole militaire et l'Ecole technique militaire	695
		Informations familiales.	
		Echecs.	

K a a n e p i l t : Soomusautode defileerimine 1. mai s. a. paraadil Moskvas Punasel väljakul.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola.**
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**
Telefon nr. 477-20/163.
Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.
Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.50.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülj — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

SÕJANDUSLIK AJAKIRI SÕDUR

XXII AASTAKÄIK

20. JUULIL 1940.

Nr. 29-30

Sõjavägede Juhataja kindralmajor Jonsoni kõne

sõjaväelaste koosolekul Kadrioru kontsertväljakul 16. juulil 1940.

„Eesti sõjaväelased! Oleme täna soojal juuli õhtupoolikul kokku tulnud siia ilusale Kadrioru kontsertväljakule, et vahetada mõtteid meie sõjaväe elu-olu kohta. Kehtinud kord endiste valitsuste ajal ei võimaldanud meil sõjaväelastel sel viisil, nagu täna siin, kokku tulla, sest sõjaväel ei olnud õigust osa võtta poliitilisest elust ja avalikult koos arutada poliitilisi ja ühiskondlikke probleeme. Meid hoiti eemal nendest küsimustest.

21. juunist s. a. toimus suur pööre meie riigi ja rahva elus. See pööre, mis tõi rahva laiad hulgad aktiivselt osa võtma riigi poliitilisest elust, annab töötavale rahvale võimaluse avalikult väljendada oma taht ja avalikult kaaluda tema elu-oluga seoses olevaid probleeme. Eesti sõjavägi on osa meie töötavast rahvast. On veri tema verest, liha tema lihast. Eesti sõjavägi sammub koos oma rahvaga, jagades tema mured ja rõõmu. Seepärast oleme täna siin. Meie tahame ja sammume koos uue valitsusega ja täidame täpselt tema korraldusi, mis on vajalikud Eesti uuestisünni alal.

Eile õhtul lõppesid uue Riigikogu valimised. Kuigi ei ole veel avaldatud täpseid valimiste tulemusi, siiski, arvestades elavat osavõttu valimistest, võime olla kindlad, et valimised on kõigiti korda läinud ja uus Riigikogu võib peagi asuda oma suurte ja vastutusrikaste ülesannete täitmisele riigi-elu igakülgisel uuendamisel. Meie, sõjaväelased, soovime temale selleks jõudu ja kordaminekut täies usus, et meie riiki ja rahvast ootab parim tulevik.

Euroopa lääneosa on raskes sõjaheitluses. On hävitatud palju inimelusid ja hä-

vitatud palju varasid. Meid ähvardas oht saada kaasa kistud sõtta. Tänu sõlmitud vastastikuse abistamise paktile N. Venega oleme eemale jäänud sõjast. Meie siiram püüd olgu kõigiti kaasa aidata selle pakti täielikule elluviimisele. Meie peame siin tänuga tunnistama, et meie võimas liitlane N. Vene on kõige sõbralikumalt otsinud teed pakti elluviimiseks ja rahu säilitamiseks. Meie soovime temale selleks jõudu ja edu!

Eesti Vabariigi Valitsus püüab teha kõik, et täita sõlmitud vastastikuse abistamise pakti N. Venega, tema püüab luua riigis korda, kus igal töötaval ausal kodanikul oleks kindlustatud ta julgeolek ja inimväärne äraelamine. Meie sõjaväelaste kohus on kõigiti kaasa aidata Vabariigi Valitsusele tema töös.

Vabariigi Valitsuse üheks ülesandeks on olnud astuda samme Eesti sõjaväe demokraatiseerimiseks, et sõjaväge viia uuesti tihedasse kontakti töötava rahvaga. Selles küsimuses on juba realiseeritud põhipanevaid uuendusi, nimelt: sõjaväes on loodud poliitiliste juhtide instituut ja ametisse kutsutud poliitiline peajuht ja väekoondiste poliitilisi juhte. 20. juulil s. a. on määratud valimised uuesti loodud väeosade komiteedesse, millised samuti on hiljuti ellu kutsutud Vabariigi Valitsuse poolt. Need uued institutsioonid sõjaväes on garantiiks, et sõjaväe demokraatiseerimine läheb kindlat ja selget rada. Need uued institutsioonid, nii poliitilised juhid kui komiteed, ei taha aga mingil viisil halvata sõjaväelist distsipliini ja sõjaväe võitlustahet, vaid just ümberpöörduvalt, nad aitavad kõigiti kaasa sõjaväelise korra ja

Kindralmajor G. Jonson VR I/3 ja II/2.

distsipliini, eriti sisemise distsipliini, kohusetunde kasvatamisele ja sellega sõjaväe võitlustahte tõstmisele.

Lõpetades oma lühikest sõnavõttu, kutsun koosolekut tervitama:

Vabariigi Valitsust ja uut Riigikogu!

Nõukogude Liidu Valitsust ja tema rahupoliitikat!

Meie keskel meie sõpradena viibivaid punaarmeeasi ja kogu võimast ning kuulsusrikast punaarmeed ja tema juhte.

Elagu ja tugevnegu Eesti sõjaväe ja Punaarmee sõprus!

Sõjavägede Juhataja lõpetas oma kõne järgmiste venekeelsete sõnadega:

„Elagu meie keskel sõpradena viibivad Punaarmee komandörid, komissarid ja sõdurid!

Elagu vägev ja kuulus Punaarmee ja tema juhid!

Elagu ja kõvenegu sõprus Eesti ja Punaarmee vahel.“

Kõne lõppedes mängiti Eesti ja N. Liidu hümne.

Sõjaväe Poliitilise Peajuhhi P. Keerdo kõne

sõjaväelaste koosolekul Kadrioru kontsertväljakul 16. juulil 1940.

„Eesti sõjamehed!

„Soldatitel ja koortel sisseminek keelatud!“ seisis vanal tsaariajal nii mõnegi asutise ukstel. Soldat polnud inimene, tal polnud neidki õigusekübemekesi, mis oli teistel, ta oli vaid valitseva klassi tagurliku poliitika pime tööriist.

Meil Eestis pole küll olnud asutiste uskel sellesisulisi hoiatusi. Need oluksid liiga jämedakoelised moodsele ajastule. Moodsel ajal pole viisiks nimetada last tema õige nimega, palju peenem, kultuursem on rääkida läbi lilled. Sõdurit pole kuskilgi sarnastatud koeraga. Kui temalt on võetud kodanikuõigused, siis mitte selleks, et teda alavääristada, üteldakse, vaid ümberpöörduvalt, selleks, et teda asetada poliitikast kõrgemale. Sõjavägi pidavat seisma poliitikast kõrgemal, ta ei tohtivat laskuda klassisuivude poleemikasse.

Sõjavägi pidavat kaitsma riigi kui terve huivisid, mis olevat võimalik ainult ülemuse, valitsuse käskude vasturääkimatult täitmisel.

Selles vaimus on kasvatatud meie sõjaväe kogu Eesti iseseisvuse kestuse ajal. Sõduril ei tohtinud olla oma arvamust, ta ei tohtinud üldse mõteldagi. Tema eest mõtles ülemus. Kui ülemus ütles, et Nõukogude Liit on meie vaenlane nr. 1, siis pidi sõdur vastama „just nii!“. Tema ei tohtinud seda teada, et ainult Nõukogude Liidu valitsuse targa rahupoliitika tõttu Eesti pole muutunud sõja tallermaaks, Eesti sõduril pole tarvis olnud valada oma verd imperialistlike haikalade eest. Kui ülemus ütles, et kommunistid on eesti rahva vaenlased, siis võis sõdur jälle vaid vastata „just nii!“. Tema ei tohtinud seda teada, et ainult kommunistid on metsikust tagakiusamisest hoolimata vankumatult võidelnud töötava rahva huvide ja sõduritele kodanikuõiguste andmise eest.

Nüüd, millal töötava rahva võimas taheteavaldus on kolikambri heitnud endise rahvaenulise valitsuse ning maad andnud rahva usaldusele toetuvale valitsusele, on uus valitsus asunud sõjaväe demokrati-

Sõjaväe Poliitiline Peajuht HARALD PAUL KEERDO

määrati ametisse 8. juulist Vabariigi Presidendi käskkirjaga relvastatud jõududele.

Poliitilise juhtimise amet — kui äsja loodu — vajab alles veel organiseerimist ja korraldamist. See on suur ja tähtis ülesanne, milles pearaskus lasub poliitilise peajuhi õlgadel.

Soovime seepärast temale ta ülesannete täitmisel edu ja kindlat tahet jõuda võidukalt oma eesmärgile, vaatamata kõigile raskustele.

*

Harald Paul Keerdo sündis 4. aprillil 1891 Tartus töölise pojana, kus õppis mõned aastad Treffneri gümnaasiumis. Majanduslikel põhjustel oli ta sunnitud õppimise katkestama. Pärast seda on ta haridust täiendanud õhtukursustel ja iseõppimise teel, olles elukutselt peennahatöölaine. Alates 1912. a. on P. Keerdo olnud aktiivselt tegev töölisliikumises, olles 1. ja 2. Riigikogu liige ning tegutsedes ajakirjanikuna mitmes töölislehe toimetuses. 1924. a. 149-protsessis mõisteti Keerdo poliitilistel põhjustel elu-

Sv. Poliitiline Peajuht P. Keerdo.

ajaks sunnitööle, kust ta vabanes 1938. a. amnestia puhul. Viimastel aegadel tegutses ta töölisajakirjanikuna ja on praegu kommunistliku partei keskkomitee liige.

seerimisele. Uus valitsus tahab sõduritele anda õigust oma vabal ajal osa võtta poliitilisest elust, tahab sõjaväe pilvetagusest kõrgusest tuua alla rahva sekka.

Milleks seda? küsib nii mõnigi vana korra pooldaja. Ka uue valitsuse enda huvides peaks olema, et sõjavägi ei tegeleks poliitikaga, vaid täidaks ainult käsku — nüüd juba uue valitsuse oma.

Isegi kui nende naiivsete või variserlike vana korra pooldajatega koos oletada, et sõjavägi on olnud väljaspool poliitikat, isegi siis ei taha rahva usaldust omav valitsus sõjaväge sundida ainult pimedast peast käsku täitma.

Tegelikult pole aga sõjavägi kunagi olnud väljaspool poliitikat. Juba see, et sõduritel ei lubatud poliitilisest elust osa võtta, oli poliitika, oli sõjaväe rakendamine isandate, vabrikantide, direktorite ja linnapõllumeeste poliitika teenistuses. Tööline pidi vabrikandi, põllumees direktor-põllumehe poliitikale hüüdma „just nii!“.

Rahvavaenulise valitsuse poliitika oli sõjaväe eraldamine rahvast, sõjaväe kasvatamine pimedaks tööriistaks rahva töötavate hulkade eneste vastu.

Eile-üleile olime aga kahjuks tõsiasja pealtnägijaks, et samal ajal, kui suurem osa Eesti töötavast rahvast käis valimiskastide juures oma kodanikukohust täitmas, istus teine osa kasarmutes, justkui polekski tema huvitatud sellest, kuidas areneb Eesti tööliste, põllumeeste, haritlaste, kogu Eesti töötava rahva tulevik.

See näis ainult nii, nagu poleks sõdurid huvitatud valimistest. Tegelikult oli lugu hoopis teisiti. Väeosad Tallinnas, Tartus, Viljandis, Tapal jne. võtsid oma koosolekuil vastu resolutsioone, milles avaldati usaldust Vabariigi Valitsusele, kahetseti, et sõduril pole valimisõigust, tervitati tihedat koostööd Eesti ja Nõukogude Liidu vahel, Eestimaa Kommunistlikku Parteid, Punaarmee, väikerahvaste kaitsjat Stalinit jne.

See näitab, et sõdur elab kaasa kogu Eesti töötava rahvaga. Temale pole ainult võimaldatud seni omaenese arvamist avaldada.

See peab nüüd muutuma. Eesti sõdur peab olema täisõiguslik kodanik, kel võimalik vabal ajal poliitilisest elust osa võtta.

Eesti sõjavägi peab muutuma demokraatlikuks.

Üla: üldvaade sõjaväelaste koosolekust Kadriorus. All: Sv. Poliitiline Peajuht P. Keerdo vestlemas sõduritega.

Sõjaväe demokratiseerimiseks on loodud poliitiliste juhtide amet, on pandud maksma väeosade komiteede seadus.

Kuid seadus iseenesest ei demokratiseeri veel sõjaväge. Seadus annab vaid võimaluse demokratiseerimiseks. Sõjaväe demokratiseerimist peavad aga sõdurid ise läbi viima.

Sellest pole küllalt, kui valitakse väeosade komiteed. Peab silmas pidama — keda komiteedesse valida. Kas valitavad ka tõesti siiralt saavad töötama sõjaväe demokratiseerimiseks? Mis kasu oleks komiteest, kui sinna satuvad isikud, kes silmakirjaks küll tunnustavad muutunud olukorda, kuid seemiselt on endise olukorra pooldajad. Niisugusel korral muutuks vaid koor, kuna sisu jääks endiseks.

Sõjavägi ja rahvas peab olema üksmeelne. Sõjavägi võib olla teadlik, distsiplineeritud ja võitmatu, kui ta võtab osa rahva poliitilisest elust, kui sõdurid ja ohvitserid tunnevad ja mõistavad oma vastutusrikast ning auväärset ülesannet — olla rahvaarmee sõjamehed, kaitsta rahvast, kui nad

uhkustundega kannavad demokraatliku Eesti sõduri, madruse, ohvitseri väärikat nimetust.

Sõjavägi peab elama oma maa täisjõulist elu. Missugune peab siis olema Eesti sõjavägi?

Demokraatlik rahva-sõjavägi!

Meie (s. o. valitsus, sõjaväe poliitiline juhtkond, kommunistlik partei) seame endile ülesandeks lähemal ajal viia läbi järjekindel sõjaväe demokratiseerimine. Ja nimelt:

1. Nimetada väeosadesse poliitilisi juhte, organiseerida nende tööd sõdurite ja madruste kasvatamisel.

2. Saavutada sõdurite ja madruste osavõtt rahva ühiskondlik-poliitilisest elust.

3. Anda sõduritele ja madrustele õigus riigivõimu organite valimistest osa võtta ning ennast valida lasta.

4. Kõrvuti sõjalise väljaõppega korraldada sõdurite ja madruste poliitilist kasvatust.

5. Lubada sõduritel ja madrustel teenitusest vabal ajal osa võtta kultuur-hariduslikest organisatsioonidest, koosolekuist ja ühiskondlikest ettevõtetest.

6. Lubada sõduritel ja madrustel vabalt astuda kommunistliku partei ja kommunistliku noorsoo ühingu ridadesse.

7. Lubada luua sõjaväes ja laevastikus sõdurite ja madruste komiteesid, mis sõdurite ja madruste poolt vabalt valitud.

Need komiteed peavad oma tööga abiks olema poliitilistele juhtidele sõjaväes ja laevastikus:

a) Aidata puhastada sõjaväge ja laevastikku ohvitseridest, kes suhtuvad vaenuliselt meie Eesti töötavasse rahvasse ja Nõukogude Liitu.

b) Hoolitseda sõdurite ja madruste kultuurilise ja poliitilise taseme tõstmise eest.

d) Perioodiliselt korraldada sõdurite ja madruste koosolekuid, kus arutatakse rahvusvahelist seisukorda ja riigi sisemist elu, aga samuti sõdurite õppe- ja igapäevase elu küsimusi.

Uus Sõjavägede Staabi ülem kolonel MART TUIISK

määrati ametisse arvates 16. juulist Vabariigi Presidendi käskkirjaga relvastatud jõududele.

Kolonel Tuisk on sündinud 13. detsembril 1889 Tori vallas Pärnumaal. 1908 lõpetas Pärnu linnakooli. 1911 omandas kodukooliõpetaja kutse. Ohvitseriks lipniku auastmes ülendati Odessa II lipnikekooli lõpetamise puhul 14. 05. 1915. Hiljem täiendas oma sõjalist ettevalmistust Alalisväeohvitseride kursustel Tondil 1924—1925 ja Eesti Kõrgemas Sõjakoolis 1925—1927.

Maailmasõjas võttis sõdurina osa lahinguist sakslaste vastu Augustovi metsades ja Masuuri järvede piirkonnas, saades vahvuse eest 4. järgu Georgi risti. Ohvitserina võitles austerlaste vastu Galiitsias ja Brodõ ümbruses.

Eesti Vabadussõja tegi kaasa Pärnu Kaitsepataljoni ja 9. Jalaväepolgu koosseisus. Rahu ajal on teeninud juhtivail ametikohtadel nii rivis kui ka staabiteenistuse- ja õppealal.

Oma otseste ametikohuste kõrval on kolonel Tuisk innukalt kaasa töötanud kõigis ohvitserkonna kutselistes organisatsioonides. Samuti on ta elavalt osa võtnud seltskondlikest üritustest ja noorsoo organiseerimise küsimuse lahendamisest.

Enne Maailmasõja puhkemist oli kolonel Tuisk 6 aastat rahvakooliõpetajaks.

Koloneliks kõrgendatud veebruaris 1935. Evib I liigi 3. järgu Vabaduse Risti, Kotkaristi III klassi teenetemärki ja mitmeid välisriikide aumärke.

Kolonel M. Tuisk VR I/3.

Nagu eestoodud andmeist võib järeldada, ei piirdu kolonel Tuisu huvid ühe kitsa tegevusalaga, vaid temas jätkub energiat väga mitmekülgeteks harrastusteks. See on eelduseks, et uuel Sõjavägede Staabi ülemal õnnestub edukalt täita neid ülesandeid, mis uus aeg ja uued olud temalt kui Sõjavägede Juhataja ligemalt kaastöölisel nõuavad selleks, et Eesti sõjavägi suudaks käsikäes meie suure liitlase ja sõbra Nõukogude Liidu võimsa Punaarmeeга väärikalt vastu astuda igale vaenlasele — rahva vabaduse ja eluõiguse kaitseks.

Selleks jõudu ja õnn kaasa!

e) Aidata sõdurite ajalehe ja seinalehe väljaandmisel.

g) Taotleda veel tihedamat rahva ja sõjaväe lähenemist.

h) Ülesandeid, mis seisavad ees komiteedel ja kogu sõjaväel, on võimalik teostada vaid ausate, kodumaale ustavate Eesti sõjaväe ohvitseride kaasabil.

Loetletud nõudmiste tagajärjekat teostamist võib saavutada ainult eeldusel, et iga

sõdur mõistab oma kohust riigi, valitsuse ja rahva ees.

Ma olen kindel, et Eesti sõjavägi teostab auga tema ees seisvaid ülesandeid.

Elagu sõprus Eesti sõjaväe ja Punaarmee vahel!

Elagu tõeline Eesti rahva sõjavägi!

Elagu Eestimaa Kommunistlik Partei!

Elagu seltsimees Stalin!

Lahing Prantsusmaa pärast.

Andnud mai-lahingus (vt. „Sõdur“ nr. 20-21 ja 24-26 — 1940) Lääneriikidele raske hoobi ja sundinud Briti armee mandrilt lahkuma, suunab Saksa väejuhatus juba 5. juunil uue hävitava löögi eraldatud Prantsusmaa pihta ja sunnib selle 12-päevase vastupanu järel paluma vaherahu. Jõudude koondamine selleks teiseks löögiks viiakse läbi umbes 15 päevaga ja kohale tuuakse hulk värskaid väeüksusi, mis ei ole veel lahinguis olnud. Nendega liituvad Belgias ja Prantsusmaa põhjatipus võidelnud väed ja niiviisi kujuneb uus võimas rünnakurinne, mis algab Maginot'-liini tiivalt Montmédy juures ja kulgeb mööda Aisne'i ja Somme'i jõe põhjakallast kuni mereni (vt. skeem). Selle rinde seljataguse ja parema tiiva kindlustamiseks püstitavad sakslased mererannal patareisid ning toetuspunkte ja panevad välja valve, mis mõne aja möödumisel haarab kõik veed Hollandi, Belgia ja Prantsusmaa ranniku ees.

Prantslased alustasid kindlustustöödega Põhjarindel 25. mail, kui hakkas selguma põhjas võidelnud armeede saatus ja kui sakslased olid juba jõudnud moodustada mõned sillapead Aisne'il ja Somme'il. Mingit „liini“ kaasaegses mõistes ei saadud enam ehitada ja kaitse rajati välitüüpi kindlustistele, kindlustatud majadele ja asulatele ning vastupanukeskusteks kujundatud metsasaludele, muutes nende vahed kraavide, miinide ja kiviväljade abil soomusmasinatele läbipääsmatuks. Kardetud sööstpommitamiste tõrjeks koondati vastupanukeskustesse suurel hulgal õhukaitserelvi ja kogu kaitse hajutati sügavusse, et raskendada läbimurdmist. Uue, nn. Weygand'-tsooni kaitseks panid prantslased välja vististi mitte enam kui 55 diviisi, varusid ja 3-me inglise diviisi mere ääres kaasa arvates. Mis puutub Maginot'-liini ja teistesse Elsass-Lotringi kindlustistesse, siis asus sääl, vaatamata jõudude nappusele lääne pool, peale kindlustiste alalise garnisoni veel 20—25 välidiviisi, mis, nagu näeme allpool, hukkusid kasutult ega saanud täita suures lahingus Prantsusmaa pärast mingit ülesannet.

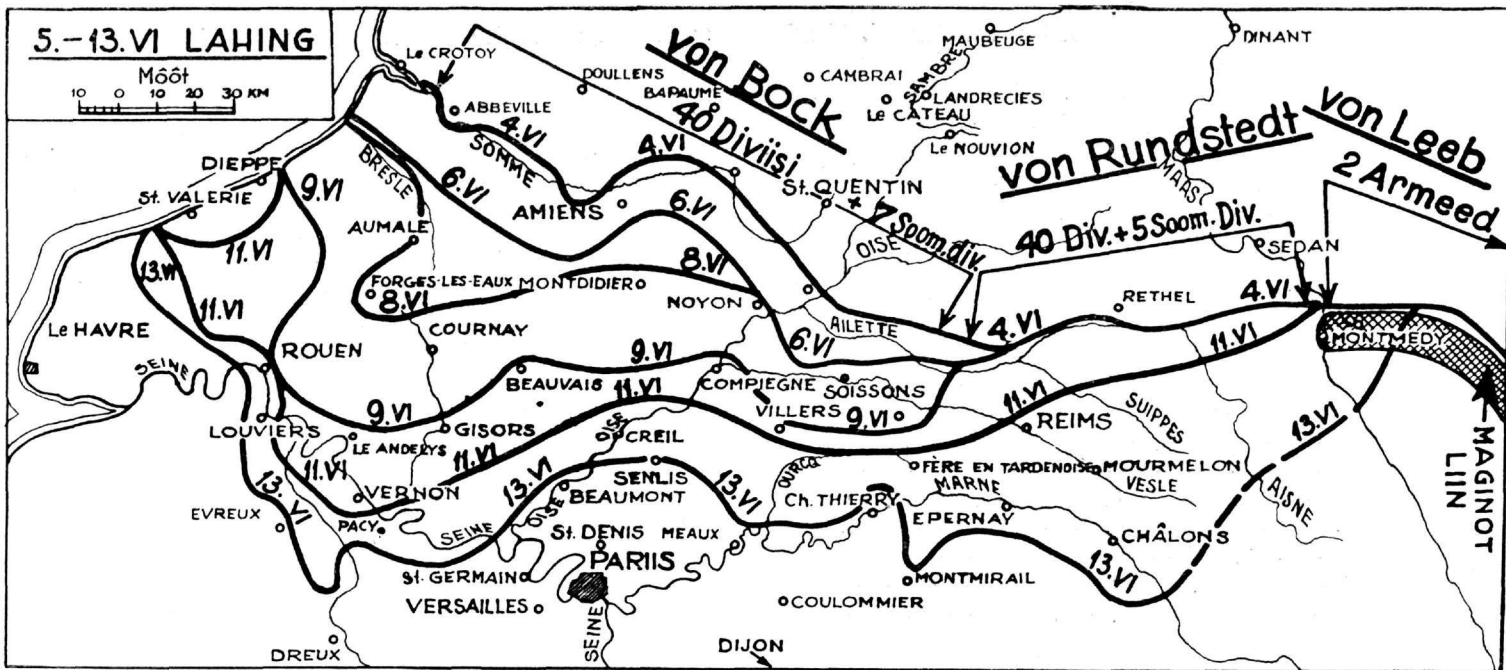
Sissejuhatuseks algavale lahingule ründavad Saksa õhujõud 1. juunil Marseille, Lyon'i piirkonda Lõuna-Prantsusmaal ja 3. juunil eriti raskesti Pariisi ja selle ümbrust, tekitades suuri purustusi; rünnaku ohvriks langeb 900 inimest ja saksa andmeil kuni 500 lennukit. Kättemaksuks pom-

mitavad liitlased Ruhri tööstusi ja hiljem veel teisi Saksa keskusi, süüdates põlema tähtsaid tehaseid ja õililadusid. Saksa rinde tagala pommitamine, mida hiljem toimetavad peamiselt briti õised pommitajad, muutub reeglipäraseks ja sakslased vastavad samaga, laiendades õhurünnakuid ka Inglismaale. Itaalia lehtede teatel astuvad sakslased juuni-lahingusse 6000 lennukiga, olles liitlaste lennuväest umbes kahekordses ülekaalus.

5. juuni varahommikul alustavad kindral von Bocki armeegrupi (kindralite von Kluge, von Reichenau, Straussi ja Hothi väed) ettenihutatud jalaväediviisid üle Alam-Somme'i ja Ailette'i (Oise-Aisne'i kanali) pealetungi ja saavutavad mõnetunnise kibeda võitluse järel kohati edu, kusjuures neid toetab võimas suurtüki- ja lennuvägi. Pärastlõunal, kui on võidetud pisut maad ja ehitatud sildu, saadavad sakslased lahingusse uusi jõude ühes tankidega, milliseid kohe ründab liitlaste lennuvägi. Üldiselt vaibub lahing õhtul siiski Weygand'-tsooni eesserval ja rohkem edu saavutavad sakslased alles järgmisel päeval, kui lahingus on juba 27 saksa diviisi ja 2000 tanki. Prantslaste tõketel ja õhurünnakute tules häviv viimastest 400 tükki, teised aga tungivad 10—15 km kauguseni vastupanukeskuste vahele ja avavad tee jalaväele. Viimase rünnaku all tõmbuvad Inglise-Prantsuse väed mere ääres tagasi Bresle'ile, rünnakurinde teisel tiival aga okupeerivad sakslased Aisne'i kõrge põhjakalda; siit nad tungivad 7-ndal üle jõe, kuid paisatakse vasturünnakuga tagasi.

Saksa peakorteri teadaande järgi 7. juunist olevat Weygand'-liin kogu tema ulatuses juba läbi murtud, kuid see teade osutub pisut enneaegseks. Tegelikult kestab liini või õigemini tsooni paremal tiival Retheli piirkonnas alles ettevalmistav suurtükitali, mille sakslased avasid 6-ndal, ja mis puutub von Bocki armeedesse, siis need ei saavutanud ka veel 7. juunil otsustavat tulemust. 8. juuniks tõmbab von Bock 7 enamkannatanud diviisi rindelt tagasi ja saadab tulle kokku 40 diviisi, lühendades ühtlasi rünnakurinnat Noyonist kuni Aumale'ini. Sellele asetab ta 0,5 milj. meest ja 4000 soomusmasinat. Nüüd ei suuda Prantsuse nõrgad jõud enam vastu panna ja nad taanduvad, kusjuures sakslased murravad rinde Aumale'ist ida pool läbi ja vallutavad Forges-les-Eaux'. Kiired väed

5.-13.VI LAHING

kindral Hothi juhatusel jälitavad prantslasi ja tungivad 9-ndal Rouen'i, alustades ühtlasi Prantsuse vasaku tiiva vägede sissepiiramist Dieppe'i ja St. Valery' juures. Neis operatsioonides kuulub eriline osa Saksa õhuväele, kes sooritab massrännakuid ja purustab Prantsuse jalaväe ja soomusüksused, kes olid koondunud vasturünnakuks. Samuti purustatakse Prantsuse tagalasse viivad raudteed.

Mõlemal pool Soissons'i tungivad sakslased 8. ja 9. juunil umbes 10 diviisiga ja arvukate tankidega üle Aisne'i ja arendavad hiljem pealetungi lõunasse Marne'i ja itta Reims'i suunas. Prantslased tõmbuvad nüüd ka keskel tagasi kuni Compiègne, Beauvais' jooneni ja loovutavad Noyoni sakslastele.

9. juunil, kui sakslased teostasid kaks eesmainitud sügavlööki, alustas Retheli piirkonnas rünnakut ka kindral von Rundstedti armeegrupp ja avas seega pealetungi Elsass-Lotringis ja Itaalia piiril seisvate Prantsuse armeede seljataha. Prantsuse väed tõkestasid veel kaks päeva seda 40 diviisiga sooritatud rünnakut, kuid siis murdsid kindralite von Weissi, Listi ja Buschi armeed läbi ja võtsid 12-ndal Reimsi ka idast tangide vahele. Kuid 9-ndal püsivad prantslased siin veel kindlalt ja Weygand, kes veel ei aima lähenevat katastroofi või ei aima selle õiget suunda ja ulatust, kutsus oma vägesid viimsele jõupingutusele ning otsustab, et on saabumas

hetk sakslaste parema tiiva pealetungi seismapanemiseks. Ses arvamuses ta laseb 10-ndal sooritada Roueni ja Pariisi vahel ja Soissons'i juures ägedaid vasturünnakuid, kasutades selleks ka kõiki käepärast olevaid liitlaste õhujõude, kuid vägede suurimast eneseohverdamisest hoolimata jäävad need osavõtjate väikese koosseisu pärast tagajärjeta ja prantslaste rinne tõmbub veel enam tagasi; ida pool Pariisi taanduvad prantslased tegelikult kuni Meaux'ni Marne'i kaldal, jättes Ourcq'i jõeale järelväed.

Sakslastel on nüüd Põhjarindel tegevuses üle 2 miljoni mehe ja tuhandeid soomusmasinaid (kuni õppetankideni, nagu kõnelesid Prantsuse teated) ja nende rünnaku hoog pole märgatavalt langenud. Seevastu märgib Saksa peakorterite teadaanne 11. juunist, et Reimsi ja mere vahel on 2 Prantsuse armeed juba puruks löödud ja lisab, et on võidud tähele panna vastupanu silmnähtavat nõrgenemist. See käib siiski vaid üksikute rindeosade (mere ääres ümberpiiratud väeosade jt.) kohta, sest üldiselt prantslased taanduvad vihaselt võideldes ja ründavad kogu päev üle Alam-Seine'i pääsnud sakslasi, kasutades selleks arvatavasti Idarindelt toodud varusid, niipalju kui neid oli võimalik lühikese ajaga kohale tuua. Pariisi ees võitlev Prantsuse armee alustab uuesti lahingut Beaumont, Senlis, Meaux' joonel ja peab seda edukaltki, kuid Alam-Seine'il jätkub sakslaste edu ka

12-ndal ja St. Valery juures alistub veel evakueerimata 26.000 prantslast ja inglasi 5—6 ümberpiiratud diviisi koosseisust. Kirde pool Reimsi tekitavad Prantsuse soomusväed ja lennuvägi sakslastele raskeid kaotusi ja peavad neid kinni Retourne'i juures, lääne pool Reimsi aga jätkab juba 9. juunil tegevusse astunud Saksa soomuskorpus (3—4 soomus- ja 2—3 mot. diviisi) visa pealetungi ja kindlustatud Reims langeb. Nii tekib läbimurre Reimsist kuni Fère-en-Tardenois'ni ja enne kui prantslased jõuavad midagi ette võtta, kihutavad Saksa kiired väed säält lõunasse, vallutavad 13-ndal välkrünnakuga väga tähtsa sõlmpunkti Châlons'i ja ületavad Marne'i laial rindel. Pariisi kirdesektorit ründab samal ajal väga pinevais võitlusis vähemalt 12 Saksa diviisi ja lahing süttib üha ägedamini ka Alam-Seine'il, kus Saksa soomus- ja motoriseeritud väed tungivad Vernoni, Andelys' ja Louviers' sildadelt, mis küll langevad Inglise õhurünnakute ohvriks ja purustatakse, Pacy, Dreux' ja Evreux' peale. Sellases olukorras peavad prantslased Marne, Seine'i joone ja Pariisi, mida inglase pealekäimisel oli otsustatud kaitsta, maha jätma ja seejuures märkab Weygand nähtavasti esmakordselt, et von Rundstedti löök Champagne'is on kavatsitud hoopis suurejoonelisemalt kui algul karta võidi. Igatahes peab prantslastele olema halvaks üllatuseks uute Saksa soomusväemasside ilmumine Marne'ile.

Tekkinud seisukorda hindas peaministri asetäitja marssal Pétain nii lootusetuks, et soovitas paluda vaherahu. Kuid Pétain sunniti vaikima ja peaminister Reynaud

saatis järgmisel päeval uue üleskutse president Roosevelt'ile, lootes Ühendriikide sõttaastumist, mis tema arvates pidanuks järgnema Itaalia väljaastumisele 10. juunil. Ses selgusetus olukorras andis Weygand 13-ndal käsu lahtiseks linnaks kuulutatud Pariis maha jätta ning taanduda Loire'ile, et organiseerida uut rinnet.

Käsitlemata praegu küsimust, kas nn. lahing Prantsusmaa pärast, mis täiesti õigesti mõteldi viivituslahinguna, oleks pidanud olema kavatsatud nii sügavas ruumis kui seda on Aisne'i, Somme'i ja Loire'i vaheline ala, tuleb kohe tunnistada, et Prantsuse jõudude üldine jaotus ja kantud kaotused ei olnud kooskõlas ülemjuhatuses eesmainitud käsuga. Kes õigupoolest pidi veel panema vastu Loire'il? Olid ju Põhjarinde mõlemad tiivad purustatud ja tsentrum Pariisi ees raske surve all. Elsass-Lotringi armeegrupi kohta aga pidi arvama, et ta eraldatakse ja hävitatakse lahus Loire'ile koonduvaist jõududest. Kui teda ei usaldatud kasutada juba esimestel lahingupäevadel, kartes von Leeb'i koonduvaid armeesid Siegfried-liinil, oluiks 11-nda hommikul, kui von Rundstedti armeed olid läbi murdmas, viimne aeg hakata nihutama teda Dijon'i ja põhja poole. Weygand teebki umbes niiviisi, ent alles 13-ndal, kui käsib koonduda kaitseks Elsassi ja Loire'i ülemjooksu vahele ja jätta kindlustistesse ainult alalised garnisonid. Selle korralduse hilinemine teeb kogu Loire'-kava teostatamatuks, nagu see ka ei jää ilmnemata nn. jälitamislahingus, mida vaatleme edaspidi.

T.R.T.

Uus sõjapoliitiline olukord Vahemere piirkonnas.

Kolonelleitnant R. Tomback.

25. juunil s. a. k. 0135 lõppes sõjategevus Prantsusmaa ja Itaalia-Saksamaa vahel. Prantsusmaa kui sõjapoliitiline tegur Vahemere piirkonnas on seega liitlaste poolt välja langenud. Kuid nagu teada ei ole ükski liit olnud igavene. Nad muutuvad nii kujult kui ka sisult. Viimased sündmused Oraani-reidil on ka Prantsuse-Inglise liidult lõõnud alt viimsed toed. Diplomaatiliste suhete katkestamine endiste liitlaste vahel on kõige selle loogiline tulemus. Sellele lisaneb veel kroonina Gibraltari

pommitamine prantsuse õhujõudude poolt. Me vist ei eksi palju, kui avaldame arvamust, et Inglismaa endine liitlane on muutumas ta vastaseks. Sirvides Prantsuse poliitilist ajalugu, leiame säält vähe jälgi Prantsuse-Inglise sõprusest. Kuni 25. juunini s. a. püsinud sõprus on võrdlemisi hilise päritoluga. Ta sai alguse *Entente Cordiale* sõlmimisega 1902. a., millele 1912. a. järgnes kindralstaapide vahelise koostöö kokkulepe. Järelikult Prantsuse-Inglise sõprusel polnud eriti allakriipsuta-

mist vajavat ajaloolist alust. Küll aga leidub ajaloo kestel Inglise-Prantsuse vahelkordades rida huvide kokkupõrkepunkte, mis küll lahendati diplomaatlikul teel, kuid mis jätsid kibedusetundeid nii ühele kui ka teisele poolele. Nüüd on see paarkümme aastat kestnud sõprus läbi ja Inglismaa on Vahemere piirkonda jäänud üksinda.

Tema endised poliitilised sõbrad Türgi, Kreeka ja Egiptus, kes seni ootasid sündmuste arengut Läänerindel, on nüüd nähtavasti jõudnud arusaamisele, et pole enam kasulik lasta end kiskuda Lääneriikide vahelisse sõjalisse konfliktis.

Türgi seisukohad väljendusid tema peaministri hiljutises raadiokõnes, kus ta tähendas, et Türgi ei taha sõdida, kuid jätkab ettevalmistusi oma huvide kaitseks. Millised need huvid on, ei ole praegusel momendil päris selge. Kuid viimaste päevade jooksul aset leidnud mõttevahetused Türgi ja Süüria riigitegelaste vahel näitavad umbes suuna, kuhu poole Türgi tüürib.

On selge, et Türgis on käimas teatav ümberorienteerumine. Selle tulemusena on sõlmimisel uus kaubaleping Saksamaaga. Pole kahtlust, et praegusaja kaubalepingutega lahendatakse tavaliselt ka muid üldiseloolumulisi küsimusi. Samuti on arusaadav, et Türgi peab ruttama, sest viimase aja sündmused Balkanil võivad Türgil üle pea kasvada. Nüüd, kus kaubavahetus endiste liitlastega on asumas tagaplaanile ja arenemas uued võimalused kaubavahtuseks Saksamaaga, oleks sõjaline konflikt Balkanil Türgile väga ebasoodne. Praegusel hetkel on N. Vene ja Saksamaa ainsad riigid, kust Türgi vajaduse korral sõjavaruslist saab. Seepärast ei vaatle Türgi riigimehed asjata murega sündmuste võimaliku arenemiskäiku Balkanil ja Lähis-Idas.

Egiptuses on olukord veelgi keerulisem. Kuuludes Inglismaa huvipiirkonda, asuvad Egiptuse territooriumil võrdlemisi tugevad relvastatud jõud. Tugev on Egiptusele ka Inglise poliitiline surve. On selge, et Egiptus pole huvitatud sõjast Itaaliaga. Veel vähem on ta huvitatud praeguses olukorras Inglise huvide kaitsest Suessi rajoonis. Sellest siis ka praegune valitsuskriis Egiptuses ja pealesunnitud diplomaatiliste suhete katkestamine Itaaliaga (Egiptuse diplomaatlik esindus lahkus Roomast ja Itaalia esindaja Kairost). Kuid vaatamata sellele püüab Egiptus jääda mittesõdiva riigi seisukohale. Kuidas olukord Egiptuses ka kujuneks, Inglismaal pole lootust säält suuremat abi.

Kreeka on seni püsinud teatavas tardedunud seisukorras. Kreeklased on head ärimehed ja nähtavasti on neil kasulikum vaikida ja oodata. Kahjuks pole aga Kreeka valitsus võinud täiel määral oheldada ajakirjandust. Selle tulemuseks on teatavad etteheited Itaalia poolt, mis võivad viia tõsisemate poliitiliste arusaamatusteni mõlema riigi vahel.

Näeme, et mainitud kolmest poliitilisest sõbrast pole enam jäänud järele ühtegi, kellele Inglismaa võiks olla kindel. Kõige selle tulemusena on sõjapoliitiline olukord Vahemere piirkonnas muutunud Inglise maale väga ebakindlaks. Ta pole millegagi garanteeritud, et Prantsuse Süüria-armee kindral Mittelhauseri juhtimisel ei alusta näiteks aktsiooni kas Mossuli või Jaffa suunas. Ühel või teisel juhtumil on põletus- ja määrdeainete saamine Inglise maale muutumas kahtlaseks. Vist mitte asjata ei teinud Inglise võimud korralduse Mossulist õlide suunamiseks Jaffasse vaid ühe torustiku kaudu.

Itaalia laevastiku tegevuseesmärk näib olevat Inglise laevastiku tegevusvälja piiramine ja surumine Vahemere idasoppi. Dodekaneesi saarte ümbruses Inglise-Itaalia laevastikuüksuste vahel hiljuti aset leidnud merelahing on nähtavasti esimene katse selle eesmärgi saavutamiseks. Kahjuks puuduvad lähemad andmed selle merelahingu iseloomu ja tulemuste kohta. Siiski tundub, et Vahemere piirkonnas pole ette näha suuremaid sõjalisi operatsioone, v.a. Gibraltariprobleemi lahendamine.

On võimalik, et selle probleemi lahendamise võtavad osa ka Hispaania ja Prantsusmaa. Kuid ka selle probleemi lahendamine osutub vajalikuks vaid siis, kui Inglise saarte vastu suunatud operatsioonist peaks võtma osa ka Itaalia laevastik. Teisest küljest aga on Itaalia laevastiku väljaviimine Atlandi ookeanile küllaltki suure riisikoga seotud niikaua, kuni pole likvideeritud või vähemalt tunduvalt nõrgestatud Inglise Vahemere-laevastik.

On vist pikema seletuseta kõigiti selge, et kui õnnestub sõjaliselt likvideerida Inglise saarte probleem, siis sõjapoliitiline olukord Vahemere piirkonnas laheneb iseenesest. Kui mõnel pool ehk arvatakse, et Inglise saarte vallutamisel võib ehk mõnes Briti Impeeriumi osas veel tekkida sõjalisi kokkupõrkeid, siis oleks selle vastu vaidlemine asjatu, kuid üht võib siis juba praegu väita, et kõik see, mis hiljem sünnib kas

Indias, Kanadas või Lõuna-Aafrikas, ei avalda enam allakriipsutamist vajavat mõju Euroopa ja eriti Vahe-mere piirkonna üldpoliitilisele ümberkujundamisele. Briti saarte vallutamisel laguneb närvikeskus ja Impeeriumi juhtimine osutub väga raskeks.

Senised Briti laevastiku katsed end Vahe-mere keskosas maksma panna ei ole andnud tulemusi. See on ka loomulik, sest suurem osa Briti laevastikust on koondatud

emamaa kaitseks, osa on India ookeanis jne. ja Vahe-mere-laevastik pole seetõttu küllalt tugev, et võistelda Itaalia tugeva ja kõigiti moodse laevastikuga, mis pealegi on tõhusalt abistatud Itaalia õhujõudude poolt.

Näeme, et on lähenemas aeg, kus näib täituvat üks Itaalia suuremaid sõjaees-märke — Vahe-meri on muutumas Itaaliale „mare nostrum’iks“.

15. juulil 1940.

Eriväelike osatähtsus lahingus

praegusaja sõjategevuse kogemustel.

Tänapäeva sõjatehnika kõrge tase mitte ainult ei loo juurde uusi võitlusvahendeid, vaid täiendab ka olemasolevaid, kõrvaldades nende seni ilmnunud puudeid. Nagu on selgunud, võib lahing tänapäeva sõjatehnika kaasabil areneda polaaröös ja jääs, seni raskesti läbipääsetavais igavese lumega kaetud mägedes ja madalmaade kanalirägastikus, kusjuures lahinguvälja kaugus emamaast ei ole kuigi oluline tegur. Vesi kui tõke ei evi enam sellast tähtsust nagu see tal oli veel mõni aasta tagasi. Riigipiiridele ehitatud moodsed ja seni võitmatuks peetud kindlustistejooned ei suutnud vastase üldist tegevushoogu isegi aeglustada, kõnelemata selle pidurdamisest või murdmisest.

Tänapäeva sõjatehnika on ka põhjalikult muutnud üksikute väeliikide võimeid ning nende osatähtsust ja on toonud lahinguväljale uusi senitundmatuid väeliike. Sepärast on huvitav jälgida eriväelike tegevust ning osatähtsust üldises koostöös lahinguväljal ja sõjateatril.

1. Lennuvägi.

Lennuvägi on väeliikide hulgas noori-maid, kuid evib siiski seevõrra suurt tähtsust, et tänapäeval sõda ilma lennuväeta ei ole üldse kujuteldav.

Esimest korda kasutati lennukeid puht-sõjaväelisteks ülesanneteks Prantsuse sõjaväe manöövril 1910. aastal. Tripoli (1911) ja Balkani (1912) sõda oli neile lahingutegevuse esimeseks katseks.

Nii oli lennuasjandus Maailmasõja algul veel lapsekingades. Kuid sõdid nägid varsti, millised võimalused avanevad sellele, kes valitseb õhus. Siit peale algas nüüd

puht-sõjalennukite arenemise ajajärk. Iga riik tegi äärmisi pingutusi, et vastasest ette jõuda. Saksamaa, kui rohkem ettevalmistatud pool, oli alguses õhuruumis ainuvalitsejaks, kuid liitlaste ühisele jõupingutusele järgnes hiljem sakslaste õhuülevõimu lan-gemine.

Alates 1914—1918 ehitati:

	Lennukeid	Mootoreid
Saksamaal	47 637	40 440
Prantsusmaal . . .	67 982	85 317
Inglismaal	50 000	—
P.-Am. Ühendriiges	11 227	29 500

Lennukeid kasutati peamiselt side- ja luureülesanneteks, üksikute objektide pommitamiseks, vastase lennukite vastu võitlemiseks ja sõja lõpp-poolel ka vastase maa-väe vastaseks tegevuseks. Ühtlasi hakkas sõja lõpp-poolel kujunema välja ka lennu-väe organisatsioon ja lennuväe taktika ning strateegia põhialused.

Pärast Maailmasõda lennuväe areng jätkus endise hooga. Tuli kuuldavale arvamus, et lennuvägi evib järgnevas sõjas senisest palju suuremat tähtsust ja et peamiselt lennuväe tegevuse tõttu kujuneb see sõda jällegi manööversõjaks. Eriti tuleks siin märkida itaalia kindrali G. Douhet' tööd „Il dominio dell' aria“ (Õhu valitsemine). Selles töös kindral Douhet märgib, et igasugune tulirelva täiendamine soodustab kaitsetegevust, mis viib paratamata jällegi positsioonisõjani. Lennuvägi on aga suuteline ületama iga kindlustatud joont ilma selle purustamise vajaduseta. Ka võib lennuvägi võtta kaasa suurel arvul lõhkeai-neid ja nendega lühikese aja kestel purus-

Major

Peeter Kahja 50-aastane.

18. juulil s. a. sai major Peeter Kahja I Diviisi Staabist 50-aastaseks.

Juubilar on sündinud 18. 07. 1890 Kõo vallas Viljandimaal. Üldhariduse omandas Tartus V. Uspenski eragümnaasiumis. 1914/1915. õppeaastal õppis Tartu Ülikoolis arstiteadust. 1915. a. detsembris astus teenistusse endise Vene sõjaväkke, kus lõpetas Vilno sõjakooli lühendatud kursuse ning ülendati ohvitseriks lipniku auastmes 01. 12. 1916. Maailmasõjas võitles sakslaste vastu Riia rindel.

Eesti Vabadussõjast võttis osa 4. Jalaväepolgu koosseisus. Rahu ajal on teeninud mitmesugustel ametikohtadel rivis, majanduse ning administratiiv-alal. Kutseohvitseri õigused omandas Alaliväehvitseride kursustel Tondil 1924.

Majoriks kõrgendatud veebruaris 1934. Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest on

Major P. Kahja.

juubilarile annetatud tasuta maa normaaltalu suuruses.

Evib Kotkaristi IV klassi teenetemärki.

Soovime juubilarile head tervist ja õnne-likku tulevikku.

tada vastase elulisi keskusi. Seeläbi tekitud hävitus- ja moraalne mõju on nii suur, et sõjategevus lõpeb mõne kuu või isegi mõningate päevade jooksul. Kui lõhkeaine hulk, mida kasutati Londoni pommitamiseks kogu Maailmasõja jooksul, oleks sinna viidud õige lühikese aja kestel, siis oleks see avaldanud seevõrra masendavat mõju, et sõda oleks lõppenud võib-olla mõne kuu jooksul.

Siit teeb Douhet järelduse, et võidu saavutamise eeltingimuseks on ainult ülekaalu saavutamine õhus, mispärast tuleb püüda seda ülekaalu saavutada just maa- ja merejõudude järjekindla vähendamise arvel.

Douhet' teooria kutsus välja väga elava poleemika. Seejuures enamik sõjanduse autoriteete oli arvamuses, et lennುವေး osatähtsus järgnevas sõjas ei osutu nii suureks nagu seda ennustas Douhet. Abessiinia ja Hispaania sõjad ei tõstnud lennುವေး võimeid eriti välja ja siit sai uut kinnitust arvamuse, et lennುವေး osatähtsus järgnevas sõjas ei osutu nii suureks nagu seda ennustas Douhet. Abessiinia ja Hispaania sõda ei tõstnud lennುವေး võimeid eriti välja ja siit sai uut kinnitust arvamuse, et lennುವေး tähtsust on teorias üle hinnatud. Unustati aga, et nimetatud sõjad osutusid, võrrel-

des suurriikide-vahelise sõjaga, pigemini mingisuguseks suuremaulatuslikuks manöövriks või moodse relvastise katselavaks.

Saksa-Poola sõda näitas lennುವေး tegevust hoopis uues valguses. Juba sõja esimese päeva hommikul ületas Poola piiri enam kui 1000 lennukit, mis ründasid poola lennುವေး aerodrome ja raudteesõlmpunkte. Mõne tunniga oli poola lennುವေးgi peagu täielikult hävitatud, tema aerodroomid kõlbmatuks muudetud ja lendav koosseis demoraliseeritud.

Seega saavutati õhu täielik valitsemine juba sõja esimesel päeval. Nüüd võisid takistamata toimuda kavakindlad maa- ja õhujõudude kokkukõlastatud operatsioonid ja soomusjõudude kiired manöövrid laiadel maa-aladel.

Valitsedes täielikult õhuruumi, paiskas Saksa lennುವေးgi segi kogu Poola mobilisatsiooni, vägede koondamis- ja juurdeveotranspordid ning riigi ja vägede juhtimisaparatuuri. Siit peale lakkas igasugune organiseeritud tegevus ja riigi ning vägede korrapärasest juhtimisest ei saanud olla enam juttugi. Lennುವေးgi ja soomusjõud ajasid nurja kõik kavatsatud manöövrid. Ülemjuhatusel puudus informatsioon olukorrast, või siis andmed jõudsid kohale liig

hilja. Samuti hilinesid ka vastavad käsud, mistõttu nad päralejõudmisel ei olnud enam kokkukõlas üldise olukorraga.

Lennuvägi oma pommitamistega murdis ka Poola tsiviilelanikkonna vastupanutahte, sest pommitamiste kartusel ei ilmunud elanikud tööle ka nendesse kätistesse, mida üldse ei pommitatud.

Norra operatsioonis osutus lennurvägi samutigi kandvamaks teguriks. Tänu lennurväe tegevusele oli võimalik sellase erakordse ülesande täitmine, kus üksikud tegevusobjektid asusid lähtekohast 1000—2000 km kaugusel. Lennuvägi vallutas Norra tähtsamad aerodroomid ja lennubaasid. Need osutusid tugipunktideks, kust arendati edaspidist tegevust Norra eluliste keskuste vallutamiseks ja Inglise merejõudude vastaseks tegevuseks. Saksa merejõudude vähesuse tõttu lasus meretransportide kaitse peamiselt lennurväl. Rööbiti meredessandiga toodi ka õhutele kohale vägesid ja igasugu varustist. Narviki ja Trondhjemi rajoonis teotsevate vägede täiendamine ja varustamine toimus esialgu ainuüksi lennurväl poolt.

Läänemeri ei osutanud lennurvägi esimese kaheksa kuu jooksul kuigi intensiivset tegevust. Mõned üksikud pommitusretked vihjasid rohkem üksteise tundmaõppimisele kui tõsisemaile operatsioonidele.

Siin aga selgus kohe Saksa lennurväe arvuline ülekaal. Üldiselt oli ka Saksa lennurvägi siiski veidi aktiivsem ja teostas regulaarseid luurelendude kogu liitlaste territooriumi ulatuses. See võimaldas tundmaõppida nende aerodroomide asukohti ja üksikute lennukite tüüpe. Hilisemal tegevusel osutusid need andmed väga väärtuslikeks.

Lennurväe intensiivne tegevus algas ühes maavägede pealetungiga 10. mail 1940. Analooiliselt tegevusele Poolas teostati operatsiooni esimesel päeval pommitusretki kuni 100-le Prantsuse aerodroomile. Niisama intensiivne pommitamine jätkus ka 11. ja 12. mail. Selle kolme päeva jooksul hävitati saksa teadete järgi aerodroomidel ligemale 800 inglise-prantsuse lennukit. Kuigi see arv võib-olla on näidatud suuremana tegelikkusest, siiski võib ütelda, et see löök oli väga efektiivne. Järgnev tegevus näitaski tegelikult, et need löögid pareerisid peagu täielikult liitlaste lennurväe aktiivsuse juba operatsiooni alguses.

Liitlaste lennurväe vastutegevus piirdus peamiselt üksikute pommitusretkede teostamisega Saksa aerodroomidele kaugemas tagalas. Et need toimusid enamikul juhtudel

öösi, siis ei suutnud nad tekitada kuigi suurt kahju ega arenevaid sündmusi märkimisväärseltki mõjustada.

Saksa lennurväe edaspidine tegevus oli nüüd suunatud peamiselt lennurväe ja soomusvägede vahelise koostöö läbiviimiseks, liitlaste varude vastulöövide pareerimiseks ja kanalis ning Põhjamerel teotsevate Briti transport- ja sõjalaevade vastaseks tegevuseks. Peamiselt just lennurväe tõhusal kaasabil oli soomusvägedel võimalik arendada iseseisvaid jõulisi operatsioone, mille tulemuseks oli liitlaste ühe osa vägede purustamine Calais' rannikul ja hiljem Prantsuse rinde üldine kokkuvarisemine.

Vastastikusel tegevusel ilmnes ka rida tehnilisi uuendusi ja uusi tegevusviise.*

Lennurväe tegevuse kohta võib üldiselt märkida, et kiiresti arenev lennutehnika ja uued võitlusviisid ning -vahendid (langevarjurid, õhudessant, õhusuurtükivägi, iseliikuvad pommid ja -miinid, automaatseadised jne.) annavad nende otstarbekal kasutamisel väejuhatusele piiramatud võimalused lennurväe rakendamiseks. Kõiki neid võimalusi ei olegi praegu võimalik ette näha. Seda peab näitama lähem tulevik. Üks on aga kindel, et ilma a ja kohase lennurvälveta ei saa olla mingisuguseid väljavaateid võiduks. Praegu käimas olev sõda on selle ilmseks tõestajaks.

2. Õhudessant.

Õhudessandi idee ei ole uus, kuid selle laiaulatuslikum kasutamine tegelikult olukorras leidis aset alles käesolevas sõjas.

Esimeseks pioneriks õhudessantide kasutamise alal on N. Liit. 1935. a. Kiievi manöövritel katsetati esmakordselt suuremaulatusliku õhudessandi läbiviimise võimalusi. Seda katset jälgisid ka paljud välismaade sõjaväelised delegatsioonid. Pidi olema selge, et see uus abinõu leiab tulevases sõjas väga laialdast kasutamist.

Kuid nagu iga uue asja korral, nii leidis ka siin palju skeptikuid, kes nägid õhudessandi teostamisel ainult puudeid ja raskusi, jättes tähele panemata asja kasulikke ja positiivseid külgi. Üldiselt asuti seisukohale, et õhudessandi kasutamine on võimalik vaid väiksemas ulatuses, ja sedagi ainult täiesti lagedal maa-alal nagu steppides, kuid et kinnisel ja mürdmaastikul osutub see äärmiselt raskeks ettevõtteks, millel ei saa olla kuigi suurt edu ega osatähtsust lahingutegevuse tervikus.

* Vt. lk. 690.

Abessiinia, Hispaania ja Hiina sõjas ei esinenud peagu ühtki suuremamõõdulist õhudessantide kasutamise juhtumit. Saksa-Poola sõjas esinesid sellel alal vaid üksikud väikesed katsed. Sõjakirjandus asus siit kohe tegema järeldusi, et nende väikeste katsete õnnestumine on seletatav Poola sõjaväe nõrga ettevalmistusega ja mitteküllaldase võitlusvõime ning kaitsevalmsusega. Oli vaja veel Norra operatsiooni, et mõista õhudessantide tähtsust tänapäeva sõjas. Kuid ka siin asus osa Inglise-Prantsuse sõjaajatundjaid kahtleval seisukohal, seletades, et õhudessandi efekt on seletatav peamiselt Norra territooriumi asendi ja maastiku erisloomuga. Kuid nagu nägime hiljem, osutus see vaade täiesti ekslikuks.

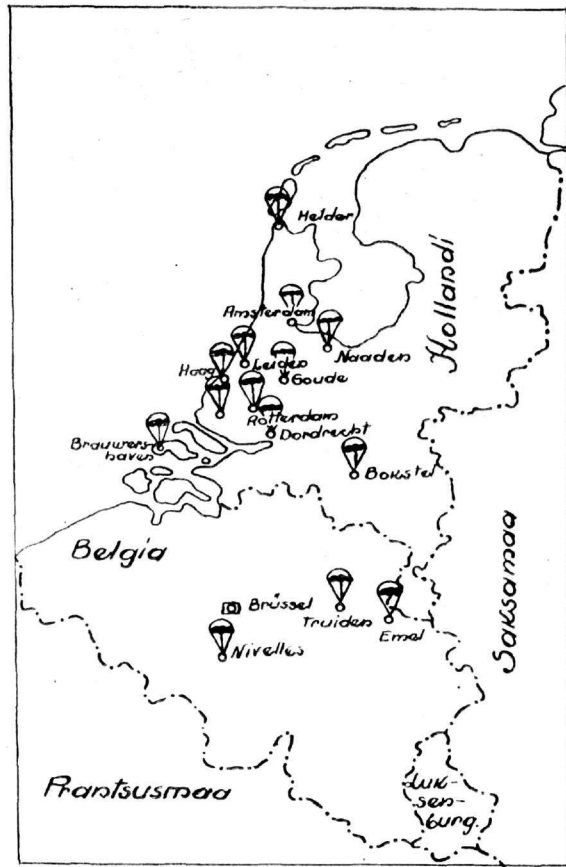
Norra operatsioon näitas kujukalt õhudessandi tähtsust ja tegevusvõimalusi. Õhuteel toodi kohale peale meeskonna ka suurtükke, tanke ja igasugust muud sõjalist varustist. Seega oli võimalik üheaegselt moodustada väga paljude Norra territooriumi punktides tugevaid üksusi, kes algasid kohest tegevust kõigi Norra eluliste keskuste vallutamiseks. See asjaolu soodustas operatsiooni kiiret arendamist ja halvas ühtlasi Norra vägede mobilisatsiooni. Mere-tee ohtlikkuse tõttu toimus eespoolnimetatud üksuste edaspidine täiendamine ja varustamine paljudes punktides ainuüksi õhudessandi kaudu.

10. mail 1940 Läänes alanud tegevus näitas jällegi õhudessandi laiaulatuslikku tähtsust. Püüdes võimalikult kiiresti vallutada Hollandi rannik ja strateegilisi punkte territooriumi sisemuses, rakendas Saksa väejuhatuse tegevusse suurearvulised õhudessantide. Juba 10. mail koidikul, rööbiti tegevuse algusega rindelt, visati 100–150-mehelised langevarjurite grupid Friisi saartele, Naarden'i, Rotterdam'i, Slidrecht'i, Zouburgi, Leiden'i ja Haagi rajooni ning Rosenbergi ja Hoveswaluwe saartele, ülesandega vallutada eeskätt Hollandi aerodroomid, et tagada õhudessantide kohaletoomist.

Õhudessantide kohaletoomist kergendasid märksa Saksa lennukite massilised rünnakud Inglise ja Prantsuse aerorroomidele ja Hollandi rannikule tõttavale Inglise laevastikule.

Vaatamata Hollandi vägede vastutegevusele suutsid langevarjurid oma põhiülesande täita, lõigata ära Hollandi sõjavägi liitlaste vägedest, desorganiseerida tema tagala ja sundida ta tegevusse astuma kahel rindel.

Rööbiti langevarjurite tegevusega Hollandis maabusid tugevad õhudessantide

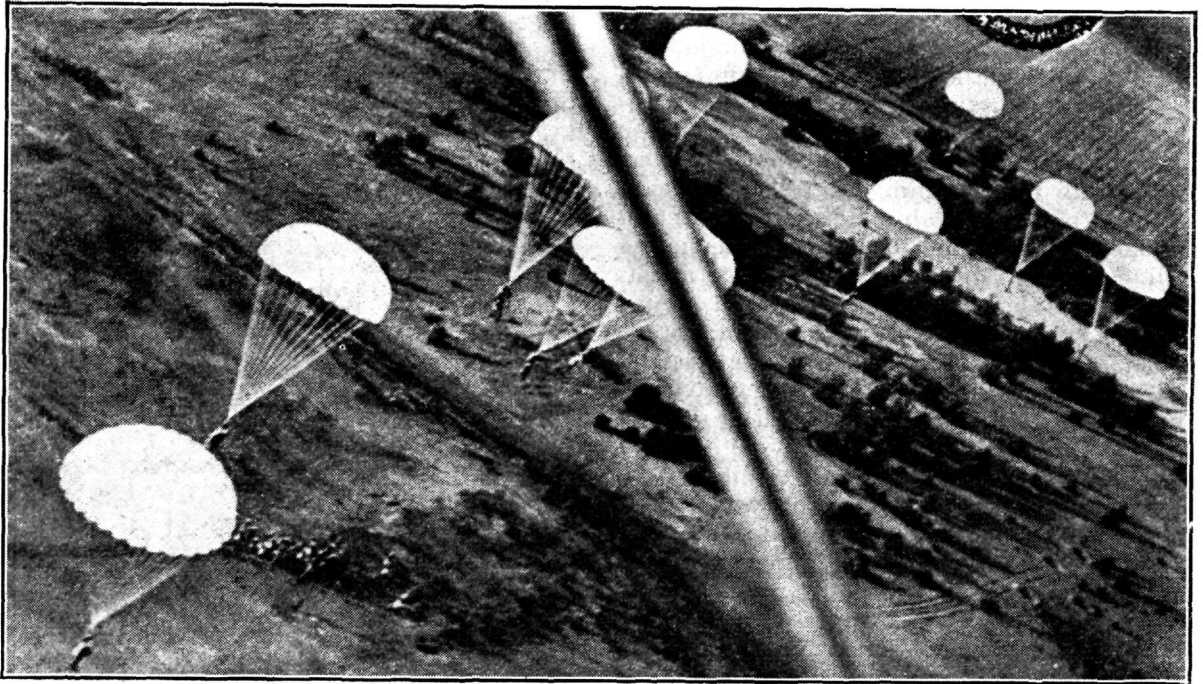

Saksa õhudessandi kohad Hollandis ja Belgias.

ka Belgias: Brüsseli, Nivelles'i ja St. Truiden'i rajoonis ja väiksemaid gruppe veel reas teistes punktides. Õhudessantide ilmumine sügavas tagalas suurendas veelgi üldist segadust liitlaste õhujõududes, kes nagu nägime eespool, ei suutnud 10. mail jooksul avaldada peagu mingisugust vastutegevust.

Saksa õhudessantide saatmine Hollandi armee tagalasse jätkus ka 11. mail. Eriti suurt mõju operatsiooni edaspidisele arengule avaldas Merdeike raudtee ülekäigu vallutamine õhudessantide poolt Maasi jõel, sest siit kaudu teostus edaspidi Saksa mehhaniseeritud osade peamine üleminek Maasi jõest. Nimetatud õhudessantide ei suuda hollandlased likvideerida, mistõttu juba 12. mail ühinevad nendega Süd-Wilhelmi kanali rajoonis rindelt pealetungile asunud väeosad. 14. mail langeb Rotterdam Saksa vägede kätte, kusjuures tänavlahingud Haagis ja õhudessantide ilmumine Amsterdamis rajoonis aina kiirendasid Hollandi valitsuse põgenemist ja vägede kapituleerumist.

Samal perioodil jätkus ka õhudessantide maabumine Belgias, peamiselt Brüs-

Saksa langevarjurid maabumas.

seli rajoonis. Alberti kanali ja Liege'i rajoonis maabunud õhudessantosad aitasid kaasa Maasi jõest ületulekule ja kiirendasid oma tegevusega ühe kõige tugevama Belgia kindlustise Eben-Emael'i langemist.

Seega Saksa vägede intensiivne pealetung rindelt ja õhudessantosade tegevus ühes kokkukõlastatud lennuväe tegevusega lõi olukorra, kus suurem osa Hollandi territooriumist vallutati 5–6 päevaga ja Hollandi armee oli sunnitud kapituleeruma 5. tegevuspäeval.

Ajakirjanduse andmeil rakendasid sakslased Hollandis ja Belgias tegevusse ühe õhudessant-diviisi ja langevarjurite-diviisi. Juba tegevuse esimesel päeval visati Amsterdam, Rotterdam, Haag rajooni ca 12 000 langevarjurit, kelle arv järgnevatel päevadel alatasa suurenes. Nende vastu teotsemiseks oli Hollandi väejuhatus sunnitud rakendama küllaltki tugevaid jõude ja peamiselt rindel asuvate vägede arvel. Seega moodustati juba tegevuse esimesel päeval Hollandis kaks rinnet, millest sisemine oli isegi ohtlikum, sest maabunud õhudessantosad teotsesid eluliste keskuste vastu. Tagajärjeks oli juhtimise ja sideühenduste desorganiseerimine ja paanika tagalas. Ja et välisel rindel surve üha tugevnes, siis oli üldine kokkuvarisemine ainult päevade küsimus.

Seni kasutada olevad andmed on liialt vähesed selleks, et teha lõplikke järeldusi õhudessantoperatsioonide mõjust üldisele lahingukäigule. Kuid mõningaid iseloomustavamaid märkmeid võib siiski tuua.

Õhudessantosade edu Hollandis võib seletada järgmiste asjaoludega:

1. Saksa täielik ülekaal õhus, mis võimaldas õhudessantosade edukat maabumist ja nende edaspidist täiendamist ning varustamist.

2. Õhudessantosade rakendamine laiialdasel maa-alal ja mitmesuguse tugevusega gruppidega, mis killustas Hollandi jõude ja sundis teda ootamatult tegevusse astuma kahel rindel.

3. Õhudessantosade maabumine kaugel tagalas, millises rajoonis ei asunud Hollandi vägesid, mis võimaldas dessantosadel ja langevarjuritel koonduda ja maastikule kohaneda ning kasutada seda täiel määral oma edaspidiseks tegevuseks. Neil läks korda takistada üleujutuste kava läbiviimise teostamist.

4. Dessandi järgustamine ajas ja ruumis võimaldas killustada vastase tähelepanu ja jõude, mistõttu täienduse ja varustise kohtetoimetamine võis toimuda pidevalt.

5. Langevarjurite-gruppide ja õhudessantosade suur arv ning nende osaline kohtetoimimine õõsi raskendas nende vastast võitlust ja omakorda soodustas tagala-asu-

tiste töö desorganiseerimist ja side- ning kommunikatsiooniliinide katkestamist.

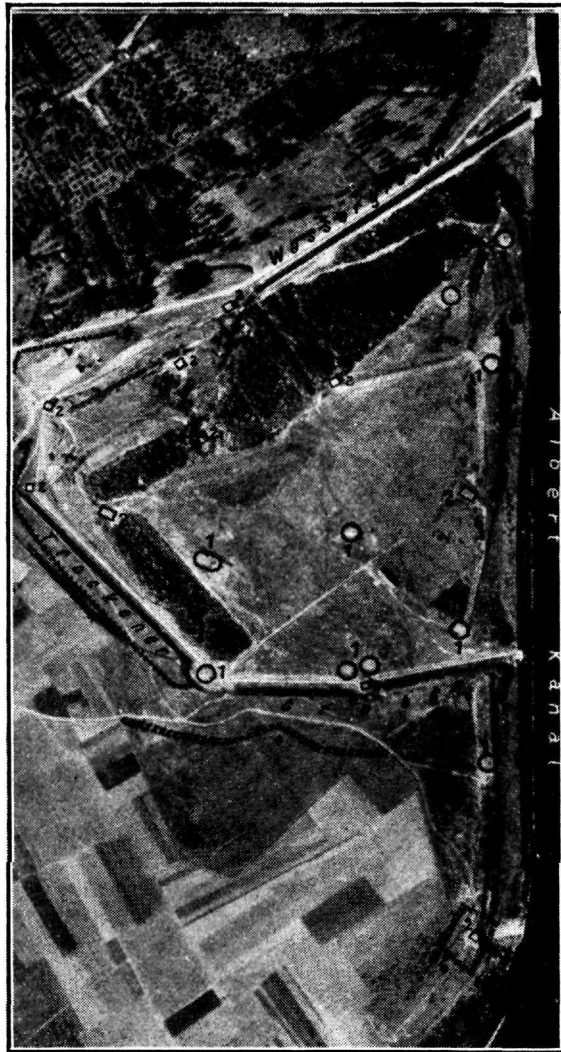
6. Mitteküllaldane Hollandi aerodroomide kaitse ja liikuvate varude puudus võimaldasid langevarjuritel kergesti vallutada aerodroome ja ette valmistada õhudesant- osade maabumist.

7. Saksa maapealsete vägede suur edasi- tungi-kiirus tagas õhudesantosadele õige- aegse abi. Eriti kokkukõlastatud tegevus ilmnis Rotterdami rajoonis.

Õhudesantosade tegevus Läänes näi- tab, et elanike tihedus ei osuta nende vastu võitlemisel kuigi suurt tähtsust. Ka Nor- ra operatsioonil nägime, et sakslased otse- kui ignoreerisid pooltühje alasid, kusjuures dessantosad maabusid just ranniku piir- konnas, kus elanike tihedust, sidevõrku ja muid ressursse võib kõrvutada kõige rikka- mate rajoonidega teistes riikides. Siin võib ennem ütelda, et õhudesant teostub just enam tsiviliseeritud ja ja asus- tatud rajoonides.

Siin selgub ka veel see, et õhudesan- di teostamine on võimalik igal ajal. Kui Napoleon, koostades Inglismaa-vastast tegevuskava, märkis, et temale olevat vaja ainult üht udust päeva dessandi saatmiseks uhke Albioni territooriumile, siis praegusel ajal ei ole seda enam tarvis. Küllalt on ühest ilusast selgest päevast ja tugevate õhujõudude olemasolust.

Kokku võttes võib ütelda, et tugevate, õhus ülekaalus olevate õhujõudude ja hästi ettevalmistatud langevarjurite-üksuste ole- masolu võimaldab kasutada õhudesantosi kokkukõlastatud tegevusel maa- ja mere- jõududega mitte ainult operatiiv-taktika- liste, vaid ka strateegiliste ülesannete lahen- damiseks. Järelikult õhudesantosad või- vad osutada väga tähtsaks võitlusteguriks ülemjuhatausele otsustavate ülesannete täit- misel. Seepärast nõuavad ka praegused dessantoperatsioonid väga üksikasjalikku uurimist, sest nagu näitavad senised koge- mused, sunnib õhudesantide tegevus revi- deerima seniseid tõekspidamusi sõjakunsti ja just sellastel aladel, mida siiamaani pee- ti kõigutamatuks.

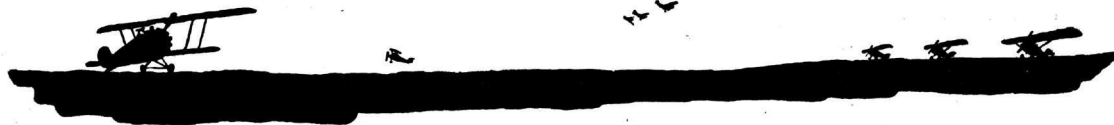

Liège'i võimsaim fort Eben Emael, mis saksa langevarjurite poolt neutraliseeriti nii- kauaks, kuni saabusid maad kaudu edasi tunginud väed. Pildil 1-ga märgitud ringid näitavad soo- mustatud tugipunktide asukohti, 2-ga märgitud nelinurgad — tugipunkte ilma soomustornideta.

Näeme, et praegu eksisteerivad õhudes- sant-diviisid. Võib olla ilmuvad varsti veel suuremad koondised ja siis on juba õigem kõnelda uuest väeliigist — õ h u d e s s a n t - vä g e d e s t.

(Järgneb.)

A.

Tangitõrjerelvade ja tangitõrjesüsteemide tuleproov Läänerindel.

Leitnant V. Aasoja.

Hiigellahingud Läänerindel lõppesid eranditult sakslaste võiduga. Neis lahinguis etendasid kaaluvat osa Saksa soomusjõud, kelle pealetungi ei suudetud kuskil pidurdada. Prantsuse ja Inglise vastulöögid ei andnud tulemusi, mida tuleb panna saksa tangitõrjekorralduse arvele.

Prantslaste lüüasaamise üheks tähtsaks põhjuseks osutus tangitõrjesüsteemi nõrkus ja Saksa-Poola sõja kogemuste mittearvestamine. Seepärast pole ülearune prantsuse tangitõrjekorralduse konspektiivne analüüs ja võrdlus saksa ning inglise tt-süsteemiga äsjalõppenud võitluste taustal.

Prantsuse tangitõrjesüsteem.

Prantsuse eeskirjas „Instruction sur l'emploi tactique des Grandes Unites“ üteldakse, et tangivastases võitluses evivad peamist tähtsust looduslikud takistused ja kunstlikud tõkked. Viimased ei paku vastase tankide vastu absoluutset kaitset, mispärast jalaväge tuleb varustada tangitõrjerelvadega.

Neile põhialustele vastavalt organiseeriti prantsuse tangitõrjesüsteem, milles kajastub teataval määral austria kindrali Eimannsbergeri vaateid ja mis baseerub üldiselt Maailmasõja kogemusel.

Prantsuse sõjaväes organiseeris tangitõrjet divül, kes pidi kokkukõlastama diviisi, väeosade ja pataljonide tt-relvade tulesüsteemi. Prantslased ütlesid, et tangitõrje ja võitlus vastase jalaväega on teineteisega lahutamatu seotud, mispärast tt-relvad peavad kuuluma ka jalaväe koosseisu. Nende arvates pidid kõik tangitõkked olema kaitstud automaatrelvade tulega.

Prantsuse diviis evis tt-relvi alljärgnevalt:

- pataljoni tt-rühmas 2 25-mm tt-kahurit,
- rügemendi tt-kompanis 2 rühma à 3 25-mm tt-kahurit,
- diviisi tt-kompanis 4 rühma à 3 25-mm kahurit,
- diviisi luuregrupis 2 rühma à 2 25-mm tt-kahurit,
- diviisi tt-patareis 3 rühma à 2 75-mm tt-kahurit.

Prantsuse diviisis oli 52 25-mm tt-kahurit ja 6 75-mm tt-kahurit, kokku 58 tt-relva.

Kaitsepositsioonil tt-kahurid anti jalaväe juhi käsutusse, kes need paigutas toe- tuspunktide sisemusse grupeerituna.

Tangitõrje korraldamisel loodi kaitsepositsioonis kolm tõkke- või tõrjejoont (joonis 1).

I ehk peamine tt-joon asus vastupanupositsiooni eesserva läheduses ja sellele paigutati võitlusjärgupataljonide tt-kahurid, milledele pandi ka julgestuspositsiooni kaitse.

II tõrjejoon asetseb 2—2½ km sügavuses. Sellele paigutati diviisi tt-kompaneid, kelle ülesanne oli ka tiibade julgestamine. Rügemendi tt-kahurid asetsesid I ja II tõrjejoone vahel.

III tõrjejoon moodustati diviisi varude käsutuses olevaist tt-relvadest, diviisi tt-patareidest ja kergesuurtükiväest. Diviisi tt-patarei ülesanne oli kaitsta ka kergesuurtükiväge.

Diviisiülema käskkirjas määrati ka miiniväljade asetusrajoonid ja tangivastaseks võitluseks määratud suurtükituled (tõketuled).

I ja II tõrjerajoon allus divülile, III tõrjejoone organiseerimine pandi diviisi suurtükiväe ülemale.

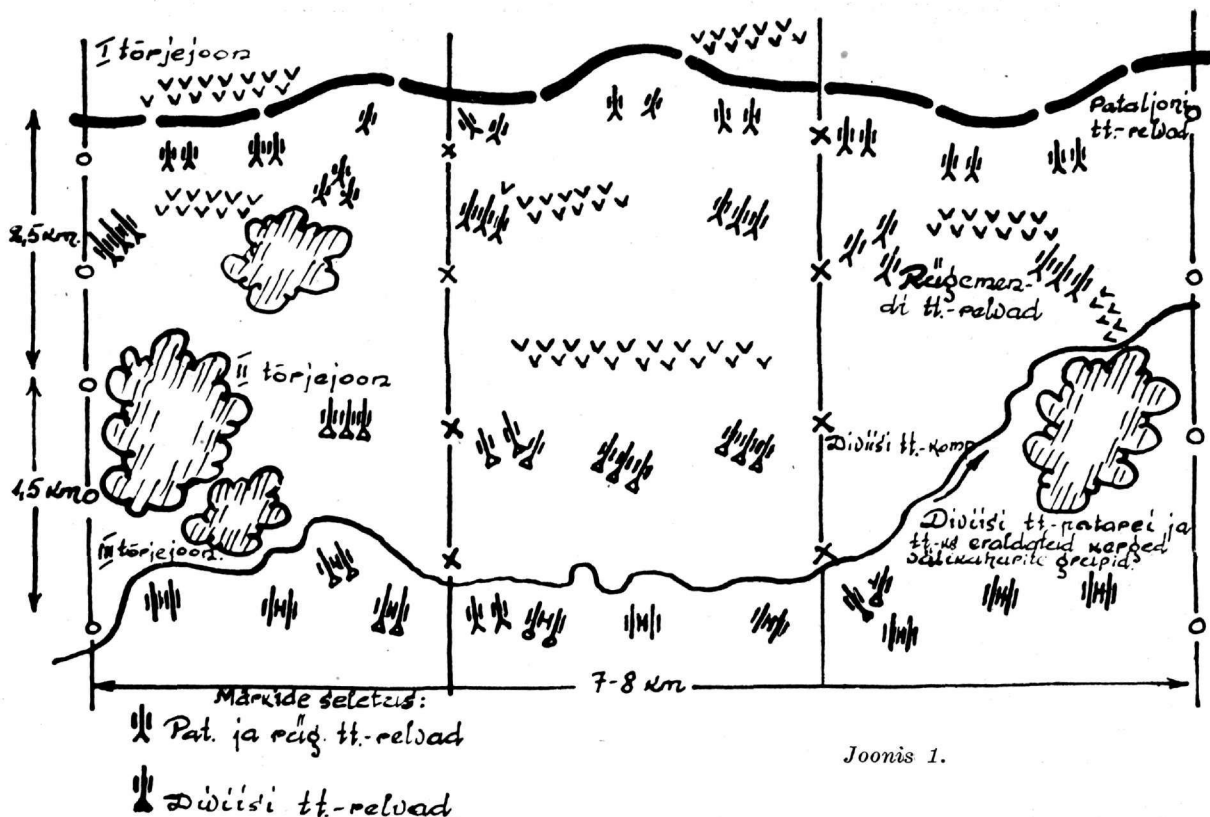
Divüli käsu kohaselt rügülid määrasid oma käsus kohad, kus pataljonidel tuli teostada tangitõrjet. Rügemendi käsus anti ülesanne ka rügemendi tt-kompanile ja teatati diviisi tt-kompani ülesanne. Diviisi kompani läks rühmadena rügülide käsutusse.

III tõrjejoone korraldamiseks diviisi suurtükiülem määras:

- tankide tõkestamise üldjoone;
- tt-korraldamise rajoonid kergesuurtükiväe gruppidele;
- diviisi varu ja tt-varu ülesanded tangitõrje alal.

Üldiselt prantsuse diviisis, mille kaitse- lõigu laius oli 5—8 km, kujunes 2,5 km. sügavune tangivastane riba kahel joonel, millel asetses 46 tt-relva. II tõrjejoone taga asetses III tõrjejoon, mille moodustamisest võttis osa 6—12 tt-relva ja 3 kergesuurtüki-

Prantsuse tangitõrjesüsteem.

väe gruppi. Tt-relvadele lisaks evis diviis 4800 tt-miini, mis paigutati vastavalt maastiku iseärasusile ja tt-relvade asetusele, tavaliselt enamik aga I ja II tõrjejoone vahel.

Kui arvestada veel suurtükiväe tulepositsioonide valiku nõuet — loodusliku takistuse taha, siis leiame, et viimane joon oli vastase tangirünnaku tõkestamiseks kõige tugevam, mida tõestasid ka võitlused Somme'il ja Aisne'il k. a. mais ja juunis. Prantslased on seda joont aga nõrgestanud diviisi tt-kompani allutamiselega väeosadele.

Prantsuse tt-süsteemi peeti paljude riikide ja paljude sõjateadlaste poolt väga tugevaks. Prantsuse süsteemi eeskujul hakati organiseerima tangitõrjet näiteks Poolas, Lätis, Belgias ja Türgis.

Äsja lõppenud võitlused Läänerindel näitasid, et sellel süsteemil oli rida alljärgnevalt kirjeldatud puudeid, mida tunnustas isegi Prantsuse ülemjuhatus.

1. Prantsuse diviisis oli 52 25-mm tt-kahurit, neist enamik hobu- või tanketteveoga. Viimaste liikumiskiirus ei ületanud maastikul 10 ja teedel 20 km/tunnis. 19—22. mai võitlustes Maasil ilmnis, et 25-mm ja 40-mm tt-relvad ei suutnud tekitada kao-

tusi saksa üliraskeile tankidele. Peamist tähtsust evis siin prantsuse diviiside III tangitõrjejoon, kus ainult 75-mm tt-kahurid ja harilikud välikahurid suutsid edukalt võidelda saksa soomusjõududega.

2. Prantslastel puudusid võimsad motori-seeritud tt-üksused nii diviiside kui ka korpuste koosseisus. Teatavaid ühtlasi jooni võib seetõttu leida prantsuse ja poola tangitõrjekorralduste vahel. („Sõjateadlane“ nr. 5 — 1940.) Prantslased aga ei võtnud õpiseid Saksa-Poola sõjast, vaid jätsid oma tt-süsteemi endiselt paindumatuks ja vähelikuvaiks. Oletades, et iga diviis evis üldiselt 60 tt-relva, mis paiknesid Šveitsi piirist kuni Inglise kanalini enamvähem ühetaolise jaotusega nii, et igal rindekilomeetril (4—5 km² maa-alal) esines 10—15 tt-relva, siis puudusid üldised tt-raskuspunktid ja mot. tt-relvade mitte-evimisel isegi nende loomise võimalused.

Prantsuse tt-süsteemi võiks võrrelda õhukese ja poorse terasplekiga, mis ühtlasi kattis nende põhjapiiri. Üksikuis suundades löid sellest läbi saksa võimsad 2000-kuni 4000-tangilised soomusjõudude koonidised, millede edu võidi mot. tt-relvade puudumisel tõkestada vaid samavõimsate

soomusjõududega. Kuid ka seda ei suudetud. Liitlaste soomusjõudude võimas vastu-
lõök 15. mail Sedani juures ja mõni päev hiljem (22. mail) ka Cambrai' ja Arras' vahel nurjus saksa tt-relvade ja suurte tangikoondiste tules.

Siin saadud õpiseil deklareeris uus Prantsuse valitsus ja Ülemjuhatus, et tuleb luua uus ja tõhusam korraldus saksa soomusjõudude vastu võitlemiseks. Selleks kavatseti ehitada 1000 ülirasket, 3000 rasket ja 6000 keskmist tanki.

Tt-relvade väike kaliiber, vähene liikuvus ja halb organisatsioon polnud üksinda tt-süsteemi nõrkuse põhjuseks. Tähtsat osa etendas ka väljaõpe ja selle kontroll. Prantslased võtsid tt-relva puht-jalaväerelvana, hoolimata sellest, et mõned nooremad kindralid (Niessel ja teised) juhtisid korduvalt tähelepanu olulistele puuetele tt-süsteemis. Kindral Niessel ütles veel 1938. a. algul, et kui Prantsusmaal ei hakata looma võimsamaist kaliibritest mot. tt-üksusi, siis — nii naljakas ja imelik kui see ka ei oleks — tuleb sõjas pöörata pilgud jälle harilikule välikahurile ja mot. välisuurtükiväele.

Vastav ennustus täitus juunis 1940, mil-
lal prantsuse tt-süsteemis ilmnes III tõrje-
joone tähtsus ja „Weygand“ improviseeritud motoriseeritud tangitõrjerelvade osa suuremate kaotuste tekitamises saksa soomusjõududele.

Briti tangitõrjesüsteem.

Briti tangitõrje kujunes nende eneste tangitaktika ja tangitehnika taustal. Ehitatud kergeid ja õhukese soomusega tanke, peeti aastail 1934—1936 küllalt tõhusaks tt-relvaks 12,7-mm tt-püssi, mille kuul läbib 500 m kauguselt 90° pihtamisnurga all 15-mm paksuse soomuse. 1938. a. võeti kasutamisele 40- ja 47-mm tt-kahur ja lisaks neile 14-mm tt-püss. Viimane kaalub vaid 16,35 kg ja ta mürsk läbib 500 m pealt 90° pihtamisnurga all 20 mm paksuse soomuse.

Briti jalaväediviisis oli 1939. a. juulikuus 144 tt-püssi, 32 tt-kahurit ja 72 kergekahurit. Viimaseid lubati kasutada võitluseks tankidega. Eriti rõhutati tt-püssi tähtsust, mis nende arvates on puht-jalaväerelv.

Üldiselt 1939. a. algul esines briti tangivastases kaitses kolm tt-joont, millest esimene, tt-püsside joon asetses vastupanu-
positsiooni eesserval, teine ehk tt-kahurite joon 1,5—2 km selle taga ja kolmas — ker-

gete välikahurite joon 4,5—6 km kaugusel vastupanupositsiooni eesservast.

Saksa-Poola sõda tõi sellesse organisatsiooni teatavaid muudatusi: Nende sõjakirjanik Fuller väidab „Times“i veergudel, et senine tt-süsteem pole küllalt tõhus, vaid üllatuste vältimiseks tuleb formeerida isegi motoriseeritud tangitõrje rügemente.

1940. a. algul inglased evisid 4 mot. tt-kahurite-rügementi, milliseist nähtavasti 1—2 tt-rügementi võttis osa ka k.a. mai-
kuu hiigellahingust Belgias ja Põhja-Prantsusmaal. Inglise tt-süsteemi tõhusust tõestab üldiselt asjaolu, et nad suutsid viisade järeleväelahingutega päästa oma väed üldisest hävingust, kuigi neid rünnati tugevate soomusjõududega 21.—26. maini Boulogne'is, 22.—28. maini Calais' rajoonis ja kuni 4. juunini Dunkerque'i ümbruses. Milline osatähtsus selles taandumise katmises langes tt-relvadele ja tankidele, selgub alles siis, kui juba sõjaajakirjanduses ilmuvad vastavate lahinguperioodide täpsemad kirjeldused.

Saksa tangitõrjesüsteem.

Saksa sõjaväes kuuluvad tt-relvad üldiselt soomusvägede koosseisu. Sakslased ütlevad: „Nii nagu õk-relvad, lennuk-üksused ja nende maapealsed baasid kuuluvad õhujõudude koosseisu, nii peavad ka tt-relvad kuuluma soomusjõudude koosseisu.“¹

Eriti tähtis on sellane moodus tt-üksuste väljaõppe teostamisel, sest soomusjõudude koosseisus võidakse tutvustada igapäevases koostöös tt-üksustele tagakoondiste võimeid ja tankiüksustele tt-relvade tuleomadusi.

Saksa tangitõrjesüsteemi kohta nendib kolonel V. Nehring oma töös „Panzerabwehr“ järgmist:

„Tuleb vahet teha taktikalise ja operatiivse tangitõrje vahel, mille abinõud võivad kanda nii aktiivset kui ka passiivset iseloomu.

Taktikaline tangitõrje kuulub orgaaniliselt väeosadesse, moodustatakse neile juurde antud tt-üksustest ja -vahenditest ning see süsteem täidab väeosa enesekaitse ülesandeid.

Operatiivse tangitõrje eesmärk on hoopis ulatuslikum. Operatiivse tangitõrje eesmärk on armee tiibade ja tagala kaitsmine, võimalike üllatuste likvideerimine, lünkade täitmine üldises tt-süsteemis ja kaitsepositsioonist läbi murdnud vastase tangikoondistega võitlemine. Neis ülesandetes tuleb mot.

¹ „Die Panzertruppe“ nr. 3—1939, lk. 89.

tt-üksusi jätta kõrgema väejuhatuse käsutusse.

Jalaväe kaitseks, s. o. taktikaliseks tangitõrjeks sobib kerge, väikese kaaluga ja kiire tulega tt-relv, mille liikumiskiirus võib olla isegi võrdne jalaväe liikumiskiirusega. Rännakute kaitseks tuleb muretseda mehhaniseeritud tt-relvi, mis on alati laskevalmis. Väekoondised peavad evima aga mot. tt-üksusi ja tt-relvade väiksemaid koondisi tt-relvade üldise tulesüsteemi tugevdamiseks ja üllatuste pareerimiseks.

Tt-üksuste ülesanne on hoida jalaväe moraali tangirünnaku ajal. Nad ei tohi vastast tõrjuda, vaid peavad ta hävitama. Tt-üksustes tuleb tähelepanu pühendada ainult oma relva, s. o. tt-relva tundmaõppimisele ja tema võimete maksimaalsele kasutamisele. Tt-üksus peab olema viimne, kes lahukub positsioonilt tangirünnaku arenedes, seepärast peab ta olema eliitüksus. Temasse kõlbavad ainult terasnärvidega juhid ja sõdurid.

Tangitõrje korraldamisel tuleb arvestada, milline on tangirünnaku ulatus, kiirus, hoog, sügavus ja võimalik tulemus antud maastikul.

Vastavalt sellele tuleb koostada tt-kavu, mis ei tohi seisneda selles, et relvad kistakse positsioonilt ühtlaselt ja ühel joonel, positsiooni ette asetatakse tõkkeid jne. Sääraste vaadete kohaselt loodud tangitõrje on nõrk. Pealetungija ei otsi tt-relvi, ta ei ütle kust, millal, kuidas ja millise jõududega ta tuleb, vaid üllatab jõulise löögiga. Ja mis kasu on siis neist tt-relvist, mis istuvad kasutult sääil, kus tangirünnakut ei tulnud. Seepärast tt-relvad olgu juba diviisis motoriseeritud, et neid saaks kiires korras ja õigel ajal koondada. Vastase tankide pealöögi suunal hävitatakse kaitsepositsiooni eesserval olevad tt-relvad, mistõttu tt-ülesanne peamiselt lasubki sügavuses asetsevail ja tangirünnaku rajooni koondatavail tt-relvadel.“²

Tangitõrje probleemi lahendamisel sakslased lähtusid väekoondiste vajadusist ja materjalseist võimalusist. Nende eeskiri „Truppenführung“ nõuab kõigi relvade ja jõudude asetamist rinde sügavusse, mis on kehtiv eriti tt-relvade kohta.

Saksa jalaväerügemendis on 1 tt-kompani, mille koosseisus on 4 rühma à 3 37-mm tt-kahurit. Peale selle on igas diviisis tt-grupp, milles on 3 kompanit à 3 rühma à 4 kahurit (37-mm Rheinmetall). Kokku Saksa diviisis on 72 37-mm tt-kahurit, kõik motoriseeritud.

Võib-olla tekib siin küsimus, miks sakslased kasutavad tangitõrjeks ainult ühetüübilist tt-relva, ja tt-üksuste erinevat organisatsiooni? Miks kõik tt-relvad on motoriseeritud?

Sakslased ütlevad, et ühetüübilise tt-relva kasutamisele võtmise põhjuseks osutub väljaõppe lihtsus, laskemoonaga ja tagavaraosadega varustamise kergus, mürsu küllaldane läbilöögivõime ka paksu soomusega tankide juures.

Sakslaste arvates vastane saadab lahingusse mitmetüübilisi tanke korruga (kergeid, keskmisi, ja raskeid), mispuhul pole alati võimalik tt-relval valida märke ja tulistada just neid tanke, mille soomuse suudab läbistada vastava tt-relva mürsk. Sel põhjusel nad pooldavad tt-relvana üht prototüüpi, mis oleks. küllalt võimas nii kergete, keskmiste kui ka isegi raskete tankide vastu.

Jalaväerügemendi tt-kompanis rühmad peavad teotsema tervikuna, diviisi tt-grupis lubatakse aga rühmi poolitada kahekaupa, kui selleks peaks tekkima tarvidus. Et 37-mm tt-kahur ei ole kohandatud õhukaitseks, siis seetõttu ta on kogult üsna väike, mispärast osutub võimalikuks ka selle nihutamine vastupanupositsiooni eesserva lähedusse.

Tt-relvade motoriseerimise kohta märgivad sakslased, et nad ei ole nii rikkad, et suudaksid muretseda nii palju tt-relvi, nagu see oleks vajaline hobuveo korral. Tt-relvade hulka peab asendama nende kiirus. Vastase ootamatu tangirünnaku korral tuleb löögisuunale koondada maksimaalne hulk tt-relvi, kui seda pole varem ette nähtud. Motoriseeritud tt-relvade hooldamine on palju odavam hobuveost.³

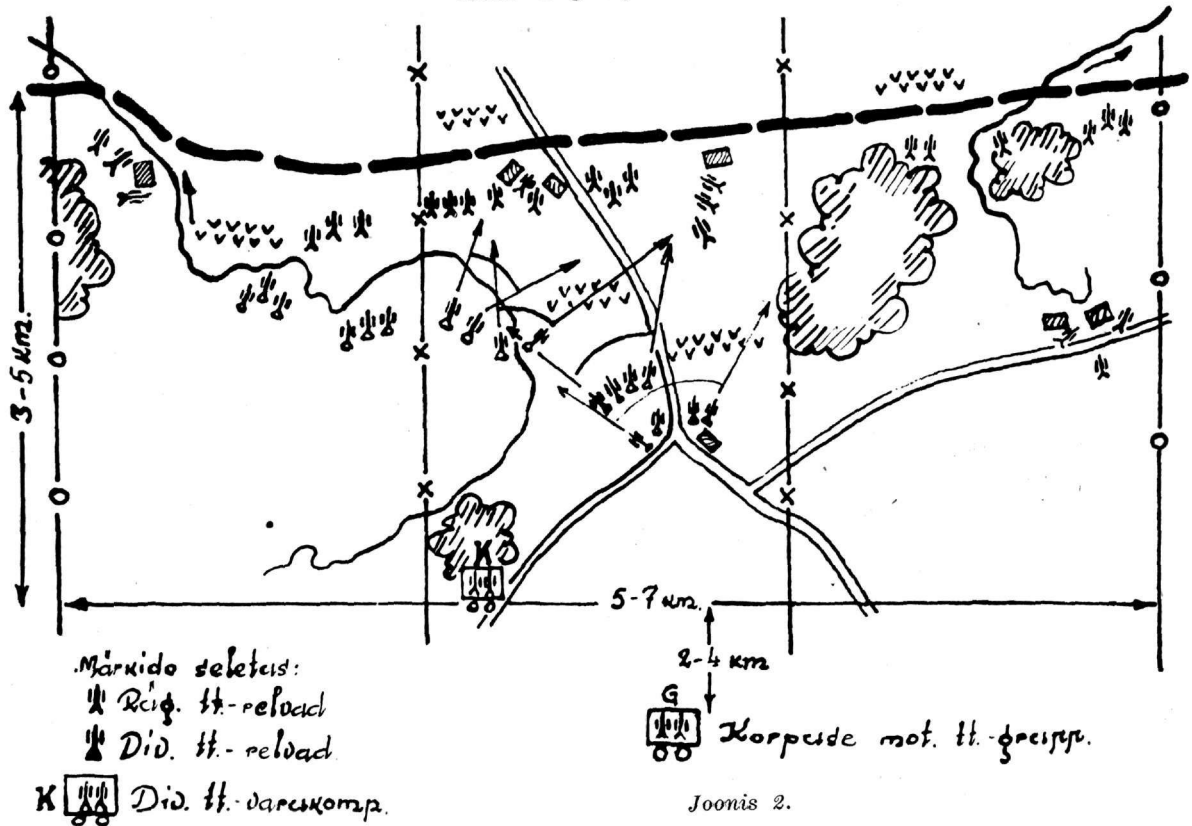
Sakslased kasutavad väga sageli eelpositsioonide loomiseks erilisi tõkestusgrupe, mille koosseisus on ainult mot. tt-relvad ja mot. rk-d, mis pärast kiiret tagasitõmbumist suudavad õigeaegselt olla valmis kaitsepositsioonil või selle taga. Kaitsele saksa tt-süsteem evib alljärgnevat kaju:

Esijärgu-rügementide tt-relvad asetatakse positsiooni eesserva lähedusse nii, et osa neist oleks teatavas sügavuses. Tt-relvade asetuse dikteerib maastik, kusjuures arvestatakse eriti looduslike takistuste ja

² Kol. W. Nehring „Panzerabwehr“ lk. 9, 39 ja 49.

³ Läänevallile asetatud motoriseeritud tt-kahuri kuuekuine hooldamine maksis keskmiselt 18 kr. Hobuveoga tt-kahuri hooldamine läinuks maksma 180 kr.

Saksa tangitõrjesüsteem.

Joonis 2.

kunstlike tõkete takistusvõimet. Osa tt-relvi peab tulistama flankerivalt (s. o. ainult möödasõitvaid tanke — joonis 2).

Tähtsamat suunda kaitsva rügemendi lõigus ei peeta oluliseks rüg. tt-kahurite asetamist sügavusse, kuid sinna paigutatakse diviisi tt-grupp. Viimase ülesanne on tugevdada väeosade tt-relvade tulesüsteemi nii, et vastase tangid tõkestatakse (tingimata!) suurtükiväe tulepositsioonide ees.

Kui maastik näitab, et ulatuslikum tangirünnak võib tulla ainult ühel suunal, siis tt-grupist asetatakse kaks kompanit tulepositsioonile ühe või kahe rügemendi kaitselõiku 2—3 km kaugusele eesservast, üks kompani jääb aga ootepositsioonile tt-varuna umbes 4—8 km kaugusele positsiooni eesservast. Varusoleva kompani ülesanne on selle suuna sulgemine, kus vastasel õnnestus tt-relvade tulesüsteemi läbi murda. Kui diviis asub kaitsel ebanormaalselt laial rindel (üle 7 km), siis pole soodsis maastikutingimuses alati teada, kust tuleb vastase tangikoondiste pealök või tangiüksuste enamik. Säärasel juhul jäetakse diviisi tt-grupist 2 kompanit varru ja ainult 1 kompani asetatakse tulepositsioonile tähtsamale suunale. Varus olevaile tt-

relvadele on tulepositsioonid mitmel suunal valmis vaadatud. Varrujäetud tt-üksustel ja korpuste tt-üksustel lasub ka suurtükiväe kaitsmine.

Juhtimise seisukohast on diviisi tt-grupi ülemal ütelda kogu tt-süsteemi kohta kaaluv sõna. Tema poolt esitatud tt-kavale järgneb kogu tt-süsteemi loomine. Ta peab tundma rügemendi kaitseehitisi, rügemendi tt-relvade tulesüsteemi ja asetust ning teadma tangitõkete asetusrajoone. Diviisi tt-grupist kompaneid ega rühmi ei anta rüglide käsutusse. Kompül, kes oma üksusega asub positsioonile rügemendi kaitselõiku, astub kontakti rügliga vajalise informatsiooni saamiseks ja andmiseks.

Sidet tt-grupüli ja esijärgu tt-kompanite vahel peetakse telefoni või raadio teel (kantavad riojaamad ja riotelefon). Vaatlus- ja valvepostid on varustatud valgus- või helisignaali vahenditega.

Käsud on lühikesed ja antakse suuliselt. Tt-kompüli kirjalik käsk on samuti lühike ja sisaldab peale tt-ülesannete veel jalaväe olukorra.

Äsja lõppenud lahinguis prantsuse tankide vastases võitluses peale tt-relvade etendasid veel tähtsamat osa tangid. Esimesed

harul mürsu väikese kiiruse tõttu kõrvalmõjud hajumist suurendavad, kasutatakse lendjoonest vaid tõusvat haru, mistõttu kasutatav lendjoone osa lõikab ühtainust lennuaja-kõverat.

Kui valmistame sellase graafiku küllalidase suuruse ja täpsusega, siis on see aluseks nii lasketabelite koostamisel kui ka mitmesuguste silindrite, kõverpindade ja kõverkehade valmistamiseks.

6. Püssikal. ja kerged õk-relvad.

Kohtamispunkti lahendamiseks kasutatakse siin relvast, laske-moonast ja seadete üleandmise viisist olenevalt väga mitmesuguseid lahendusvõtteid ja arvutajaid.

Püssikal. klp. juures kasutatakse rõngassihikuid, kus laskur lennuki liikumissuunda ja kiirust arvestades määrab ise suund-eelise sihtrõnga järgi. Õhukaitseks määratud kergekahurite juures kasutatakse erilisi korrektoorsihikuid, kus sihturitele on jäetud vaid märgi jälgimise ülesanne ja lasu päästmine, kuna sihikule vajaliste seadete panemine teostub mitme laskuri poolt. Ka siin otsustatakse lennuki liikumissuuna ja kiiruse üle sellaselt, nagu see laskurile paistab. Üks laskur hoiab pidevalt sihiku kerel oleva noole liikumissuunaga paralleelse. Teine asetab kaugusmõõtjalt saadud kauguse ja suurtüki-ülema poolt üteldud lennuki kiiruse vastavate osuitle keeramisega sihikusse.

Saadud andmetest ja kahuri tappide poolt avaldatud tõstenurgast olenevalt sihiku keres määratakse vastavate kõverpindade abil suund- ja tõste-eelised, mis kangidesüsteemi kaudu mõjustavad sihtimisvahendeid.

Kuna aga silma järgi lennuki kiiruse ja suuna üle otsustamine suuremakal. relvade juures ei anna soovitud tulemusi, siis kasutatakse selleks erilisi seadmeid ja mehhanisme.

7. Keskmise- ja suurekal. õk-relvade tulejuhtimisvahendite aluseid.

a) Orienteerimismeetod.

Praktiliselt tuletatud orienteerimismeetodiga kohtamispunkti lahenduse aluseks on võetud lennuki asukoha koordinaadid antud hetkel, tegelik lennuki kiirus v ja kursinurk α .

Selle meetodi pahedeks on halvasti mõõdetav lennuki kiirus ja kursinurk. Peale selle lahendusviis vajab hulga väga hästi väljaõpetatud laskureid, kes mitmesuguste joonlaudade ja graafikutega

Asetame valemis (1) $\frac{v}{D_0 \cdot \cos a_0}$ saadud avaldisega:

$$\sin \delta_h = \lambda_v \cdot t \cdot \frac{\sin \alpha}{\sin \alpha_0} \dots \dots \dots (3)$$

Anname suurusele $\frac{\sin \alpha}{\sin \alpha_0}$ vastuvõetava kuju.

Kolmnurgas $O'A'A_0$ saame siinuslausega:

$$\frac{\sin (180^\circ - \alpha)}{\sin \alpha_0} = \frac{O'A_0}{O'A'}$$

Paneme vastavad suurused asemele:

$$\frac{\sin \alpha}{\sin \alpha_0} = \frac{D_0 \cdot \cos a_0}{D \cdot \cos a} = \frac{H}{\frac{H}{\sin a}} = \frac{\cos a_0}{\cos a} \cdot \frac{\sin a}{\sin a_0}$$

Asetame saadud $\frac{\sin \alpha}{\sin \alpha_0}$ avaldise valemisse (3), kust saame lõpliku kuju suund-eelisele:

$$\sin \delta_h = \lambda_v t \cdot \frac{\sin a}{\sin a_0} \cdot \frac{\cos a_0}{\cos a} \dots \dots \dots (4)$$

Saadud avaldusest näeme, kuidas suund-eelis oleneb nurkkiirusest, mürsu lennuajast, siht- ja kohtamispunkti maastikunurgast.

10. Tõste-eelis (vertikaalne eeldusnurk).

Tõste-eelis ω_h määratakse kohtamispunkti ja sihtpunkti maastikunurkade vahega $\omega_h = a - a_0$.

Kasutame kahe nurga vahe siinus-teisendust:

$$\sin (a - a_0) = \sin \omega_h$$

$$\sin \omega_h = \sin a \cdot \cos a_0 - \cos a \cdot \sin a_0$$

Kuna $\sin a_0 = \frac{H}{D_0}$ ja $\sin a = \frac{H}{D}$ siis

$$\sin \omega_h = \frac{H}{D} \cdot \cos a_0 - \cos a \cdot \frac{H}{D_0} = \frac{H}{D_0} (\cos a_0 - D \cos a)$$

Kui lennuk lendab ringil, mille tsentris on lahenduspunkt, siis $\omega_h = 0$, kui punkt A langeb kokku punkt C-ga, siis $\omega = 0$, s. o. juhutum, kus kohtamispunkt langeb üleminekupunktile. Üleminekupunktis lähenev lennuk muutub eemalduvaks lennukiks. Kursinurk kasvab üleminekupunktini, saavutab sääl 90° ja hakkab siis jälle kahanevama.

9. Suund-eelisel (eeldusnurk).

Lennuki teed kujutab sirge A_1A_0A (joonis 9)

$A_0A = v \cdot t$ v — lennuki tõeline kiirus;

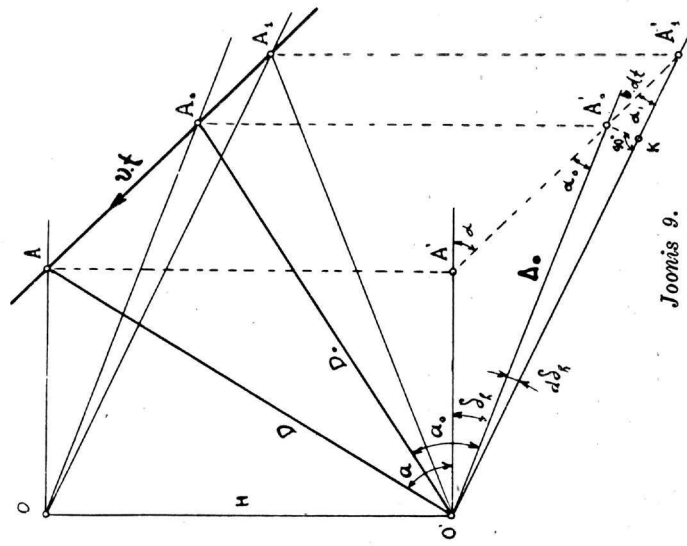
t — lennuaeg;

$\Delta_0 = O'A'_0 = D_0 \cdot \cos \alpha_0$ D_0 — sihtpunkti längkaugus;

$\Delta = O'A' = D \cdot \cos \alpha$ D — kohtamispunkti längkaugus;

Δ_0 — sihtpunkti-, Δ — kohtamispunkti horisontaalkaugus;

α_0 — sihtpunkti-, α — kohtamispunkti maastikunurk.

Joonis 9.

Vertikaal-eelisel näitab, kui palju kohtamispunkti (A) maastikunurk (a) on suurem või vähem mõõtpunkti maastikunurgast (a_0), või $a = a_0 \pm \epsilon_h$.

Selle lahendusviisi puhul suurtüki nurgamõõtja peab suundnurgad mõõtma horisontaalpinnas. Seetõttu nurgamõõtja on asetatud pöörlevale alusele nii, et ta ei tee tõstemehhanismiga rauale tõste andmisel kaasa maastikunurga muutusi.

b) Laskesüsteem längratasapinnal.

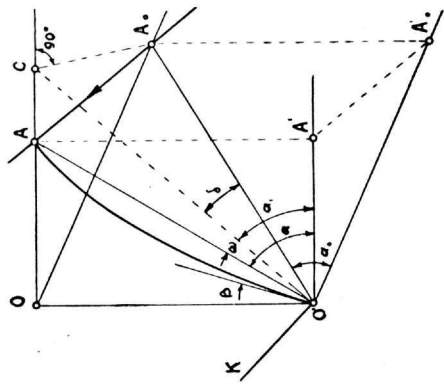
Siin määratakse kohtamispunkti (A) asukoht mõõtmispunkti (A_0) suhtes (joonis 6) nurgaga $CO'A_0$ tasapinnal $O'CA_0$, mis läbib $O'A_0$ ja on risti lasketasapinnaga $O'AA'$.

Selle nurga nimetatakse suund-eeliseks längratasapinnal ja tähistame δ -ga.

Selle süsteemi kasutamisel on suurtüki nurgamõõtja suuna jaotusring samuti tasapinnal $O'CA_0$ (nurgamõõtja on hälli küljes). Seega optilise telje pöördtasapind, kui peegeldaja on O, on paralleelne või praktiliselt ühtib tasapinnaga $O'CA_0$. Et nurgamõõtja pöördtelg $O'K$ jääb alati lasketasapinnale, siis nurgamõõtlajaga märgile sihtides antakse suurtükirauale ka vastav märgi maastikunurk.

Nurga $AO'C$ tähistame ω -ga ja see näitab, kui palju kohtamispunkti maastikunurk on suurem või vähem optilise telje pöördtasapinna maastikunurgast (a_1).

Asetades nurgamõõtjale nurga δ ja sihtides punkti A_0 , suurtüki rauaõone telg, evides punkti C maastikunurga (a_0), on suunatud punkti C. Sirge A_0C on risti sirgega OC. Et rauaõone telg suunatuks punkti A, s. o. eviks ka kohtamispunkti maastikunurga (a),

Joonis 6.

selleks peame raudtõstet muutmata tõste-länggelise ω võrra. Siit näeme, et kohtamispunkti maastikunurk $a = a_1 \pm \omega$, kus ω on positiivne, kui lennuk tuleb meile lähemale, s. o. läheneb, ja negatiivne, kui lennuk eemaldub.

Punkti A tabamiseks on vaja mõlema laskeviisi juures saadud maastikunurgale a lisada veel sihtnurk β , siis saame üldise tõste-nurga φ .

$$\varphi = a_1 \pm \omega + \beta = a + \beta$$

c) Koostatud laskesüsteem.

Selle laskesüsteemi juures määratakse üldine tõstenurk nii, nagu selle määrasime horisontaaltasapinnalise süsteemi juures, s. o.

$$\varphi = a_0 \pm \omega + \beta = a + \beta$$

Suund-eelis määratakse jälgitasapinnalise süsteemi järgi, s. o. nurgamõõtja jaotusringile asetatakse nurk δ ja nurgamõõtja optiline telg suunatakse märgile. Selle süsteemi puhul on suurtükirauale tõste andmiseks eri-mehhanism, mis ei olene nurgamõõtja juures olevast tõstemehhanismist.

d) Eelised horisontaal- ja jälgitasapinnalises süsteemis.

Kolmnurgast $O'CA_0$ (joon 7), kus nurk $O'CA_0 = 90^\circ$

$$\sin \delta = \frac{A_0C}{O'A_0}$$

$$A_0C = OA_0 \cdot \sin \delta \text{ (kolmnurgast } OCA_0)$$

$$O'A_0 = \frac{O'A'_0}{\cos a_0} \text{ (kolmnurgast } O'A_0A'_0); \text{ järelikult:}$$

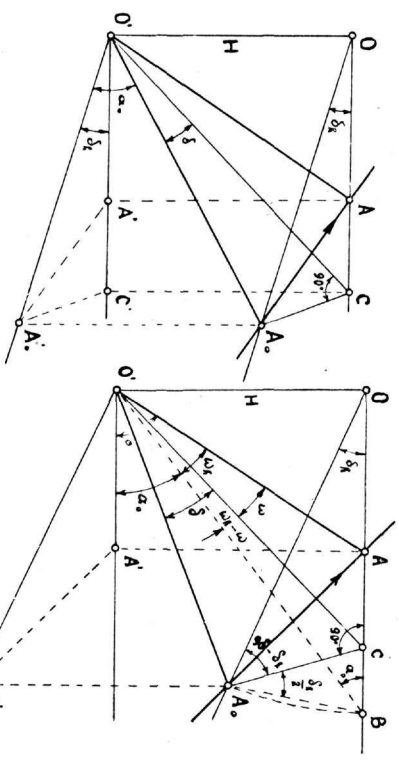
$$\sin \delta = \frac{OA_0 \cdot \sin \delta_h \cdot \cos a_0}{O'A'_0}; \text{ kuna } OA_0 = O'A'_0 \text{ siis}$$

$$\sin \delta = \sin \delta_h \cdot \cos a_0 \dots \dots \dots (1)$$

Eestoodust näeme, et δ ja δ_h ei ole võrdsed suurused, mistõttu neid ei tohi samaväärsetena teineteise asemel panna. Ainult siis, kui lennuk radiaalselt meie peale või ära lendab $\delta_h = \delta = 0$.

Kolmnurgas OCA_0 (joonis 8) $\perp OCA_0 = 90^\circ$, ja $\perp CA_0O = 90^\circ - \delta_h$

Seepärast kolmnurgas $A_0CB \perp BA_0C = \frac{\delta_h}{2}$, ja $\perp CBA_0 = 90^\circ - \frac{\delta_h}{2}$

Joonis 7.

Joonis 8.

Kolmnurgas A_0CB sinuslause järgi:

$$\frac{CB}{A_0C} = \frac{\sin \frac{\delta_h}{2}}{\sin 90^\circ - \frac{\delta_h}{2}} = \operatorname{tg} \frac{\delta_h}{2}$$

$$A_0C = O'C \cdot \operatorname{tg} \delta$$

pannes selle eestoodusse:

$$\frac{CB}{O'C} = \operatorname{tg} \frac{\delta_h}{2} \cdot \operatorname{tg} \delta$$

Kolmnurgast $O'CB$ sinuslause järgi saame:

$$\frac{CB}{O'C} = \frac{\sin(\omega_h - \omega)}{\sin a_0}$$

Kuna võrrandide vasakud pooled on võrdsed, siis

$$\sin(\omega_h - \omega) = \sin a_0 \cdot \operatorname{tg} \delta \cdot \operatorname{tg} \frac{\delta_h}{2} \dots \dots \dots (2)$$

Konkreetsed andmed sellesse valemisse paigutades näeme, et absoluutväärtuselt lennuki lähenedes $\omega_h > \omega$ ja lennuki eemaldudes $\omega_h < \omega$. Ainult siis $\omega_h = \omega$, kui $\delta_h = \delta = 0$, s. o. lennuki radiaalne läheneimine ja eemaldumine. Üldiselt ω_h ei võrdu ω -ga. Seetõttu ei tohi neid eeliseid võrdsuustena teineteisega asendada.

sellased lahingud tekkisid 11. ja 12. mail Neufchateau' rajoonis ja Ourthe'i jõel, mis lõppesid Saksa võiduga. 15. mail vastulöögil Sedani juures purustati prantsuse suured tangiüksused saksa tt-relvade ja tangiüksuste poolt. Kuid saksa tangitõrje paneb raskematelegi katsumistele tõhusalt vastu.

Sakslaste riskantse löögi likvideerimiseks Inglise kanali rannikuni otsustati liitlaste poolt ette võtta jõulised vastulöögid Arras' ja Cambrai' vahel. Inglise koondasid Arras' rajooni tugevaid soomusjõude ja andsid 22. mail ulatusliku löögi üldsuunaga lõunasse. Samal ajal prantslased andsid vastulöögi kahe armeega (7. ja 1. Armees) ja tugevate soomusjõududega Cambrai' rajoonist üldsuunaga põhja. Inglise nähtavasti suutsid murda läbi saksa diviiside tt-relvade tulest, kuid inglase edu likvideeriti naabruses teotsevate diviiside ja korpuste tt-üksustega, mis toodi suure kiirusega inglase löögi rajooni. Siin rakendati briti tankide vastu ka kogu käepärast olev saksa õk-suurtükivägi, mis hävitas rohkem kui 50 briti tanki. Inglise löök ebaõnnestus täieliselt.

Prantsuse vastulöögi väed sattusid viiele saksa soomusdiviisile ja nende edasitung pandi seisma, kuigi olukord kujunes 23. mail juba sakslastele kriitiliseks. Tangitõrjest võttis osa ka saksa pommituslennuvägi.

22. ja 23. mai võitluste kohta ütlevad sakslased ise, et nende tt-relvad on niivõrra võimsad, et löövad tagasi vastase soomusjõudude igasuguse rünnaku. Üksikud kahurid hävitanud kümneid vastase tanke.

22. ja 23. mai tõrjelahingud näitavad, et saksa tt-relvad suutsid neile pandud ülesanded edukalt täita. Mõningad vihjed ajakirjanduses ja sõjaajakirjanduses lasevad oletada, et pärast suurt hävituslahingut Flandrias sakslased tugevdasid oma tangitõrjet veelgi. Korpustesse anti juurde tt-üksusi. Soomuskorpuste koosseisu nähtavasti formeeriti isegi üksikuid tt-brigaade, et neid anda ühe või teie armees käsutusse vastase massilise tangirünnaku õigeaegselt likvideerimiseks.

Võrreldes prantsuse ja saksa tangitõrjesüsteemi, näeme, et siin esinevad olulised lahkuminekid. Prantsuse tt-süsteem, mis evis palju tõkkeid ja väiksemakaliibrilisi tt-relvi, oli paindumatu. See süsteem kuidagi rahuldab kaitseloleva jalaväe taktikalisi vajadusi, kuid tal puudus elastsus ja vajaline manöövrivõime. Viimast püüdis alles „kaheteistkümnendal tunnil“ tõsta kindral Weygand, kuid aktsioon osutus hilinenuks.

Seevastu saksa tangitõrjesüsteem, milles peamist tähelepanu pühendati tt-relvade liikuvusele ja kiirele koondamisele, täitis täiel määral temale pandud ülesanded. Seda süsteemi võidi isegi lahingute kestes täiendada, luues korpustesse ja võib olla isegi armeedesse võimsaid mot. tt-relvade koondisi.

Tangivastases võitluses etendasid üli-tähtsat osa saksa tangikoondised, mida tuleb arvestada äsja lõppenud lahingute õpiste analüüsimisel.

Järeldusi.

K. a. juunis lõppenud lahingute taustal võib teha tangitõrje korralduse alal täpsemate andmete puudumisel mõningaid üldisi järeldusi:

1. Tänapäeva lahingus, kus tanke saadetakse tegevusse massiliselt, ei otsusta võitlust jalaväe käsutusse antud tt-relvad, vaid suurte soomusjõudude tõrjeks tuleb rakendada tt-üksusi ja tangiüksusi. Viimased peavad saama ühise teineteist täiendava väljaõppe, mida tuleb kontrollida ühest keskusest.

2. Kui jalaväe kaitseks sobivad keged ja väiksema kaliibriga tt-relvad (kal. 20—45 mm), siis mot. tt-üksusisse tuleks anda sellaseid tt-relvi, mille mürsk suudab läbitada raske ja isegi üli-raske tangi soomuse. Sääraste relvade kaliiber ei tohi olla alla 47 mm ja võib tõusta kuni 75 mm. Kolmeteljeline maastikuauto on küllalt võimas kal. 47—75 mm tt-relva veoks. Raskusi ei tekita ka laskemoonaga varustamine. Saksa tt-kahuri eelikauto võis võtta peale kuni 250 mürsku, millest jätkus kahenädalaseks lahinguks. Kui suuremakaliibrilise tt-relva juures kaasavõetava laskemoona hulk väheneb 100—120 mürsuni, siis tt-relv suudab juba ühekordse laskemoonahulgaga hävitada 25—40 tanki ja ta on oma ülesande täitnud mitmekordselt. (Sakslased ütlevad, et tt-relv on oma ülesande täitnud, kui ta suutis hävitada 5 vastase tanki.)

3. Läänerinde hiigellahingud näitavad, et tangimasside vastaseks võitluseks tuleb formeerida suuremaid tt-üksusi. Üksikud rühmad ja kompanid osutuvad nõrgaks ja nende koostöö lonkab, kui neid on tarvis koondada ulatuslikumaiks ülesandeks. Siinjuures väärib märkimist inglase algatus tt-rügementide formeerimises, kus meeskonnad saavad ühtlase väljaõppe ja mentaliteedi. Suuri tt-üksusi on kerge jagada või saata lahingusse tervikult, vastavalt väekoondise nõuetele ja vajadusile.

4. Tt-üksuste ja tangikoondiste tegevuse juhtimine vastase tangimasside vastases võitluses baseerub lennuvälal ja raadiol. Vastase tangikoondiste õigeaegne avastamine ja tt-üksuste alarmimine tuleb esijärjekorras panna luurelennukeile ja teises järjekorras alles maapealseile luure- ja vaatlusvahenditele.

5. Ka pommituslennuväe osatähtsus tangivastases võitluses on tõusnud. Sakslased pommitasid ja tabasid isegi üksikuid prantsuse raskeid ja üliraskeid tanke päris heade tulemustega.

Kokkuvõte.

Euroopa mandril lõppenud sõjast võime ammutada tangitõrje korraldamise alal tähtsaid õpiseid. Need hiigellahingud näitavad, et soomusjõududel on ütelda kiire võidu saavutamisel kaaluv sõna. Kuid massiliste tangirünnakute tõkestamine ja edukas likvideerimine pole sugugi võimatu. Tangitõrje korraldamises peab tulema murrang. Tänapäeva sõjavägi vajab tangitõrjeks motoriseeritud tt-relvi ja võimsaid tangiüksusi.

Lendamine suurtel kõrgustel.

Seoses lennukite arenemisega on arenenud ka kaitse nende vastu ja sõjalennukeil tuleb sageli oma ülesannete täitmisel kasutada lendamist suurtel kõrgustel, et vältida enese avastamist, maapealsete relvade tuld ja vaenlase hävituslennukite kiiret vastutegevust.

Lendamine suurtel kõrgustel aga erineb mitmeti lendamisest maapinna läheduses. Üheks mõjuvaks teguriks on siin temperatuur. Mida kõrgemale maapinnalt, seda madalamaks muutub temperatuur ja talvel näiteks see võib isegi muutuda ohtlikuks nii lennukis viibivaile inimesele kui ka lennukile enesele. Praegu Lääne-Euroopas mõeldava sõja kestel on olnud juhtumeid, kus vaenlase territooriumi kohal luurelende sooritamas käinud lendurid tagasi tulles kõnelesid, et temperatuur oli 52° alla nulli ja et jää tekkis kihtidena isegi lennuki sise-muses, kabiini põrandal.

On selge, et inimene, s. o. lennuki meeskond, peab olema kuidagi eriliselt kaitstud sellase pureva külma vastu. Selles mõttes on katsetatud mitmesuguseid vahendeid. Üheks silmapaistvamaks nende hulgas on elektri abil köetav rõivastis. Sellasel rõivastisel on küttekehad õmmeldud kergekaalulise ülikonna voodri vahele ja on ühendatud pika juhtmega lennuki elektrisüsteemi külge. Viimasel ajal aga ei ole enam niisugust rõivastist kasutatud, sest juhul, kui lennuki elektriseadmed peaksid suurtes kõrgustes tõrkuma, oleks lennuki meeskond kohe ilma ainsast kaitsest külma vastu.

Peamiseks vahendiks külma vastu on lendureile seni siiski jäänud võimalikult soe nn. polaarrõivastis, s. o. karusnahaga vooderdatud ülerõivad, võimalikult tihedalt

sobitatud peakate, karusnahaga vooderdatud saapad, mis ulatuvad üle põlvede ja lõpuks paar raskeid kindaid, mis tavaliselt kantakse üle õhemate siidkinnaste paari, mis on isolatsiooniks madala temperatuuri vastu. Olgugi et sellane rõvastis teeb inimese kohmakaks ja takistab tema liigutustevabadust, ei ole siiski sobivamat lahendust seni veel leitud.

Kui inimene end siiski kuidagi suudab kaitsta sellase pureva külma vastu, siis jääkihtide tekkimist lennukiosadele ei saa kuidagi vältida ja see võib teatavil juhtudel muuta olukorra isegi katastroofiliseks.

Teine tähtis tegur, mis on iseloomulik suurtel kõrgustel lendamisel, seisneb õhu tiheduse muutuses. Sedamööda kuidas suureneb kõrgus, muutub madalamaks õhusurve, resp. hõreneb progressiivselt atmosfäär. Inimeses kutsub esile atmosfääri hõrendus füsioloogiliselt kõigepealt takistusi hingamisprotsessis. Mida hõredam õhk, seda vähem sisaldab ta hingamiseks vajalikku hapnikku. Hapnikupuudus aga tekitab inimeses lämbumistunde, mis muudab ta töövõime tuks ja võib lõpuks viia kuni organismi elutegevuse lakkamiseni. Hapnikuvähesus õhus hakkab tunda andma inimorganismile juba 3 km kõrguselt alates.

Suurim oht inimesele hapnikuvähesuse tõttu õhus peitub mõtteprotsessi ja vaimse reaktsioonivõime tempo pikaldumises. Mõtete keskendamine muutub raskeks ja on tunda väsimust, mis kiiresti vallutab hapnikupuudusega võitleva inimese. Isegi niisuguse lihtse toiminguga sooritamine, nagu seda on mahakukkuva kaardi ülestõstmine, nõuab suurt jõupingutust.

Et vältida hapnikuvähesuse mõju organismitale, võetakse lennukis kasutamisele seadised lisahapniku sissehingamise võimaldamiseks lennuki meeskonnale. Suuremais lennukis, näiteks pommituslennukis asetseb vastav metallist anum hapnikutagavaraga lennuki keskosas. Voolikud neist anumaist kulgevad piki lennukit meeste asukohtadesse. Iga sellane punkt on varustatud ventiiliga ja mõõtjaga hapniku varu-annuste mõõtmiseks ja reguleerimiseks.

Meeskonna iga liige kannab torbikut, mis katab ta nina ja suu. Torbiku küljest ripub alla painduv voolik, mis ühendatakse lähima hapnikuventiiliga. Iga 300 m kõrgemale tõusu puhul suureneb veidi hapnikuventiili ava ja suureneb väljavoolava hapniku hulk. Lennuki tõustes oma lagikõrgusele toimub hapniku väljavoolamine maksimaalse survega.

Umbes 10 km kõrgusel on atmosfääri surve niivõrra madal, et hingamine muutub võimatuks isegi hapnikutorbiku kaudu. Kui osutub vajalikuks lendamine nii suures kõrguses, tuleb lennuki meeskond varustada juba survekindla ülikonnaga. Viimane sarnaneb umbes tuukri ülikonnaga ja tema sisemuses on võimalik alal hoida varem kindlaksmääratud survet, mis on vajalik selleks, et hapniku korrapärane sissehingamine oleks tagatud.

Niisamuti nagu temperatuur, mõjustab ka õhusurve mitte ainult inimest, vaid kutsub esile eriprobleeme lennukigi suhtes. Ülekompriimeeritud mootor on nüüd rahuldavalt võitnud need raskused, mis tekkisid omal ajal mootori töötamistakistusena põleva segu kokkusurumise alal madala välissurve juures. See probleem piiras varem lennuki maksimaalse lennukõrguse 4–5 km peale.

Väga iseloomustav probleem lendamisel hõredas atmosfääris on ka lennuki raske juhitavus. Hõre õhk mitte ainult ei vähenda mootori võimet, mistõttu loomulikult väheneb ka lennukiirus ja muutub vähem taga-

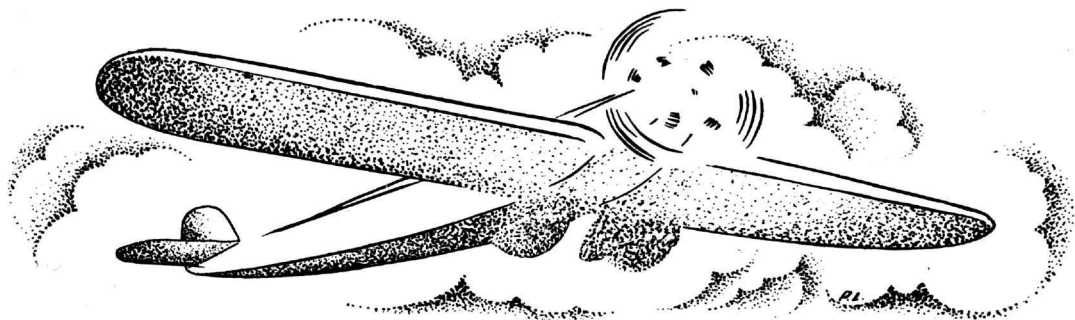
järjekaks lennuki juhtimisseadmete mõju, vaid lisaks sellele veel hõre õhk ise ei võimalda mõjule pääseda lennuki juhtimisseadmete ja isegi kandepindade otstarvel. Nii näiteks kõrgusel, kus lennuk läheneb oma laele, avaldab hõrenenud õhk nii väikest mõju lennuki kandepindadele, et arvesse võttes ka veel mootorite vähenenud võimsust, tuleb lennukil kõrguse alalhoidmiseks kogu aeg pidada nina ülespoole asendis, et õhuvool saaks rakenduda kandepindadele maksimaalse survega. Seega on päris selge, et lennukiirus sellastel tingimustel muidugi moodustab vaid väikese osa sellest kiirusest, mida lennuk suudab näidata lendamisel maapinna läheduses.

Mis puutub aga lennutaktikasse või nn. lennuki käsitamisviisidesse õhulahingus, siis muidugi ka see paratamatult erineb juhul, kui hävituslennukil tuleb teostada suurtel kõrgustel, hõredas atmosfääris, kus ei ole võimalik teostada sääraseid evolutsioone, nagu see on võimalik lendamisel maapinna läheduses.

Ka pommituslennuki tegevusele esitab lendamine suures kõrguses teatavaid raskusi. Lennukilt, mis liigub kiirusega 350 km tunnis ca 6 km kõrgusel, tuleb vabastada pomm ca 4 km enne märgi kohale jõudmist. Kuna ühtlasi ka tabamisvõimalused kõrgelt on väga problemaatilised, tuleb eriti suurt rõhku panna sihtimise täpsusele ning eesmainitud juhtumil sihtur peab algama sihtimist märgile umbes 4 km kaugusel sellest punktist, kus ta peab pommi vabastama, seega järelikult 8 km kaugusel märgist.

Täpse sihtimise huvides peab lendur märgile lendamisel hoidma võimalikult sirgjoonelist ja ühtlase kiirusega liikumist, missugust asjaolu aga ei jäta kasutamata vaenlase õhukaitsesuurtükivägi oma eesmärkide saavutamisel. Ainsaks trööstiks on muidugi sel juhul pommituslennuki meeskonnale hästi tuntud ütlus — „mida kõrge-
mal, seda ohutum“.

S.

Kk-jagu kaitsel.

Näitlik õppus.

Nooremleitnant V. Rannik.

I. Töökava.

1. TEEMA:

Jao kaitsel asumine vastupanupesana esijärgus väljaspool vastase vaatlust ja tuld (JÖNL-39 § 30 p 2).

2. EESMÄRK JA ULATUS:

Tutvustada noortele kk-jao tegevust ja ülesandeid kaitsel, nimelt:

- *positsioonile asumist vastavalt ülesandele, moondamist, kaevumist ja kauguste mõõtmist tähtsamate esemeleni;*
- *numbrite omavahelist koostööd kk teenimisel;*
- *tuletegevust vastase ilmumisel;*
- *vastase rünnaku tagasilöömist tulega ühes käsigranaatide kasutamisega;*
- *tegevust gaasikallaletungi puhul;*
- *tegevust vastase soomusosade rünnaku puhul.*

3. OSAVÕTJAD:

- *ülesannet täidab kaadriallohviteridest moodustatud kk-jagu;*
- *vastast märgib kaadriallohviteridest ja reameestest moodustatud jagu;*
- *kompani noored pealtvaatajatena.*

4. VARUSTIS JA ÕPPEVAHENDID:

Teotsev jagu lahingurakmeis. Igal mehel 15 paukpadrunit ja 2 õppe-käsigranaati, kk-I 100 paukpadrunit. Jaoülemal kaasas peale lahingurakmete signaallipud, kirjutusabinõud, kompass, plaan, nuga, kell ja vile. Jaos kaks pundart käsigranaate, 5 tangitõrjemüni ja 20 m nõõri ø 5 mm.

Vastast märkijail igal 10 paukpadrunit ja 2 pauk-käsigranaati. Jagude märkimiseks 6 tulesuunanäitajat ja soomusmasinate märkimiseks kirju värvi kitlid.

5. ÕPPUSTE KOHT:

Rahumäe ladude edelaserva rajoonis (Tondi-Mustamäe ümbruskonna plaan).

6. AJAJAOTUS:

— liikumine õppuse rajooni	15 min.
— sissejuhatus	10 „
— tegevus ooteseisukohal, jao- ülema maastikuluure, rüh- müli käsk	30 „
— jao liikumine positsiooni rajooni, informatsioon ja ülesande andmine	30 „
— numbrite kohalepaigutamise ja kaevumistööde läbi- viimine	90 „
— tegevus vastase pealetungil	40 „
— kojutulek	15 „
— kokkuvõte	10 „

Kokku 4 tundi

II. Õppuse teostamine.

Sissejuhatus.

Õppuse rajooni koondatud kompanile annab õppuse juhataja järgmise selgituse: „Üksikvõitleja väljaõppe teostamisel tutvusite kaitsetegevuse tarviduse ja tähtsusega. Tuletame seda lühidalt meelde. Kaitsetegevuse eesmärgiks on alal hoida ja püsivalt kaitsta maa-ala, kus juhatus on otsustanud murda vastase pealetungi. Kaitsetegevuse ülesandeks on vastase jõudude purustamine tulega ja vastulöökidega. Missugustel juhtudel on õigustatud kaitsetegevus? (JE II § 429.) Missuguseid hüvesid pakub kaitsetegevus? (JE II § 432, 434 p. 4.) Missugused on kaitsetegevuse pahed? (JE II § 433.)

Kaitsetegevuse aluseks on painduva, pideva, tiheda ja sügava tulevõrgu loomine, mille silmustusse vastane peab kinni jääma isegi siis, kui ta mõned neist on purustanud. Neid saavutame maastiku otstarbeka kasutamisega, sest see võimaldab tõsta oma tule võimsust ja täpsust.

Vastupanu algrakuks on vastupanupesaga, mis koosneb ühest või mitmest laskekohast kk-le, laskekohtadest laskureile ja varjendist. Täna õppusel me näeme kk-jao tegevust vastupanupesaga organiseerimisel ja tegevust vastase pealetungil.“

Jaoülem viib jao pealtvaatajate juuresolekul ooteseisukohale ja teatab järgmist:

- mina lähen rühmüliga maastikulurele;
- minu asetäitjaks abi;
- jao järeletoomiseks kaks pikka vile-signaali;
- minu äraolekul abil kontrollida meeskonna, tervislikku seisukorda, rõivaid, rakmeid, jalatseid, sidumispakke ja g-torbikuid.

Pärast ülesande saamist positsiooni luurel märgib jaoülem rühmüilt määratud täpsed kk laskekohad. Valib kohad laskureile ja kutsub siis jao järele. Jagu kohale jõudnud, paigutab jaoülem mehed nii, et ise varjatud olles oleks näha terve rühma kaitseliini ja määrab vaatlaja:

„Nr. 2, asuge künka põhjalängule ja toimetage vaatlust sektoris: Umbergi (s. a.) ja endised keldrid (s. a.). Erilist tähelepanu pöörata sektori parempoolsele osale. Vastase ilmumisest teatada häälega!“

Tutvustamine maastikuga.

„Meie asume Rahumäe ladude edelaserval. Põhja suund (näitab maastikul esemete abil; samuti ka teised maailmakäär). Nüüd pöörduge nägudega põhja. Tee, mida näete puude vahelt, on Tondi, Krääpsu tee. Kaugemal paistavad tornid, sääl on Tallinn. Loodest paistev mets on Kotka mets. Lõunas näete järsult tõusvat metsaserva, seda hüütakse Mustamäe glindiks. Kagus asetseb Rahumäe surnuaed ja kirdes Rahumäe laod.“

Olukord ja ülesanne.

1. Vastane tungib peale läänest. Meie luureosad on kontaktis vaenlase eelosadega umbes 15 km kaugusel siit.

2. Kompani asub kaitsele Rahumäe ladude ja Tondi metsa rajooni, ülesandega seisma panna vastase edasitung.

3. Rühma ülesanne on kaitsta meie ees asetsevat kõrgendike gruppi. Selleks rühm organiseerib toetuspunkti lõigus:

- paremalt: Tondi-Kotka tee (v. a.);
- vasakult: endised keldrid (v. a.), kõrg. 29,2 (s. a.).

4. 1. jao ülesanne on organiseerida vastupanupesa ... kungaste rajoonis (näidatakse maastikul) ja kindlasti enese käes pidada need künkad.

Vastupanupositsiooni eesserv:
Julgestuspositsioon:

Meist paremal 3. jagu ja vasakul 2. kompani osad end. keldrite rajoonis.

5. Meid toetavad (rk-rühmade ja tt-relvade asukohad ja ülesanded; suurtükiväe tuled).

6. Rühmü asub kõrg. 27,8—150 m põhjas künkal. Sidepidajaks rühmüliga laskur nr. 6.

7. Komp. HP . . . Komp. LP . . .

8. Lahinguvalmis olla kell . . .

Korrake jao ülesanne? Rms. . . ! . . .

(Vastus.)

Rühmüli asukoht? Rms. . . ! . . .

(Vastus.)

Signaalid? Rms. . . ! (Vastus.)

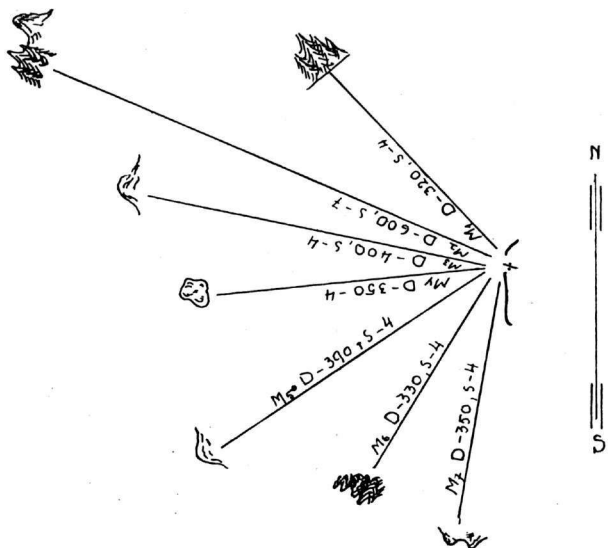
Abi, saatke numbrid järjekorras minu juurde!“

Jao kohale asetamisel paigutab isiklikult kk kohale ja vaatab järele, kas on võimalik antud ülesannet täita. Annab sihturile vastutav- ja kõrvaltuleülesanded. Laskurile näitab laskekohad ja annab tulistamispiirkonnad.

Teeb korraldused kaevumiseks ja moondamiseks.

Ajal, millal meeskond valmistab laskepesi, jaoülem seab kokku tulekaardi, kusjuures kaugused kannab kaardile LE I-a § 89 kohaselt. Nimetatud tulekaarti tutvustab kogu jaole ja annab siis sihturile.

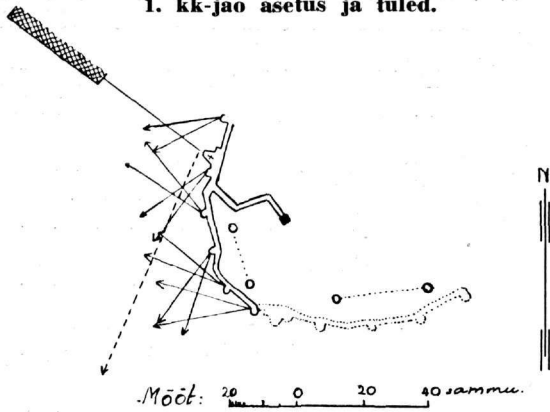
1. jao tulekaart.

Joonis 1.

Seejärel valmistab tegevusplaani ja tutvustab jagu sellega ning laseb valmistada tagavarapesad tegevusplaani kohaselt. Lõpuks valmistab jaoülem jao positsiooni krookii (joonis 2) ja esitab selle rühmüle.

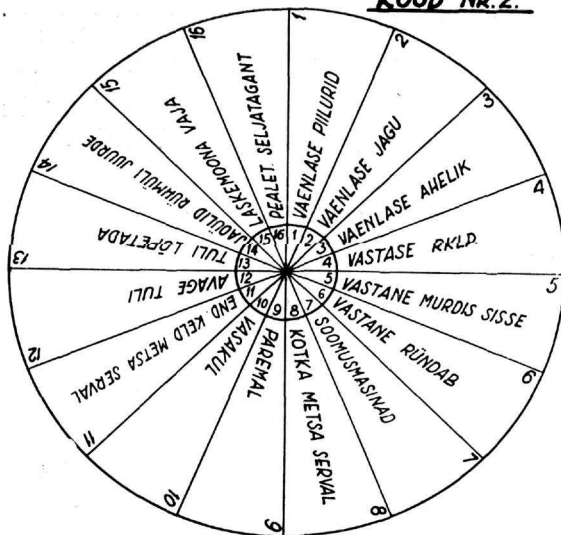
1. kk-jao asetused ja tuled.

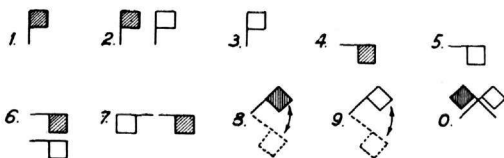
Joonis 2.

Samal ajal kui jaod valmistavad laskepessi, rühmaülem koostab alljärgneva koodi ja saadab selle käsitamiseks jagudele.

KOOD NR. 2.

JAO VÄLJAKUTSE: VIBUTAMINE PUNASE LIPUGA PEA KOHAL

Kaevumistööde ajal on pealtvaatajad koondatud rühmadeks, kes ohvitseride juhatusel jälgivad tegev- ja tagavaratoimkondade kaevumistöid. Selle jälgimise juures peavad rühmilid selgitama küsimuste varal tööde otstarvet, nende täitmist ja kestust ning juhtima noorte tähelepanu eriti

sellele, et kaevumistööd ei muudaks maastiku iseloomu, s. t. nad peavad olema kokkukõlas ümbruskonna maastikuga ja eriti hästi moondatud õhustvaatluse eest.

Kaevumistööd lõpetatud, koondab jaoülem jao 20 m tahapoole varjatud asukohta, jättes välja vaatleja. Sääli seletab jaole järgmist:

„Jao võitlusvalmis seadmiseks annan ühe pika vilesignaali. Selle signaali järel kõigil meestel joosta laskepessadesse ja jääda sinna kuni korralduseni!“

Meeste laskekohale asumise kiiruse ja õige tegevuse kontrolliks annab jaoülem ühe pika vilesignaali. Jagu jookseb kiiresti ja varjatult laskekohale ning seab ennast võitlusvalmis.

Uuesti kogub jaoülem jao kokku ja selgitab edasi: „Vastase pealetungi puhul endiste keldrite suunast jooksete neisse laskepessadesse, millised valmistasite võitluseks vastase pealetungi korral vasakult. Selle tegevuse täitmiseks annan kaks pikka vilesignaali!“

Ka seda kontrollib jaoülem paar korda, et see tegevus latusalt läheks.

Ülesande täitmine jao poolt.

Paremalt kõrg. 20,5 juures asetsevast võsast ilmub kaks jagu (à — kaks meest kk tulelippudega). Vaatleja hõikab: „Vastane!“ Jaoülem tuleb varjendist välja, veendunud vaatleja teates, annab ühe pika vilesignaali. Seepeale jookseb tegevtoimkond kiiresti oma kohale ja seab end võitlusvalmis. Samal ajal annab leppemärkide jälgija leppemärgi rühmilile „Vastane paremal!“

Jaoülem annab käskluse:

„Kk — viis! M₂ — metsaserval kuulipilduja!“

„Käes!“ vastab sihtur.

„Lühikesed valangud! Kaks magasinipunkti! Tuld!“

„Puudu!“ hõikab nr. 1.

Sihtur teeb iseseisvalt vastava paranduse sihikul.

„Paremalt mööda!“ teatab hüüdega nr. 1. Sihtur muudab sihtpunkti.

Vastane jõuab jao tulesektorist välja ja kuulipildujal kaob tulistamisvõimalus.

„Lõpp!“ hõikab jaoülem.

„Lõpp!“ kordab sihtur ja katkestab tule.

Kohe pärast seda ilmub kõrg. 29,2 ja endiste keldrite vahelisele metsaservale neli jagu (à — kaks meest vastava tulelippuga). Nr. 7 annab leppemärgi „Vastane vasakult.“

Jaoulem annab kaks pikka vilesignaali, mispeale jagu paikneb kiiresti uutesse asukohtladesse. Kohe järgneb joülema tulekäsklus:

„Kk — neli!“

„Neli!“ kordab sihtur.

„M₆ — metsanurgas klp!“

„Käes!“ teatab sihtur.

„Lühikesed valangud, punkti — tuld!“

„Kuulipilduja rikkis!“ teatab sihtur.

„Tagavaratoimkond kohale!“ käsutab jaoulem.

Laskurid jooksevad kiiresti neile ette nähtud pesadesse.

„Laskurid — neli!“

Korratakse laskurilt laskurile.

„Ote metsanurgas kuulipilduja!“

Korratakse laskurilt laskurile ja teatakse „käes!“

„Koondatult tuld!“

Sihtur vahetab raua.

„Rike kõrvaldatud!“ teatab sihtur.

„Kk — märk endine! Jätkata tuld!“

„Laskurid — lõpp! M₇ — ahelik!“

„Käes!“ teatavad laskurid.

„Jagatult — tuld!“

„Sihtur sai surma!“ hõikab jaoulem.

Nr. 3 asub kiiresti kuulipilduja taha ja jätkab kohe ülesande täitmist.

Rühmaülem annab rea pikki vilesignaale.

„Gaas!“ teatab jaoulem.

Hetkeks katkeb tuli ja laskurid panevad g-torbikud pähe.

Endiste keldrite juurest ilmuvad nähtavale vastase soomusmasinad. Jaoulem käsutab laskurid nr. 7 ja 8 varemvalmistatud peidikpesadesse, kus asuvad käsigranaadipuntrad ja tangitõrjemiinid. Kahe peidikpesa vahele on tõmmatud nõör, mille külge on kinnitatud tangilüliliku laiuse vahedega tt-miinid.

Tankide jõudes jagu kaevikute ette ja ronimist alustades viskavad peidikpesades olevad laskurid granaadipuntrad lahingumasinade alla ja pärast seda tõmbavad peidikpesade vahelt läbiminevate tankide lülilike ette miinid, mis on nõõriga liigutatavad. Laskurid varjavad endid peidikpesades põhja.

Järgnevaks vastane tõuseb rünnakule.

„Ote ahelik! Paisates — tuld!“ käsutab jaoulem.

„Laskurid — kiirtuld!“

Vastane jookseb tormi.

Jõudnud 40—50 m kaugusele, käsutab jaoulem: „granaadid!“

Laskurid viskavad igaüks ühe granaadi ja varjavad endid hetkeks kaevikusse.

Enne kui vastast maskeerinud mehed jõuavad kaevikusse, annab rühmul signaali õppuse lõpetamiseks.

Tegevus õppuse lõpul.

„Padrunid välja!“ käskleb jaoulem. See tehtud, kogub jagu jonele. Isiklikult kontrollib jagu meeste rõivaid ja rakmeid. „Püssid ja kuulipilduja — näit!“ Kõik toimivad vastavalt JE I § 53. „Nr. 1 — püssid ja kuulipildujad õlitada!“ Nr. 1 lükkab tropiga kõigil relvadel tahma välja ja teiskordselt õlise harjaga läbi relvade rauaõone.

„Jaoulema abi! Korjake kokku kestad ja ülejäänud pauklaskemoon!“

See tehtud, viib jaoulem jagu kõrg. 27,8 juurde, kus teostub õppuse kokkuvõtte ja õpiste märkimine.

Kokkuvõtte.

„Sooritatud näitliku õppusega teile demonstreeriti, kuidas vastupanupositsiooni eesservas kaitset organiseeriv kk-jagu saab ülesande, asub omale kohale, teeb vajalikud tööd ja täidab saadud ülesannet. Kogu õppuse kestel teile selgitati üksikute tegevuste eesmärke. Tuletame veel meelde tähtsamaid momente nähtust.

Oma tegevuse varjamiseks ja tulistamisvõimaluste parandamiseks peab kaitsja täiendama maastiku loomulikke omadusi. Vastase tule eest varjumiseks kaevab laskur end maasse, tulistamise soodustamiseks valmistab ta endale hea püssitoe jne. Kõik tehtavad täiendused peavad olema hästi moondatud. Moondamiseks, nagu nägite, tarvitage kohapeal leiduvat materjali ja ka mitmesuguseid tehnilisi vahendeid. Üldnõue on see, et kõik kunstlikud varjed ja moondamiseks kasutatud esemed olgu täiesti sarnased looduslikele esemeile ja kokkõlas maastiku üldise iseloomuga. Millegagi nad ei tohi muuta maastiku endist väljanägemist ega äratada vastase tähelepanu.

Nagu näete, peab jagu suutma kiiresti oma tuld üle kanda ühelt märgilt teisele. Selle soodustamiseks peab jagu tundma eesolevat maastikku, et jaoulemal oleks võimalik kiiresti ja täpselt suunata tuld ilmuvaile märkidele. Tulejuhtimise hõlbustamiseks valmistab jaoulem tulekaardi ja tutvustas seda kogu jaole juba kaevumistöõde ajal.

Kaitsel asetatakse relvad võimalikult nii, et nad oma vastutavaid tuleülesandeid saaksid täita flankeerivalt, sest sellased tulid on vastasel palju raskemini läbipääsetavad. Kaitsel asuv jalaväeosa ei tohi kohalt kunagi taanduda käsuta. Maastiku osav kasutamine aitab vältida vastase tule mõju,

tulgu see siis tema jalaväe, suurtükiväe, lenn väe või soomusjõudude poolt. Seejuures laskuriosa peamiseks ülesandeks jääb tõkestada igal juhul vastase jalaväe edasitungi, kuna tema teiste relvaliikide edasitungimise tõkestamise eest hoolitsevad ka meie poolel erirelvad ja -üksused. Nii näiteks vastase soomusosade läbimine kaitsejoonelt ei tohi põhjustada positsioonilt lahkumist.

Bibliograafia.

Praegusaja kaitse.

Tehniliste võitlusvahendite areng on tu gevdanud nii kaitset kui ka pealetungi, ent tankide, motoriseeritud koondiste, õhudesantide ja pikeerivate pommituslennukite hulgaline kasutamine andis Läänerindel siiski paremusi pealetungijale. Muidugi avaldasid sääl oma mõju ka teised tegurid, näiteks liitlase materjalosa nõrgem kvaliteet, nende puudulikum ettevalmistus uute tehniliste võitlusvahendite kasutamiseks, sakslaste suur ülekaal jne. Operatsioonide raamides igal juhul pealetung evis sellase tempo, vahendid ja jõu, mis võimaldasid saavutada ülekaalu kaitse suhtes ja kiiresti läbi murda isegi tugevasti kindlustatud positsioone.

Taktika seisukohast esines pealetungil sellaseid uudusi vähem. Eeskätt tuleb märkida pikeerivate pommituslennukite kasutamist kaitse ja tulepesa deründamiseks vastupanupositsiooni eesserval sel ajal, kui pealetungiv jalavägi on läbimas „viimast 200 m“. Varemmail aegadel jalavägi pidi läbima need 200 m vaid oma relvade toetusel, sest suurtükivägi viib sel ajal oma tule vaenlase asetuse sügavusse, et vältida oma jalaväe tulistamist. Nüüd pikeeriv lennuk võib toetada jalaväge kuni viimse momendini. Uuduseks oli ka leegiheitjate gavarustatud lennukite kasutamine üksikjuhtumel samal kriitilisel ajajärgul.

Kaitsja pool kasutas uudusena võitlusel pealetungija tankidega 75-mm tt-suurtükke ja suurtükidega varustatud lennukeid. Kui ilmn es tendents eraldada pealetungivad jalaväekoondised soomusvägede koondistest, rakendati nende soomusvägede vastu tegevusse lahingulennuvägi ja kiiresti liikuvad väekoondised kaitseüsteemi sügavuses; samal ajal armee varus olev jala

Nähtu jäägu teile eeskujuks, milleni tuleb jõuda pideva ja püsiva harjutusega. Siinjuures pidage meeles, et mitte alati pole kaitsetegevus nii soodustatud nagu siin. Tihti puudub nii hea vaatlus ja tuleala kui seda pakub sinne rajoon. Nii näiteks puudub vaatlus- ja tuleala metsas peagu täiesti. See kujutab aga tegevust eritingimustes ja kuidas seda teostatakse, seda näete edaspidi.“

vägi suunati tekkinud lõhe sulgemiseks. Kaitsja sellane taktika oli kahtlemata õige, kuigi vastaspoole suure ülekaalu ja oma liikuvate varude materjalosa nõrkuse tõttu ei saavutatud edu. Üldse on taktikalises tsoonis raske seisma panna pealetungija massilisi soomusjõude, mis on rakendatud tegevusse operatiivsete ülesannetega; selleks ei piisa kaitsja koosseisulistest tulirelvadest. Nende soomusväekoondistega tuleb võidelda operatiiv-sügavuses ja operatiivvahenditega (lahingulennuvägi, kiiresti liikuvad väekoondised ja tangivastased tõkked sügavuses, mis „kanaliseerivad“ soomusjõudude liikumise kaitsjale soovitavas suunas; erilist tähtsust evivad tt-suurtükiväe divisjonid ülemjuhatause varus).

Taktika valdkonnas viimaste sõdade kogemused kriipsutavad alla endiselt kaitsja jalaväerelvade tulesüsteemi tähtsust, miinipildujate osatähtsuse tõusu, samuti vajadust moondamise ja pette-ehitiste järele. Ka ilmn es, et välikindlustustööde mehhaniseerimine võimaldab kaitsjal organiseerida võrdlemisi lühikese aja jooksul küllaltki tugevaid kaitsepositsioone.

Visa kaitse puhul kaitsepositsioon koosneb järgmistest elementidest:

- tõkkeribast, mille eesserv asetseb normaalselt 12—15 km kaugusel vastupanupositsiooni eesservast;
- põhikaitsepositsioonist, mis hõlmab kogu laskuridiviisi lahingukorra sügavust;
- teisest kaitsepositsioonist, mis organiseeritakse korpuse ülema korraldusel 10—12 km kaugusel esimese kaitsepositsiooni taga, lugedes selle eesservast.

Sisuliselt need on küll kolm vastupanupositsiooni, kuid nende vastupanu tugevus ja iseloom on siiski erinevad.

Tõkkeriba kaitseks määratakse vaid väiksemaid salku, mis normaalselt teotsevad liikuvkaitse põhimõtete järgi. Peamine tähelepanu tuleb keskendada tangivastastastele tõketele, sest tankide sissemurre tõkkeribasse on kõige ohtlikum.

Põhipositsioonil organiseerivad ja avaldavad vastupanu korpuste peajõud. Kuna selle positsiooni käeshoidmisega või loovutamise otsustatakse kogu taktikalise kaitse saatus, siis ta kindlustatakse kõige tõhusamalt. Siin püütakse saavutada ka rinde vajalik küllastamine tulirelvadega ja elavjõuga, arvestades mitte ainult jalaväe, vaid ka tankide ja lenn väe tõrjeks vajalikku tuld — nii vastupanupositsiooni ees kui ka selle sügavuses. Samuti peavad siin käepärast olema varud vastulöökideks. Visa kaitse puhul tuleb lugeda laskuridiviisi rinde maksimaalseks laiuks 10 km, sest laiemal rindel ta ei suuda organiseerida tõhusat kaitset pealetungija jalaväe, soomusjõudude ja lenn väe vastu; tähtsamais suundades tuleb diviisi rinnet vähendada kuni 6 km, et selle arvel suurendada tule tihedust rindel ja sügavuses.

Põhipositsiooni tuleb moondada kõige hoolikamalt; eriti tähtis on varjata tema eesserva, luues selleks üksikute kaitse loidude ees tavalise julgestuspositsiooni asemel kõvendatud julgestuspositsioone. Kui kõvendatud julgestuspositsiooni toetada küllaldase arvu suurtükiväe poolt, siis ei puudu võimalused vaenlase eksiteele viimiseks vastupanupositsiooni eesserva suhtes. Sama eesmärgiga võib kasutada esijärgupataljonide tagasitõmbamise moodust öösi (enne vaenlase oodatavat rünnakut), paigutades nad kaitsele põhipositsiooni sügavuses.

Tuleb organiseerida ka põikpositsioone, eesmärgiga takistada vaenlase sisse murdunud osadel arendada edu sisse murde tiibade suunas; peale selle nad soodustavad

vastulöökide organiseerimist, leides kasutamist kallaletungi lähtealustena.

Teine kaitsepositsioon, mille organiseerivad korpuse varud, on ette nähtud juhtumiks, kui põhipositsiooni mõnes lõigus ei suudetud vaenlast seisma panna. Niisugusel korral teine vastupanupositsioon muutub säääl nagu põhipositsiooniks. Kuid manööversõja olukorras tema sügavus on väiksem põhipositsiooni sügavusest ja tema kasutamine on tavaliselt ajutine nähtus — kas oma vägede taandumise katmiseks või kuni suuremate varude saabumiseni, kes seavad jalule endise seisukorra. Järelikult manööversõja oludes teine kaitsepositsioon ei suuda asendada põhipositsiooni täiel määral, tal tuleb enamasti vaid senikaua vastu pidada, kuni on suudetud organiseerida vastulöök põhipositsiooni taas vallutamiseks. Kui ei suudetud endist seisukorda jalule seada ja on tarvis võita aega uue püsikaitse organiseerimiseks untel positsioonidel, siis tuleb tõmbuda kas vahepealsele kaitsepositsioonile (kui sellane on organiseeritud) või seljatangusele positsioonile.

Üldise järeldusena võib ütelda, et tähtsamais suundades praegusaja kaitse lahing toimub üheaegselt nii taktikalises kui ka operatiivses tsoonis, kusjuures taktikalises tsoonis teostub peamiselt võitlus jalaväega, operatiivses tsoonis — liikuvate osadega ja õhudessantidega. Seepärast praegusaja tingimustes tuleb organiseerida tugev kaitse mitte ainult taktikalises tsoonis, vaid ka operatiiv-tsoonis, viimases õhudessantide ja kiirestiliikuvate osade vastu. Kui kaitsja jätkab võitlust taktikalises tsoonis ka siis, kui vaenlase kiirestiliikuvad osad (tangid) on sellest läbi tunginud, ja suudab sulgeda lõhe ning eraldada vaenlase jalaväeosad tankidest, siis sellega on loodud soodsed tingimused vaenlase isoleeritud kiirestiliikuvate osade hävitamiseks kaitsja liikuvate varude ja lenn väe poolt.

(„Krasnaja Zvezda“ 23. 06. 40, nr. 145.)

— ms —

Peaväelike osatähtsus enne ja nüüd.

Ühest või teisest sõjast osa võtnud väelike osatähtsuse üksikasjalik uurimine ja hindamine võtab aega aastaid. Põhipanevaid üldõpiseid võib aga siiski uuest sõjast ammutada juba pärast esimesi suuri lahinguid.

Nii hinnati 1870. a. sõja õpistel väelike osatähtsust alljärgnevalt:

1. Jalavägi ei tohi enam ilmuda lahinguväljale koondatud pataljonides, võimalikud on vaid laskuriahelikud, mille taga asetsevad kompanikolonnid.

2. Ratsavägi pole enam kohane võitluseks lahinguväljal, vaid ratsavägi peab teotsema rinde ees luure- ja jälitamisülesannetega.

3. Välisuurtükiväe osatähtsus ja teotsemisviis jäävad endiseks.

4. Raskesuurtükiväe kaasasvedamine rakendeis ühes laskemoonavoorigega on jäetud hooletusse, mis on osutunud kahjulikuks (need õpised saadi mitte Gravelotte'i lahingus, vaid hiljem).

5. Pioneerid ei tohi enne sildade ehitustööde lõpetamist lahingusse astuda (õpised saadi mitte üksnes Wörthi, vaid ka Königrätzi lahingus).

1914. aastal vaated muutusid järgmiselt:

1. Jalavägi võib otsekohe vastasele kallale tungida vaid kohtamislahingus, kuna kaitsesele asunud vastast ründama võib ta asuda alles pärast oma suurtükiväe tegevustulemuste saavutamist.

2. Ratsavägi on suuteline võitlema lahinguväljal vaid jalastunult, kuna ratsaväe luuretegevuse ülesanded on enamikus üle läinud lennುವေးle.

3. Välisuurtükivägi peab rohkem rõhku panema tulistamisele varjatud positsioonidelt ja õppima planšett-laskmist.

4. Raskesuurtükiväe osatähtsus on endiselt suur. Raskesuurtükivägi võimaldab saavutada lahingus „tehnilist ootamatust“ sissejuhatajana algavas võitluses ja kindlustatud rinde ründamisel.

5. Pioneerid pole üksnes sildade ehitajad, vaid ka teerajajad väelikele eelosade lahinguis, kuna 1866. a. ja 1870. a. sõdade õpistel nende ülesandeks oli ainult sildade ehitamine.

Tänapäeval võiks väelike tähtsust lahingus, kuivõrra seda võimaldavad ajakirjanduse napid andmed, hinnata järgmiselt:

1. Jalaväe tegevuse hindamisel on osutunud õigeaks kindral Geyer'i järgmised vaated („Militärwissenschaftliche Rundschau“): „Jalavägi ei tohi ennast aeglaselt vastase asetusest „läbi närida“, vaid ta peab „uue vertikaal-suurtükiväe“, s. o. lennುವေး (vaata p. 3) tõhusal toetusel vastase rindest läbi murdma.“

2. Ratsaväe endine osatähtsus lahingus on taas jalule seatud nii lahinguväljal kui ka jälitamisel. Muidugi mõistetakse siin ratsaväe nimetuse all uut ratsaväge, milles hobune on asendatud mootoriga. Kunagi „Militär-Wochenblatt'i“ veergudel (nr. 46 — 1934) püstitati oletus, et ratsaväel on ees heroiline tulevik, kui soomusjõud saavad lahinguis evima sama osa, mis Napoleoni ratsavägi saatis korda oma massiliste rünnakutega. Seejuures polevat soomusväed mitte ratsaväe „pärandus“, vaid soomusväed kujutavad enesest ratsaväe uut vormi, mille tegevust tiivustab endise ratsaväe vaim. Toodud oletus osutus kaasajal õigeaks. Seega peab tunnustama, et esimest korda pärast Napoleoni ja Friedrich Suurt võib juht lahinguväljal jälle arvestada kahe asemel kolme peaväeliigi olemasolu ning neid juhtida.

3. „Militär Wochenblatt'i“ veergudel (nr. 24 — 1938) üles seatud küsimusele, mis saab tulevikus suurtükiväest (kui suurtükivägi on oma arenemiskäigus jõudmas haripunktile nagu laskuriosadki), on saabunud jahmatamapanev vastus, mis ühtlasi ilmsiks tuleb ka Saksamaal, Prantsusmaal ja Inglismaal korduvalt kuuldavale tulnud hüüdes: „Võimaldage meile lahingus vaatlust“ (s. o. lennukilt). Nagu näib, on nimetatud otsinguile leitud järgmine lahenus: mürsk ei kandu enam vastasele viske-laengu mõjul, vaid viiakse kohale lennukimootori jõul (suurtükiväepositsioonidele, kindlustistele ja ka vastase laevadele). Selle asemel et näiteks 12-suurtükilise gruppiga tulistada vastast 36 või 48 lasuga, võib niisama palju pomme visata vastase asetusele „Stuka“ lennukitega. Muidugi on seejuures mitmesuguseid segamisi rohkem, kuid moraalne ja materjalne mõju on seeest vastavalt suurem. „Stuka“ lennukid näivad seega kujunevat uuema aja suurtükiväeks, mis vastandina suurtükiväele on suuteline vastast ka jälitama. Kuid ka siin ei saa teha väga suuri illusioone, sest ilmastikuolud piiravad lennುವေး tegevust siiski oluliselt. Samuti ei saa „Stuka“ len-

näväega antavate vasaralöökidega asendada suurtükiväe pikaajalist, isegi öid läbi kestvat masendavat purustus- ja segavtuld.

4. Pioneride tegevus jääb endiseks. Neil on ka edaspidi täita kahesugune ülesanne — vägedele teerajajate ja eesvõitlejate osa. Kas ja kuivõrra need ülesanded vajavad ja leiavad teineteisest lahutamist nii vägede organisatsioonis kui ka väljaõppes, pole praeguste tähelepanekute järgi veel selge.

5. Kaasaja luure ja vaatluse võimalused on toonud tagasi lahingusse Napoleoni ja Friedrich Suure aegse olukorra. Tollal oli juhil vaadeldatav kogu lahinguväli, tema jagas käske alluvaile vahetult või saatis need kiirkäskjalgedega kohale. Moltke'i oli Königrätzi ja Gravelotte'i lahingus ülevaade vaid oma vägede parema tiiva osa üle, prints Friedrich Karl sai teateid oma korpuste väljajõudmisest alles öösi või järgmisel hommikul, kuna Maaõhukäsi esines sama nähtus armeedega — näiteks Joffre ei suutnud 24 tunni kestel kindlaks teha, kus asuvad inglased. Tänapäeva raadioside on tagasi toonud Napoleoni-aegsed juhtimisviisid. Koos sellega langeb

aga ära „juhtimise romantika“ ning alljuhid on jälle ohjades, nagu see oli Napoleoni ja Friedrich Suure ajal.

Nii võiks lõpuks nentida, et möödunud 125 aasta kestel võis lahinguis arvestada tegelikult vaid kahe väeliigi olemasolu, kuskjuures alljuhid pidid kõrgema juhiga side puudumisel suuremal ja suuremal määral teotsema iseseisvalt. Nimetatud aja järgu lõpul asendati oma arenemistipule jõudnud laskuriosad kuulipildujatega varustatud osadega, kelledele juurde anti, nagu Friedrich Suure ajalgi, pataljoni suurtükiväge, kuid teissuguste relvadega. Suurtükiväes kerkis esile küsimus, kuidas võidelda vastasega tulevikus.

Kõigest sellest virr-varrast on nüüd kujunemas järgmine pilt: ratsavägi on jälle kohal — kuid soomusvägede näol, suurtükiväe tegevus on osaliselt asendatud „Stuka“ lennuväe pommitustegevusega. Seega on tehnika veel kord segi paisanud senised vaated väeliikidele, kuna strateegia igivanad tõekspidamised jäävad endiselt kehtima.

(„Mil. Wochenblatt“ nr. 52 — 1940.)

L. E.

Uut lennuväe tegevusvõtetes.

Lennuväe tegevuses Läänerindel ilmnes mõlemal poolel uusi võtteid, mis väärivad tähelepanu ka teistes sõjavägedes.

Üks esimesi uudusi, mida sakslased kasutasid, oli rippuv põletisainete paak, mis siis ära visati, kui lennuk oli tema tühjendanud. Sel teel saavutati lennuki tegevusraadiuse tunduv pikenemine.

Võeti kasutamisele pöörleavad väikesekaliibrilised (20-mm) suurtükid pommituslennukitel, mis tõstis lennukite enesekaitsevõimet. Üldiselt leiti, et suurtükk, eeskätt mittepöörlev suurtükk, on vajalik relv nii õhulahingus kui ka lennukite teotsemisel maapealsete märkide vastu.

Suurt tähelepanu pööratakse kõikjal lennukite tähtsamate osade, eeskätt lenduri isteruumi soomustamiselle. Üheistmelistel hävitajatel olevat lenduri ruum koolutatud ühest soomuse-tükist, mille paksus on sellane, et suudab pakkuda kaitset ka mürsu vastu. Katsetamisel on ka hävitajate esiosa katmine soomusega. Kuna

lenduri kere on kaitstud mootoriga, siis tema pea kaitseks on tarvitusele võetud soomusplaadid, mida saab kõrvale lükata, kui nende järele pole vajadust; plaatides olevad pilud kaetakse „kuulikindla“ klaasiga.

Massiliselt kasutatakse suitsu- ja pomme lennukelt — nii moondamisvahendina (suitskate) kui ka „uimastava“ gaasina (kerge sõjagaas).

Vaenlase tangivastaste tõkete märkimiseks või märkide kättenäitamiseks saksa lennukid kasutasid erilisi signaalpomme, mis põlesid maa peal pikemat aega, andes helepunast helki.

Mõningaid uusi võtteid lennuvägi kasutas ka võitluses mereväe vastu. Nimelt sakslased kasutasid liitlaste ristlejate pommitamiseks üheistmelisi pikeerivaid pommituslennukeid (Junkers-87), missugused võtsid kaasa tavaliselt ühe suure pommi asemel 4 väiksemat (kaal 50 või 100 kg). Sellega suurenes laevade tabamise võimalus; ka oli eesnimetatud väiksemate pom-

mide mõju ristlejate vastu küllalt efektiivne. Lennukite pikeerimine algas ca 3000 m kõrguselt ja lõppes 300 m kõrgusel.

Asulate ja kütiste pommitamist sakslased teostasid fugass- ja süütepommidega. Normaalselt kasutati 50-kg fugasspomme, kuid osa pomme kaalus kuni 1000 kg. Hooneid purustamiseks on kasutatud ka vedela õhuga laetud pomme.

Laialdaselt kasutati aerodroomide päevaseid pommitamisi 6000 m kõrguselt. See tõstis teravalt esile hapnikuaparaatide täiendamise küsimuse.

Et suurendada pommitamise moraalset mõju, sakslaste pikeerivad lennukid kasutasid erilisi õhusireene. Nimelt varustati pommid erilise viletaolise sireeniga, mis pommi kukkumisel tekitas metsikut undamist.

Lõppeks olgu märgitud, et nii sakslastel kui ka liitlastel on lennuväeüksuste koosseisus erilised ametiisikud, kelle ülesandeks on sõjakogemuste uurimine ja rakendamine. Näiteks sõjakogemuste õige rakendamise kohta võiks olla pikeerivate pommituslennukite kasutamisele võtmise käik. Üksikud pikeerivad pommitajad leidsid kasutamist juba Hispaania kodusõjas, nimelt Saksa Junkers-87. Saksa sõjaväe juhid hindasid neid lennukid kõrgelt ja asusid kohe nende massilisele valmistamisele, kuid Hispaanias keelati nende kasutamine sakslaste poolt siiski — ei tahtud asjatult neile liigset tähelepanu juhtida. See võimaldas saavutada samade lennukitega teatavat ootamatust Läänerindel.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 149—28. 06. 40.)

—a—

Leegiheitjaga relvastatud tankidest.

Välisajakirjanduse teated Läänerindelt on seni korduvalt kinnitanud, et sakslased kasutavad muude eritankide hulgas ka leegiheitjaga varustatud tanke, eeskätt kindlustatud punktide vallutamisel.

Mida need tangid endast kujutavad ja kuidas neid kasutatakse mitmesugustes lahinguolukordades?

Sakslastel on nii kergeid kui ka raskeid leegiheitjatega relvastatud tanke. Suurema kiiruse ja liikuvuse saavutamiseks nende tankide soomus on hariliku tangi soomusest õhem. Relvastiseks kergel tangil on üks võimas leegiheitja, üks väikekaliibriline suurtükk ja 2 kuulipildujat. Sellane relvastis võimaldab neil teotseda ka iseseisvalt, ilma „liinitankide“ toetuseta.

Enne kui asume sellase tangi lahingu-tegevuse vaatlemisele, peatume mõne sõnaga leegiheitja juures.

Leegiheitjad leidsid sakslaste poolt kasutamist juba Maailmasõjas, esmakordselt juulikuus 1915. Nende kasutamiselevõtmise tingis asjaolu, et puudus tõhus lähivõitlusrelv vaenlase elavjõu väljatõrjumiseks kaitsehitistest. Leegiheitjate moraalne mõju liitlaste sõjaväele oli suur. See tiivustas leegiheitjate produtseerimist ja veel samal aastal tekib sakslastel suuremal arvul leegiheitjate-kompaneid, mis olid relvastatud kergete ja raskete leegiheitjatega, kergete ja raskete kuulipildujatega (à 5 klp), samuti granaadipildujatega (10 granaadip.).

Varsti pärast seda võetakse leegiheitjad kasutamisele ka Prantsuse, Inglise ja Vene sõjaväes. Maailmasõjas kasutati neid lähivõitlusrelvana nii pealetungil kui ka kaitsel.

Olenevalt leegiheitja süsteemist, ulatab tema tulejuga 20—100 meetrini. Tulistamine toimub kas tangi liikumise või peatuse ajal. Meeskond kannab tavaliselt asbest-ülükondi.

Väga efektiivselt võib neid tanke kasutada kohtamislahingu olukorras — nii eelvões kui ka peajõududes —, ülesandega hävitada vaenlase elavjõudu (jalaväe-, ratsaväe- ja motoriseeritud osi) ja tulepunkte.

Pealetungilkaitsel asunud vaenlasele leegiheitjatega relvastatud tanke kasutatakse jalaväe toetamiseks tulepesade vallutamisel ja elavjõu hävitamisel kaevikuis, varjendeis ja muudes kaitsehitistes, samuti vaenlase vasturünnakute pareerimiseks.

Kindlustatud positsioonide vallutamisel leegiheitjatega relvastatud tangid teotsevad koos jalaväeüksustega ja pioneridega, hävitades vaenlase tulepesi ja elavjõudu kaevikuis, varjendeis ja muudes ehitistes, kaasa arvatud betoonpunktid. Viimaste mahasurumiseks on eriti kohased leegiheitjatega relvastatud rasked tangid.

Eriti silmapaistvat osa võivad leegiheitjatega relvastatud tangid mängida väikrünnakutel, kui juhil puudub küllal-

dane aeg ja suurtükivägi kindlustatud tulepunktide mahasurumiseks, kuid on võimalusi varjata tankide liikumist suitskattega.

Kaitsel kasutatakse leegiheitjatega varustatud tanke edukalt vastulöökkide teos-

tamiseks, eesmärgiga hävitada neid vaenlase osi, kes on sisse murdnud vastupanupositsiooni.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 146 — 24. 06. 40.)

— r.

Saatesuurtüki kasutamisest metsas.

Edu arendamisel vaenlase kaitsepositsiooni sisemuses ja ka jälitamisel, eriti metsasel maastikul, pealetungivad jalaväeüksused võivad ootamatult sattuda kuulipildujatule alla nendest tulepesadest, mida pole suudetud maha suruda suurtükiväetulega. Võitlus nende tulepesade vastu otsetoetuse-suurtükiväe tuledega pole igakord võimalik (tule väljakutumine nõuab palju aega või on side katkemise tõttu võimatu); ka pole jalaväeüksuse kasutuses alati tanke nende tulepesade mahasurumiseks. Metsasel maastikul on suurtükiväe toetus kaugelt seljatagant raskendatud, vahel koguni täiesti võimatu. Sellastes olukordades võivad jalaväeüksusi tõhusalt toetada üksikud suurtükid.

Allpool peatume üksikute suurtükide kasutamise juures metsasel maastikul pealetungi-olukorras.

Üksikuid suurtükke laskurikompanite (vahel ka — rühmade) käsutusse antakse normaalselt rügemendisuurtükkiväe pataridest. Need suurtükid liiguvad jalaväega „küünarnukkides“, olles alati valmis üksteist vastastikku toetama. Kui laskuri osa pääseb edasi ilma suurema vastupanuta vaenlase poolt, siis saatesuurtükk liigub vahetult tema järel; tarbe korral jalaväelased aitavad suurtükil ületada tõkked jne.

Suurtükk, teotsedes koos jalaväeüksustega, tulistab reeglina lahtistelt positsioonidelt. Nende positsioonide valikul metsas on mõned erinevused. Kõigepealt metsas ei ole võimalik asetada suurtükki laskurioste seljataha, sest tulistamisel mürsud, sattudes puude pihta, võivad tekitada kaotusi oma vägedes. On otstarbekohane valida saatesuurtükide tulepositsioonid kas allüksuste liitekohtade rajoonis, kus ees pole oma jalaväelasi, või üksuste tiibadel. Teedekäänakuid, metsasihtide löikekohti ja nende esemete lähedust, mille pihta vaenlase suurtükivägi võis varem toimetada cellaskmist, tuleb vältida.

Üksikute suurtükide teotsemine metsas, kus pealetungivatel üksustel tuleb pareerida üllatusi igal sammul (vaenlase löögid tiibadele ja seljataha jne.), peab olema äärmiselt painduv.

Oletame, et laskurikompani löi kontakti vaenlasega; saatesuurtüki ülem asub kompaniülema KP-s või selle läheduses, kust ta isiklikult toimetab lahinguvälja vaatlust. Suurtükk ise peidab end sel ajal mõne maastikuvoldi taha, kuna numbrite hulgast määratud üks sõdurvaatleja jälgib suurtükiväe poolt antavaid signaale.

Avastanud märgi, suurtükiväe ülem valmistab ette algandmed laskmiseks ja märgib suurtüki tulepositsiooni asukoha. Niisuguses olukorras suurtükiväele on otstarbekohane pidada enda läheduses 1—2 labidatega varustatud sõdurit, kes valmistaksid aegsasti ette tulepositsiooni. Loomulik, et see ettevalmistustöö peab toimuma täiesti varjatult. Seejärel veeretatakse suurtükk kiiresti lahtisele tulepositsioonile, kust ta täidab oma ülesande otsesihhiga. Tule kestus ühelt tulepositsioonilt võib ulatuda vaid 1—2 minutini (4—5 lasku). Sellest piisab täiesti ühe tulepesa mahasurumiseks 200—300 m kauguselt. Pärast ülesande täitmist suurtükk veeretatakse kohe lähima varje taha.

Näide N. Vene-Soome sõjast. Laskurikompani leitnant X juhatusel tungis läbi hõredavõitu metsa K. küla peale. Peagu iga meeter sellest metsast maastik oli vaenlase poolt tulistatav püssidest, kuulipildujatest ja miinipildujatest. Kompani katse läbida see mets ning tungida K. külasse aeti nurja vaenlase tulega, ja kompani peatus. Sel ajal kompani käsutuses oleva üksiku suurtüki ülem märkas, et ühe küüni kivialusmüüri august vilguvad tulesähvatused, järelikult säält tulistas vaenlase kuulipilduja. Valmistanud ette laskeandmed, suurtükiväe ülem andis signaali suurtükiväele. Suurtükk veeretati positsioonile, kust ta avas tule kuulipilduja pihta. Nelja tabava lasuga küün

oli purustatud ning kuulipilduja neutraliseeritud. Vaenlane avas küll suurtüki pihta tule, kuid oli juba hilja — suurtükk tõmbus varje taha, et teha ettevalmistusi järgmise märgi tulistamiseks.

Poolteise tunni kestel oli suurtükk maha surunud seitse vaenlase tulepesa, kao-

tamata ainustki meest. Kompani tõusis uuesti rünnakule ja vallutas K. küla. Pole kahtlust, et sellane „manööver“ lahinguväljal nõuab suurtüki meeskonnalt suurt füüsilist pingutust ja head omavahe-

list koostööd. —a— („Krasnaja Zvezda“ 07.06.40 — nr. 130.)

NSVL 1939. a. rahvaloenduse andmeid.

1939. a. teostati N. Liidus üldine rahvaloendus. Loenduse andmetel on N. Liidus elanikke 170.467.186.

Loenduse andmed on läbi töötatud kõi-

kides rajoonides, välja arvatud Kauges Põhjas 948.059 elaniku kohta.

Allpool on toodud loendusest mõningaid andmeid, mis võivad pakkuda huvi.

I. Elanike vanus.

Vanus.	Elanike arv.	% üldarvust.	Vanus.	Elanike arv.	% üldarvust.
Kuni 7-aastasi	31.412.232	18,6	40—49-aastasi	15.235.864	9,0
8—11-aastasi	16.409.098	9,7	50—59- „	10.867.408	6,4
12—14- „	13.336.151	7,9	60-a. ja vanemaid	11.129.290	6,6
15—19- „	15.124.176	8,9	Vanus teadmata	32.874	—
20—29- „	30.639.041	18,0			
30—39- „	25.332.993	14,9			
			Kokku	169.519.127	100,0

II. Kirjaoskus.

Kirjaoskajate protsent (9-aastased ja vanemad).

	Mehi.	Naisi.	Kokku.
9. veebruaril 1897	35,8	12,4	24,0
17. detsembril 1926	66,5	37,1	51,1
17. jaanuaril 1939	90,8	72,6	81,2

III. Hariduse tase.

Keskharidusega elanike arv.

Vanus.	Mehi.	Naisi.	Kokku.
Kuni 29-aastasi	5.153.426	4.419.568	9.572.944
30—39-aastasi	1.250.852	927.792	2.178.644
40—49- „	483.292	372.430	855.722
50-a. ja vanemaid	290.305	278.250	568.555
Vanus märkimata	1.617	990	2.607
Kokku	7.179.492	5.999.030	13.178.522
Iga 1000 elaniku kohta	88,6	67,8	77,7

Kõrgema haridusega elanike arv.

Vanus.	Mehi.	Naisi.	Kokku.
Kuni 29-aastasi	169.774	123.479	293.253
30—39- „	325.308	134.290	459.598
40—49- „	143.469	64.895	208.364
50-a. ja vanemaid	88.609	29.686	118.295
Vanus märkimata	334	253	587
Kokku	727.494	352.603	1.080.097
Iga 1000 elaniku kohta	9,0	4,0	6,4

IV. Rahvuslik koosseis.

	Arv	%		Arv.	%
1. Suurvenelasi . . .	99.019.929	58,41	27. Karjalasi . . .	252.559	0,15
2. Ukrainlasi . . .	28.070.404	16,56	28. Karakalpakke . . .	185.775	0,11
3. Valgevenelasi . . .	5.267.431	3,11	29. Korealasi . . .	180.412	0,11
4. Uzbekke . . .	4.844.021	2,86	30. Kabardiinlasi . . .	164.106	0,10
5. Tatarlasi . . .	4.300.336	2,54	31. Soomlasi . . .	143.074	0,08
6. Kazahhe . . .	3.098.764	1,83	32. Eestlasi . . .	142.465	0,08
7. Juute . . .	3.020.141	1,78	33. Kalmõkke . . .	134.327	0,08
8. Azerbeidžaane . . .	2.274.805	1,34	34. Lätlasi . . .	126.900	0,07
9. Grusiinlasi . . .	2.248.566	1,33	35. Bulgaarlasi . . .	113.479	0,07
10. Armeenlasi . . .	2.151.884	1,27	36. Ingušše . . .	92.074	0,05
11. Mordvalasi . . .	1.451.429	0,86	37. Adõgeilasi . . .	87.973	0,05
12. Sakslasi . . .	1.423.534	0,84	38. Karačailasi . . .	75.737	0,04
13. Čuvašše . . .	1.367.930	0,81	39. Abhaase . . .	58.969	0,03
14. Tadžikke . . .	1.228.964	0,72	40. Hakaaslasi . . .	52.602	0,03
15. Kirgiise . . .	884.306	0,52	41. Oiroote . . .	47.717	0,03
16. Dagestaanlasi . . .	857.371	0,52	42. Kurde . . .	45.866	0,03
17. Baškiire . . .	842.925	0,50	43. Balkaarlasi . . .	42.666	0,03
18. Turkmeene . . .	811.769	0,48	44. Iraanlasi . . .	39.037	0,02
19. Poolakaid . . .	626.905	0,37	45. Leedulasi . . .	32.342	0,02
20. Udmurte . . .	605.673	0,36	46. Hiinlasi . . .	29.620	0,02
21. Marilasi . . .	481.262	0,28	47. Čehhe, slovakke . . .	26.919	0,02
22. Komilasi . . .	408.724	0,24	48. Araablasi . . .	21.793	0,01
23. Čečeene . . .	407.690	0,24	49. Assüürlasi . . .	20.207	0,01
24. Osetiinlasi . . .	354.547	0,21	50. Muid . . .	807.279	0,48
25. Kreeklassi . . .	285.896	0,17			
26. Moldavaale . . .	260.023	0,15			
			Kokku . . .	169.519.127	100,00

V. Elanike elukutse.

Elukutse.	Arv.	%	Elukutse.	Arv.	%
Töölisi linnades ja maal	54 566 283	32,19	Iseseisvaid talupidajaid	3 018 050	1,78
Ametnikke (teenijaid)	29 738 484	17,54	Mittetöötajaid	60 006	0,04
Kolhoosnikke	75 616 388	44,61	Elukutse registreerimata	1 235 279	0,73
Organiseeritud käsitöölisi	3 888 434	2,29			
Organiseerimata käsitöölisi	1 396 203	0,82	Kokku	169 519 127	100,00

A. R-k.

Sõjaväelisi teateid välisriigest.

Itaalia mot. bersaglieri- (ratturi-) rügi koosseis.

„Revue d'Infanterie“ (^{2/30}) järgi koosneb mot. bersaglieri-rügement staabist ühes staabikomandoga, luure ja tt-rühmast (2 tt-kahurit), ratturipataljonist autodel (3 laskuri- ja 1 rk-kompani, igas kompanis 3 rühma à 3 kk-jagu), ühest seljapaunadetaataljonist (staabikomando, 3 laskuri- ja 2 rk-kompani). IIIataljon on mootorratturipataljon, mis koosneb ühest mootorratturikompanist (3 laskuri- ja 1 rk-rühm ja 4 kk-jagu) ja

ühest tangikompanist à 2 rühma à 5 tanki, milles peale selle veel üks tanki kompüüle. Tankide kiirus 30—35 km/t.

*

Ameerika motoriseeritud jalaväediviisi koosseis.

„Revue d'Artillerie“ järgi nõutakse Ameerika mot. jalaväediviisile alljärgnevat koosseisu.

Diviis ei pea olema liig suur, ainult 11000 meest. Peab olema 3 jalaväerügementi à 3ataljoni. Laskurirühm

peab koosnema kolmest lahingujaost ja ühest juhtimistoimkonnast. Rühma 46 meest toimetatakse edasi 4 autoga. Kompani koosneb 3 rühmast ja 1 juhtimisjaost. Pataljon koosneb 3 l-kompanist, 1 rk-kompanist (8 rk-d ja 4 ülirasket klp. kal. 12,7 mm), 1 müüsrühmast (kaks 81-mm müüsrüt), 1 transpordi- ja juhtimiserühmast sidevahenditega. Edasi on ette nähtud 1 suurtükiväerügement, milles 3 gruppi à 2 patareid (à 6 75-mm kahurit) ja mille neljas grupp kolme patareiga à neli 155-mm haubitsat. Eriüksustest on ette nähtud: luureeskadron, sidekompani, gaasikompani ja pionieripataljon. Gaasikompanil on 6 müüsrüt suitsu- ja gaasimürskude laskmiseks, edasi tangimiine ja degaseerimisvahendeid.

(„Die Panzertruppe“ nr. 3—1940.)

Poolautomaatsõjapüss Itaalia sõjaväes.

Itaalia sõjakirjanduse andmeil katsetatakse uut 1939. a. mud. poolautomaatsõjapüssi. Uus sõjapüss on väga suure täpsusega, lihtne konstruktsioonilt ja töötamisel lasketakistus ei esine. Maksimaalne teoreetiline laskekiirus 120 lasku minutis, praktiliselt 40 sihitud lasku. Maksimaalne laskekaugus 600 m. Väidetakse, et jalaväelasel ei ole kunagi tarvidust tulistada suuremale kaugustele, sest selleks on jalavägi küllaldaselt varustatud automaatsete kauglaskerelvadega (kuulipildujad).

Uue sõjapüssi konstruktoriks on insener Revelli.

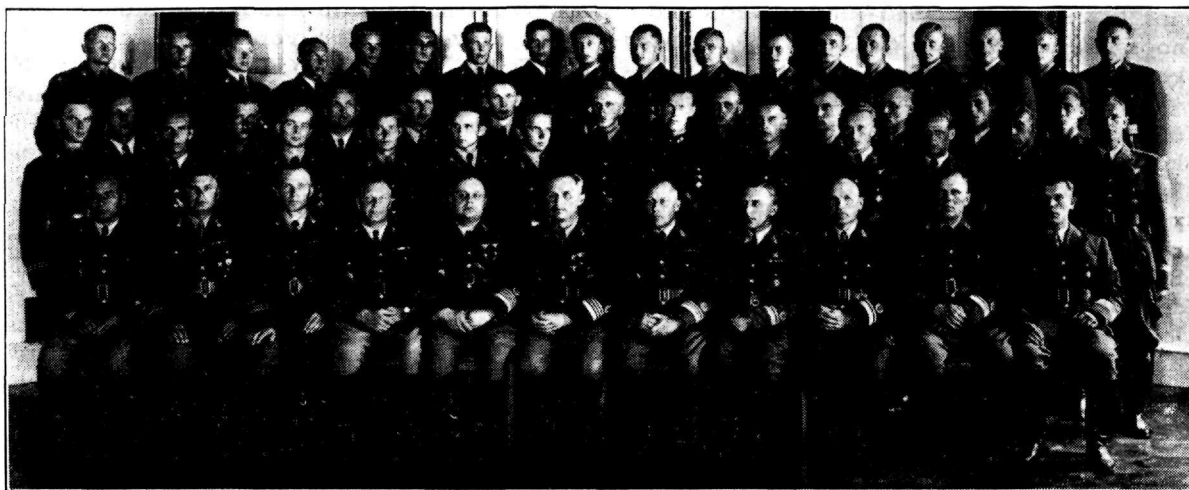
(„Krasnaja Zvezda“ nr. 117—23.05.40.)

A.

J. K.

Sõjaväe elu.

Lõpetajaid Sõjakoolist ja Sõjaväe Tehnikakoolist.

Sõjakooli ohvitseride-jalaväeklassi lõpetajad ühes oma juhtidega.

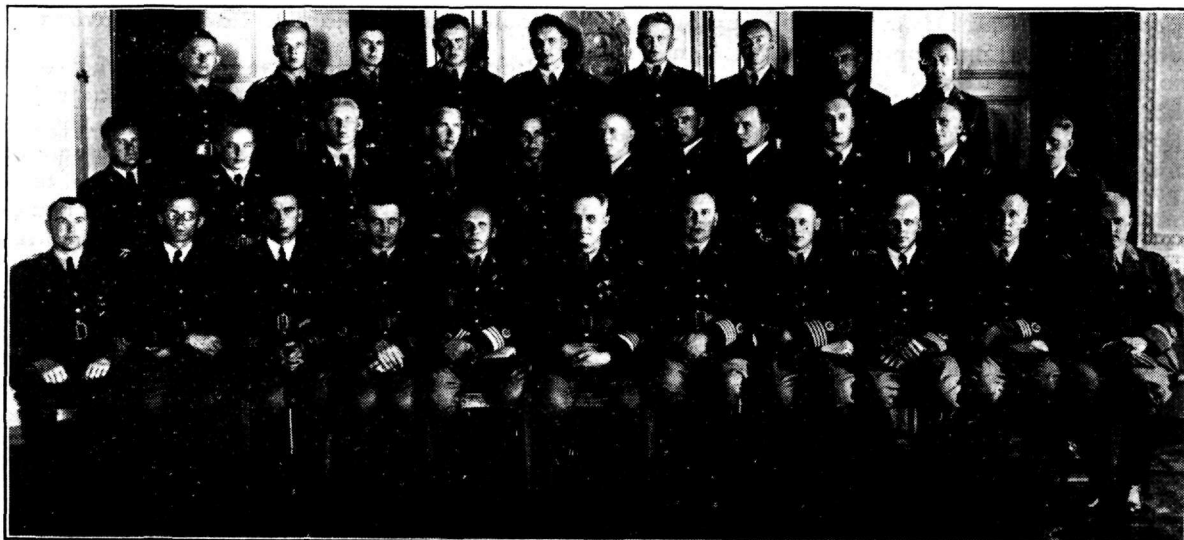
Esimeses reas keskel Sõjavägede Õppeasutiste ülem kolonel K. Laurits, temast vasakul Sõjakooli ülem kolonel J. Soodla ja paremal — ohvitserideklasside ülem kolonelleitnant J. Vermet.

10. juuli kujunes sündmusrikkaks tähtpäevaks meie Sõjavägede Õppeasutistele, mille koosseisus olevad Sõjakool ja Sõjaväe Tehnikakool lasksid välja oma järjekordsed lennud lõpetajaid.

Sõjakooli ohvitseride-jalaväeklassi lõpetas 41 lipnikku. Vabariigi Presidendi käskkirjaga relvastatud jõududele nr. 35, 9. juulist 1940 kõik lõpetajad ühtlasi

kõrgendati nooremleitnantideks arvates 10. juulist 1940.

Sõjaväe Tehnikakooli lõpetas suurtükiväe alal 25 lipnikku ja 5 leitnanti. Neist viimased olid hariduse täiendamiseks lähetatud Sõjaväe Tehnikakooli juurde. Üldiselt kuulusid Sõjaväe Tehnikakooli lõpetajad kahte klassi. Nimelt lõpetas suurtükiväeklassi 13 lipnikku ja 3 leit-

Sõjaväe Tehnikakooli lõpetajad ühes oma juhtidega.

Esimeses reas keskel Sõjavägede Õppeasutiste ülem kolonel K. Laurits, temast vasakul Sv. Tehnikakooli ülem kolonelleitnant A. Simson.

nanti ning pürotehnikaklassi — 12 lipnikku ja 2 leitnanti. Vabariigi Presidendi käskkirjaga relvastatud jõududele nr. 36, 9. juulist 1940 ühtlasi kõrgendati nooremleitnantideks ka Sõjaväe Tehnikakooli lõpetanud lipnikud.

Eestähendatud sündmuste tähistamiseks oli samal päeval, s. o. 10. juulil kell 12.00 korraldatud aktus Vabariigi Ohvitseride Keskkogu suures saalis. Aktusest võtsid osa peale lõpetajate ja Sõjakooli ning Sv. Tehnikakooli juhtkonna ka veel sõjaväe ja Sõjamineisteriumi kõrgemaid juhte eesotsas Sõjavägede Juhataja kindralmajor G. Jonsoni ja Sõjainistri kindralmajor T. Rotbergiga, samuti ka mõlema kooli õppejõude nii sõjaväest kui ka väljastpoolt sõjaväge.

Aktusel sõna võttes Sõjavägede Juhataja oma kõnes tõi kõigepealt tervitusi lõpetajaile Vabariigi Presidendi kui relvastatud jõudude kõrgeima juhi poolt ja soovis ka omalt poolt lõpetajaile õnne ja edu edaspidises töös ja tegevuses, märkides ühtlasi, et olukord on nüüd muutunud võrreldes sellega mis oli õppekursuse algul. See muutunud olukord aga seab lõpetajaile ette veelgi suuremaid nõudeid ja kohustusi. Eriti rõhutas Sõjavägede Juhataja seejuures sisemise distsipliini teadliku süvendamise vajadust nii ohvitserides endis kui ka alluvais. Edasi selgitas ta, et sõjavägi ei saa jääda Eesti rahva ja riigi uute eluvormide kujundamisel ükskõikseks pealtvaatajaks, vaid peab seejuures kõigiti

kaasa aitama, kusjuures ohvitserkond, kellel on alatine kontakt oma alluvatega, ei tohi unustada oma ülesannete täitmisel, et sõjavägi moodustab endast lahutamatu osa oma rahva lihast ja verest.

Tuues esile meie võimsa idanaabri N. Liidu sõjajõudude siinviibimise tähtsust rahu alalhoidmise tegurina, Sõjavägede Juhataja kriipsutas alla vajadust käituda sellaselt, et veelgi süveneks usalduslik vahetorkord ja sõprus meie ja N. Liidu sõjaväe vahel ja et N. Liidu iga ohvitser ja sõdur leiaks meie igas sõjaväelases endale väärrika liitlase.

Oma kõne lõpul kindral Jonson tänas Sõjavägede Õppeasutiste ülemat kolonel K. Laurits'at, Sõjakooli ülemat kolonel J. Soodla't ja Sõjaväe Tehnikakooli ülemat kolonelleitnant A. Simson'it ning koolide lektoreid ja ka lõpetajaid tehtud töö eest, mille järel mängiti tema ettepanekul Eesti ja meie liitlase N. Liidu hümne.

Järgnes auhindade ja diplomite väljandmine lõpetajaile Sõjavägede Juhataja kindral Jonsoni poolt.

Aktuse lõpul Sõjavägede Õppeasutiste ülem kolonel Laurits tänas Sõjavägede Juhatajat ja Sõjainistrit selle eest, et nad on aega ja võimalust leidnud osa võtta aktusest, tõstes sellega aktuse kaalu, tähtsust ja pidulikkust. Ühtlasi palus kolonel Laurits Sõjavägede Juhatajat edasi anda tema enda, Sõjavägede Õppeasutiste ohvitserkonna ja lõpetajate tervitus Vabariigi Presidendile kui relvastatud jõudude kõrgeimale ju-

hile. Sõjainiistril aga palus ta edasi anda tervitusi Vabariigi Valitsusele, lisades juurde seejuures, et Sõjavägede Õppeasutised täies koosseisus tahavad kindlasti täita oma kohuseid ja abistada Vabariigi Valitsusel saavutada neid eesmäärke, mida see endale on üles seadnud meie rahva ja riigi hea käekäigu korraldamiseks.

*

Sõjakooli lõpetasid ja ülendati nooremleitnantideks:

1. Paul-Voldemar Oja, 2. Heino Linsi, 3. Paul Liitoja, 4. Elmar Mädisso, 5. Evald Allet, 6. Niels Järverand, 7. Neeme-Kornelius Rostan, 8. Eerik Maran, 9. Gustav Vainu, 10. Georg Poolma, 11. Artur Mägi, 12. Arnu Noorsalu, 13. Hugo-Ernst Rannu, 14. Alfred Tiru, 15. Valdo Kopli, 16. Kristjan Kaarli, 17. Hans Niitsoo, 18. Anatol Rebane, 19. Georgi Kolmer, 20. Hugo Nõmm, 21. Paul Salandu, 22. Koit Kava, 23. Raimund Ringvee, 24. Arthur Repnau, 25. Leopold Kruusmägi, 26. Boris Tamre, 27. Ernst-Voldemar Kumar, 28. Aleksander Kaaret, 29. Albert Kaldre, 30. Bernhard Rätsep, 31. Herbert-August Pitk, 32. Ilmar Tidriksaar, 33. Rudolf Aarn, 34. Theodor Paju (Karu), 35. Elmar Aardemäe, 36. Osvald-Mihail Talmel, 37. Lembit Vaher, 38. Georg-Robert Lootus, 39. Ain Tagamaa, 40. Lembit Jaaksoo, 41. Mart Napa.

Sõjaväe Tehnikakooli lõpetasid:

I Leitnandid: 1. Enn Raendi, 2. Johannes Mötsküla, 3. Jaan-Konstantin Kristjuhan, 4. Jaan Liiv, 5. Paul Värk.

II Lipnikud, kes ühtlasi kõrgendati nooremleitnantideks: 1. Agu Aarma, 2. Julius-Aleksander Kabel, 3. Edgar-Rudolf Arumel, 4. Leopold Taar, 5. August Pehka, 6. Gustav Piller, 7. Armin Vene, 8. Johannes Jaagus, 9. Johannes Seks, 10. Elmar Linsi (Linsi), 11. Mihkel Haavamäe, 12. Viktor-Emanuel Orav, 13. August Võhma, 14. Erich Linalaid, 15. Jaak Varik, 16. Konrad Rõngelep, 17. Villibald Karuse, 18. Aleksander Vahari, 19. Juhan Priikask, 20. Olev-Hilarius Kornet, 21. Mart Pürgas, 22. Jüri Luiker, 23. Richard Aardma, 24. Heino Maidre, 25. Evald-Friedrich Ruus.

Perekondlikke teateid.

Sõjavägede Õppeasutistes.

Abiellumisi: Riigiteenija Theodor Sulg abiellus Senta Roosson'iga. Vabateenija Eduard Siirak abiellus Enna Viher'iga. Kõrgemas Sõjakooli lähetatud Õhukaitse Suurtükiväegrupi leitnant Enn Soodre abiellus Ellen Tamberg'iga. Sv. Tehnikakooli nooremleitnant Boris-Herbert Saame abiellus Ellen Paenurm'iga. Sv. Tehnikakooli nooremleitnant Karl Nerska abiellus Tuuli Oamer'iga.

Sünded: Admin. vanemseersant Aleksander Seppa abikaasal Mariel — tütar Urve. Vabateenija Linda-Johanna Muldre'l — poeg Leho. Kõrgema Sõjakooli vabateenija Elmar Ranti abikaasal Elisabet'il — tütar Maie.

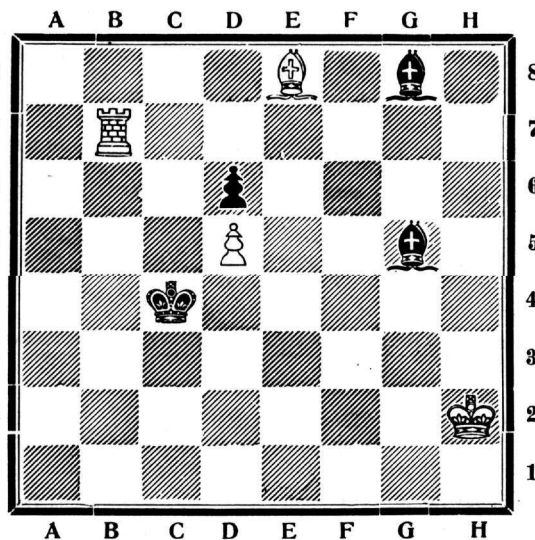
MALE.

Toimetaja K. Rootare.

Ülesanne nr. 18.

Koostanud M. Aisenstadt („Šahm. Listok“, 1932)

Mustad

Valged

Valged algavad ja võidavad. Lahendus ilmub järgmises numbris.

Ülesande nr. 17 lahendus.

1. d2—d4! e5:d4 2. Va5—g5+ Kg8—f8 3. Vg5:h5 Oh2—c7 (Kui 3... Og3 või Og1, siis 4. Vf5+ Ke8 5. Vg5 jne. 3... Ob8 järgn. 4. Vh8+ ja 3... Of4 järgneb 4. Vf5+) 4. Ke6—d7 Oc7—b6 (Og3 5. Vf5+ järgneva Vg5+) 5. Vh5—b5 Ob6—a7 6. Vb5—a5 Oa7—b6 7. Va5—a8+ Kf8—f7 8. Kd7—c6 ja Ob6 langedes valged võidavad.

Malepartii nr. 9.

Mängitud SSSR'is, Dnepropetrovski esivõistlustel 1940. a. Valgetega / Konstantinovski („Spartak“) ja mustadega Sevtsenko („Enamlane“). Prantsuse avang.

1. e2—e4 e7—e6 2. d2—d4 d7—d5 3. Rb1—c3 Rg8—f6 4. Oc1—g5 Of8—b4 5. e4—e5 h7—h6 6. e5:f6 h6:g5 7. f6:g7 Vh8—g8 8. h2—h4 g5:h4 (8... Lf6 järgneb 9. h5! ja lähiminev

ettur tekkitab mustadele ebamugavusi) 9. Ld1—h5 Ld8—f6 10. 0—0—0 (Kõrvale kaldudes harilikust jätkust: 10. Rf3 Rc6 11. 0—0—0 Od7 12. L:h4 L:h4 13. V:h4 V:g7 14. Vh8+ Of8 võrdse mänguga. Kaheldav, kas tekstijätk on tugevam) 10. ... Rb8—c6 11. Lh5:h4 Lf6:g7? (Mustad võtavad selle käiguga endale raske kohustuse — mängida erakordse täpsusega. Proosaline jätk 11. ... L:h4 12. V:h4 V:g7 13. Vh8+ Kd7 14. g3 O:c3! 15. bc b6 järgneva Ob7 andis võrdse mängu) 12. Rc3—b5 Ob4—a5 13. Lh4—h2! f7—f6 (Seisu nällisele nõrgenemisele vaatamata on see käik parim c7-välja kaitse) 14. Vd1—d3 Lg7—f7 15. Of1—e2 Ke8—d8 16. Vd3—h3 (Ähvardades Vh7. Valgete raskete malendite asend h-joonel on õige originaalne) 16. ... a7—a6? (Otsustav viga — käiguga 11. ... L:g7 endale võetud kohustuste tulemus. Mustade kasutada oli ainus õige kaitse 16. ... Od7! mis valgete rünnaku oleks tagasi löönud. Peale 16. ... Od7 olnuks valgeile parim jätk 17. c3 järgneva ratsu üleviimisega Ra3—c2—e3, sest mingisugust sunnitut jätku pole näha. Näiteks: 17. Vh7 Lg6! 18. Od3 L:g2 19. L:g2 V:g2 20. Vh8+ Oe8 21. Re2 Kd7! Nüüd aga kasutab Konstantinovski meisterlikult mustade vea.) 17. Vh3—h7! Vg8—g7 18. Vh7—h8+ Vg7—g8 (Ei tohi 18. ... Kd7, kuna järgneks 19. Ob5) 19. Lh2—g3 Rc6—e7 20. Rb5—d6!! (Otsustav positsiooniline tagurikahing, millest mustadel pole võimalik hoiduda) 20. ... c7:d6 (Kui 20. ... Lf8, siis 21. V:g8 R:g8 22. Vh8 L:d6 23. L:g8+) 21. Vh1—h7 Lf7—e8 22. Vh8:g8+ Re7:g8 23. Vh7—h8 Kd8—c7 24. Vh8:g8 Le8—a4 (Mustade mäng on lootusetu — kuna valged võidavad f6-etturi, otsustab seejärel kohe g2-etturi edasilükkumine partii) 25. a2—a3 La4:d4 26. Rg1—f3 Ld4—a4 27. Lg3—g7+ Kc7—b6 28. Lg7:f6 Kb6—a7 29. g2—g4! Oc8—d7 30. Vg8:a8+ Ka7:a8 31. g4—g5 ja mustad loobusid.

(A. Ternavski märkused „64-st“.)

„ELIN“ A/G — Wien: elektrijoujaamad, trafojaamad ja lülitusseadmed, mutaatorjaamad, täielikud jõuseadmed tööstustele, keevitusagregaadid.

„BAMAG-DESSAU“ Dessau: jõuülekanne seadmed, võllid, laagrid, sidurid, elektromagnetilised masinad, elektrotalid ja vintsid.

End. „HAENNI & CIE“ — Wien: manomeetrid, vedelikuseisumõõtjad, termomeetrid, hügrometrid igaks otstarbeks.

C. & E. FEIN — Stuttgart: elektrilised puurmasinad, vindilõikajad, kruvikeerajad, freeserid, lihvimismootorid, plekikäärid, haamid, puutöötlusmasinad ja kivipuudid.

SCHIESS & DEFRIES A/G — Düsseldorf: tõstatid, vintsid, kangid ja kraanad.

ACKERMANN & SCHMIT — Stuttgart: paindvõllid, lihvimis- ja frees-profiilid, elektritööriistad.

O-ü TILGA & Ko

Tallinn, Harju 23, tel. 467-98 ja 482-83

ILMUS TRUKIST „SÖDURI“
KIRJASTUSEL

A. Bellegarde

EESTI HOBUNE

Brošüür käsitleb üldisi hobusearetamise küsimusi ja eriti meie maal leiduvate hobustetõugude ja -tüüpide väärtust nii sugu- kui ka tarbehobusena. Brošüüri eesmärgiks on selgitada eesti tõugu hobuse väärtust ja tema aretamise väljavaateid.

BROŠUURI HIND 30 SENTI.

MUUGIL:

„SÖDURI“ TOIMETUSES,

Tallinn, Sakala 33.

RESERVEERITUD

„SÕDURI“ TELLIJAD, TÄHELEPANU!

Palutakse tellimisaadressi muudatuse puhul sellest kohe teatada toimetusele kas telefoniteel (Tallinn, sv. 163) või kirjalikult, et vältida endise aadressi järgi väljasaadetavate numbrite kaotaminekut.

TOIMETUS.

